

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1948:29
HANDELSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
RÖRANDE
VISSA
UTRIKESHANDELSFRÄMJANDE
ÅTGÄRDER

AVGIVET AV
tillkallade sakkunniga

S T O C K H O L M

1 9 4 8

Statens offentliga utredningar 1948

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag rörande organisation och avlöningsförhållanden m. m. vid lantmäteristyrelsen och länslantmäterikontoren. Idun. 120 s. Jo.
2. Betänkande med utredning och förslag rörande organisationen av verksamheten för jordbrukets yttre och inre rationalisering. Idun. 220 s. Jo.
3. Betänkande med förslag till ändrad butikstängningslagstiftning. Norstedt. 148 s. I.
4. Markutredningen. 1. Betänkande med förslag till vissa ändringar i expropriationslagstiftningen. Marcus. 169 s. Ju.
5. Trädgårdsundervisningen. Norstedt. 200 s. Jo.
6. Elkraftutredningens redogörelse nr 2:6—7. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Jönköpings län och Kronobergs län. Beckman. 75 s. K.
7. Parlamentariska undersökningskommissionen angående flyktingärenden och säkerhetstjänst. 3. Betänkande angående säkerhetstjänstens verksamhet. Norstedt. 490 s., 1 pl. I.
8. Betänkande med förslag till ny Kungl. Maj:ts förordning angående explosiva varor m. m. Norstedt. 231 s. H.
9. Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 3. Smalspåriga järnvägar i Östra Småland och Östergötland. Idun. 243 s. K.
10. Betänkande angående skärgårdstrafiken m. m. V. Peterson. 424 s. K.
11. Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkande. 4. Förslag angående partiellt arbetsföras anställning i allmän tjänst. Katalog och Tidskriftstryck. 132 s. S.
12. Statens trädgårdsförsök. Norstedt. 75 s. Jo.
13. Betänkande angående statens järnvägars organisation. Del 1. Den centrala ledningen. Katalog och Tidskriftstryck. 55 s. K.
14. Den öppna läkarvården i riket. Idun. 411 s. I.
15. Elkraftutredningens redogörelse nr 2:16. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Skaraborgs län. Beckman. 48 s. K.
16. Förslag till sjöarbetstidslag. Hæggström. 101 s.
17. Betänkande angående utbildning av sjuksköterskor och annan sjukvårdspersonal. 1. Kihlström. 228 s. K.
18. Betänkande rörande vägnämndernas och länsvägnämndernas arbetsuppgifter m. m. Beckman. 56 s. K.
19. Den svenska spritfabrikationen och dess avsättningsförhållanden. Marcus. 95 s. Fi.
20. Betänkande med förslag till åtgärder för höjande av trafiksäkerheten. Kihlström. 413 s. K.
21. Ungdomen och arbetet. Ungdomsvårdskommitténs betänkande 6. Idun. 317 s. Ju.
22. 1944 års allmänna skattekommitté. 2. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående beskattning av livförsäkringsanstalter och livförsäkringstagare m. m. Marcus. 227 s. Fi.
23. Betänkande med förslag till lag om nykterhetsvård m. m. Marcus. 334 s., 6 pl. I.
24. Bilagor till medicinalstyrelsens utredning om de öppna läkarvården i riket. Idun. 393 s. I.
25. Elkraftutredningens redogörelse nr 2:5. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Östergötlands län. Beckman. 42 s. K.
26. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 8. Tiden juli 1946—juni 1947. Av K. Åmark. Idun. 394 s. Fo.
27. 1946 års skolkommissions betänkande med förslag till riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling. Hæggström. xvi, 561 s. E.
28. Betänkande med förslag till nya mellaninstanser för folkskoleväsendet. Katalog och Tidskriftstryck. 129 s. E.
29. Betänkande rörande vissa utrikeshandelsfrämjande åtgärder. Marcus. 96 s. H.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelse bokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = eklelesiastikdepartementet. Jo. = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1948:29
HANDELSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

RÖRANDE

VISSA

UTRIKESHANDELSFRÄMJANDE

ÅTGÄRDER

AVGIVET AV

tillkallade sakkunniga

STOCKHOLM 1948
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

487557

BETÄNKANDE

ÖFRÅN

VISSA

UTRIKESHANDELSFRÅGANDE

ÅTGÄRDER

AVGIFVT AV

RIKSBANKENS SÄKUNNIGA

STOCKHOLM 1873

STATENS ÖFFENTLIGA TRYCKERIEN

1873

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Skrivelse till statsrådet och chefen för handelsdepartementet</i>	5
Kap. I. <i>Inledning</i>	7
Kap. II. <i>Utrikeshandelsfrämjande åtgärder i utlandet</i>	9
Norge	9
Schweiz	12
Kap. III. <i>De svenska handelskamrarna i utlandet</i>	15
Allmän översikt av handelskamrarnas organisation, uppgifter och finansiering	15
Handelskamrarnas organisation	15
Handelskamrarnas uppgifter	16
Handelskamrarnas finansiering	17
Redogörelse för de särskilda handelskamrarna	19
Handelskammaren i New York	20
Handelskammaravdelningen i San Francisco	24
Handelskammaren i London	25
Handelskammaren i Paris	31
Handelskammaren i Sydney	33
De sakkunnigas yttrande	36
Allmänna synpunkter	36
Kamrarnas organisation, verksamhet m. m.	36
Kamrarnas finansiering	39
Kap. IV. <i>Orienterande marknadsundersökningar</i>	41
1938 års exportutrednings förslag	41
Kortfattad redogörelse för hittills utförda orienterande marknadsundersökningar	43
De sakkunnigas yttrande	46
Kap. V. <i>Förstärkning i vissa länder av utrikesrepresentationen med ekonomisk och kommersiell sakkunskap</i>	50
Något om utrikesförvaltningens organisation och uppgifter samt om personalens rekrytering och utbildning	50
Handläggningen av utrikeshandelsfrågor	50
Rekrytering och utbildning av utrikesförvaltningens tjänstemän	52
De sakkunnigas yttrande	54
Kap. VI. <i>Utrikeshandelsstipendier</i>	63
Exportstipendier och handelsstudiestipendier	63
De sakkunnigas yttrande	66

	Sid.
Kap. VII. <i>Avvecklingen av prisutjämningskassorna</i>	69
Prisutjämningskassornas uppkomst och ändamål	69
De sakkunnigas yttrande	72
Kap. VIII. <i>Sverigehus i utlandet</i>	74
Sverigehuset i Paris	74
Förslag om inrättande av Sverigehus i Istanbul och Buenos Aires	76
De sakkunnigas yttrande	79
Kap. IX. <i>Vissa organisatoriska frågor</i>	81
Frågan om upprättandet av en moderorganisation i Sverige för	
bl. a. de svenska handelskamrarna i utlandet	81
Upprättandet av en rådgivande nämnd för vissa utrikeshandels-	
främjande åtgärder	83
Kap. X. <i>Sammanfattning</i>	86
<i>Särskilt yttrande av herr Sjöman</i>	90
<i>Bilagor.</i>	
1. Sammanställning av svenska handelskammarens i New York inkomster	
och utgifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947 ävensom be-	
räknade inkomster och utgifter under år 1948	92
2. Sammanställning av svenska handelskammarens i London inkomster och	
utgifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947 ävensom beräk-	
nade inkomster och utgifter under år 1948	92
3. Sammanställning av svenska handelskammarens i Paris inkomster och ut-	
gifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947	93
4. Sammanställning av svenska handelskammarens i Sydney inkomster och	
utgifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947 ävensom beräk-	
nade inkomster och utgifter under år 1948	93
5. Förslag till kungörelse med allmänna bestämmelser för statens utrikes-	
handelsstipendier	94
6. Förslag till instruktion för nämnden för utrikeshandelsfrämjande åtgärder	95

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Handelsdepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 september 1946 tillkallade chefen för handelsdepartementet den 9 oktober samma år expeditionschefen, numera t. f. statssekreteraren B. Petri, utrikesrådet H. Fallenius, direktören G. Fredlund, ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören G. Karlsson, direktören E. Kördel, t. f. kommerserådet, hovrättsrådet B. V. Lindskog, direktören H. Mörck, advokaten E. Sjöman, dåvarande ledamoten av riksdagens första kammare, konteramiralen E. Wetter och handelsrådet T. Vinell att verkställa utredning och avgiva förslag rörande en för efterkrigsförhållandena lämpad organisation av den statliga eller statsunderstödda verksamheten för främjande av svensk export och import samt därmed sammanhängande frågor. Tillika uppdrog departementschefen åt Petri att såsom ordförande leda utredningsarbetet. Sedan Fallenius avlidit tillkallades den 7 juni 1947 dåvarande legationsrådet, numera utrikesrådet A. Croneborg att vara ledamot av utredningen.

Till sekreterare åt de sakkunniga förordnade departementschefen den 18 oktober 1946 andre sekreteraren i utrikesdepartementet J. Killander, varjämte t. f. assessorn H. Stenberg den 10 april 1947 förordnades att vara biträdande sekreterare. Sedan Killander, som tillträtt förordnande vid svensk beskickning i utlandet, entledigats från uppdraget att vara sekreterare åt utredningsmännen, förordnades Stenberg den 12 maj 1947 till sekreterare i utredningen.

I anledning av remiss ha de sakkunniga den 20 november 1947 till statsrådet och chefen för finansdepartementet avgivit utlåtande över en av 1944 års allmänna skattekommitté upprättad promemoria rörande avdragsrätt och skattskyldighet för medlemsavgifter vid taxering.

Under utredningsarbetet ha de sakkunniga haft överläggningar med bland andra direktören Carl Lindskog samt i vad avser de svenska handelskammarna i utlandet med generalkonsulerna O. Lamm och E. G. Sahlin.

Sedan utredningsarbetet nu slutförts, få de sakkunniga härmed vördsamt överlämna betänkande rörande vissa utrikeshandelsfrämjande åtgärder. Särskilt yttrande har avgivits av undertecknad Sjöman.

Stockholm den 20 maj 1948.

BENGT PETRI

ADOLF CRONEBORG

GUSTAV FREDLUND

GUSTAF KARLSSON

EINAR KÖRDEL

BERNT LINDSKOG

HARALD MÖRCK

ERIK SJÖMAN

E. WETTER

T. VINELL

/ Härje Stenberg

KAP. I.

INLEDNING.

Den politiska och ekonomiska utvecklingen i världen efter det senaste världskriget har ställt den svenska utrikeshandeln inför betydande svårigheter. I stor utsträckning äro dessa svårigheter av rent handelspolitisk karaktär och sammanhånga med de vittgående statliga åtgärder, som såväl i Sverige som i de flesta andra länder vidtagits för att i olika avseenden reglera handeln med utlandet. Det är uppenbart, att många av dessa svårigheter äro av övergående natur och betingade av de extraordinära förhållanden, som alltsedan fredsslutet rått i världen. Å andra sidan måste man räkna med att även efter en återgång till mera normala förhållanden ett betydande statligt inflytande över utrikeshandeln kommer att kvarstå i ett flertal länder. Att detta inflytande i stor utsträckning kommer att vara inriktat på en reglering och en begränsning av importen torde man kunna utgå från. Förutom nu nämnda svårigheter för svensk utrikeshandel, måste vi räkna med en betydligt ökad konkurrens på världsmarknaden inom en icke alltför avlägsen framtid. Sålunda ha i flera länder träffats omfattande förberedelser i syfte att främja den egna exporten, och en betydande ökning av produktionskapaciteten i de olika länderna torde vara att vänta. Uppenbarligen kunna dessa förhållanden komma att få djupgående återverkningar på svensk utrikeshandel, och det är därför av vikt, att vi i Sverige söka anpassa oss efter det förändrade läge, som inträtt.

Av direktiven för utredningen framgår, att det åt de sakkunniga anförtrorda uppdraget icke åsyftar en allmän översyn av vad som från statens sida för närvarande bör göras för att främja svensk utrikeshandel, utan utredningsuppdraget inskränkes till att avse åtgärder av mera begränsad räckvidd. Det omfattande och betydelsefulla arbete på det handelspolitiska området, som utföres av statliga organ direkt eller i samarbete med näringslivet, faller således utanför ramen för uppdraget. I direktiven har pekats på vissa frågor, som böra bliva föremål för de sakkunnigas särskilda uppmärksamhet. Sålunda framhålles att möjligheterna att förbättra de ekonomiska förhållandena för de svenska handelskamrarna i utlandet böra undersökas. Uppmärksamhet bör vidare, enligt direktiven, ägnas spörsmålet, huruvida en moderorganisation i Sverige för bl. a. de svenska handelskamrarna i utlandet bör bildas. Även frågan angående i vilken form kommerskollegium och näringslivet böra samarbeta vid behandlingen av ären-

den, som röra fördelningen av de statliga bidragen till olika utrikeshandelsfrämjande åtgärder, bör undersökas.

Förutom dessa i direktiven särskilt omnämnda spörsmål ha de sakkunniga behandlat ytterligare en del frågor, som röra den utrikeshandelsfrämjande verksamheten. Sålunda ha frågor angående utsändandet av marknadsundersökare samt förstärkandet i vissa länder av den svenska utrikesrepresentationen med ekonomisk och kommersiell sakkunskap varit föremål för de sakkunnigas uppmärksamhet. Behovet av stipendiemedel för främjande av svensk utrikeshandel har undersökts. Med anledning av att vissa inom statens handelskommission upprättade prisutjämningskassor icke längre torde behöva tagas i anspråk för de ändamål, för vilka de inrättats, ha de sakkunniga övervägt, huruvida överskottsmedlen i kassorna skulle kunna användas för utrikeshandelsfrämjande åtgärder i vissa länder. Vidare ha de sakkunniga uppmärksammat frågan angående upprättandet av Sverigehus i utlandet.

I direktiven har framhållits, att de sakkunniga vid sitt arbete särskilt böra uppmärksamma frågan om avvägningen mellan statens och näringslivets bidrag till åtgärder, som syfta till att främja vår utrikeshandel. Givetvis måste vid bedömandet av vilka utrikeshandelsfrämjande åtgärder, som från statens sida böra vidtagas, eller i vilken utsträckning statliga bidrag böra lämnas, hänsyn tagas till de insatser, som göras av enskilda svenska företag och näringsorganisationer. Enligt de sakkunnigas uppfattning kan emellertid någon allmän norm icke uppställas för vad som bör ankomma på staten och vad som bör åvila näringslivet utan det torde, särskilt under nuvarande för utrikeshandeln synnerligen ovissa förhållanden, böra prövas i varje särskilt fall, huruvida staten bör lämna sitt stöd åt en viss åtgärd och i vilken utsträckning detta i så fall bör ske.

I betänkandet ha uppdragits de huvudsakliga riktlinjer, efter vilka enligt de sakkunnigas uppfattning åtgärder böra vidtagas för att främja den svenska utrikeshandeln i nuvarande läge. Med hänsyn till rådande ovissa förhållanden på utrikeshandelns område samt till nuvarande statsfinansiella läge ha de sakkunniga sökt att i största möjliga utsträckning begränsa de statliga utgifterna för de föreslagna åtgärderna. De sakkunniga vilja dock framhålla, att det inom en ganska snar framtid troligen kommer att visa sig nödvändigt att öka bidragen från statens sida, om den svenska utrikeshandelns intressen skola kunna tillvaratagas på ett tillfredsställande sätt.

KAP. II.

UTRIKESHANDELSFRÄMJANDE ÅTGÄRDER I UTLANDET.

Under de senaste årtiondena har i de flesta länder från statsmakternas sida visats ett allt större intresse för utrikeshandeln, och de olika länderna ha vidtagit omfattande åtgärder och ofta iklätt sig stora kostnader för att främja i synnerhet exporten. Bakgrunden till detta ökade intresse för handeln med främmande länder äro de svårigheter av skilda slag, som de olika ländernas näringsliv haft och ha att utstå, samt den alltmer ökade konkurrensen på världsmarknaden. Av särskilt intresse ur de sakkunnigas synpunkt ha varit de åtgärder, som av statsmakterna i Norge och Schweiz vidtagits för att främja utrikeshandeln. Då dessa länder dessutom såväl ekonomiskt som handelspolitiskt förete stora likheter med Sverige, ha de sakkunniga ansett sig i korthet böra redogöra för viss del av den utrikeshandelsstödjande verksamheten i dessa båda länder, innan de sakkunniga övergå till att framlägga resultaten av sina undersökningar.

Norge.

Redan före krigets slut stod det klart för norska myndigheter och norskt näringsliv, att exporten måste komma igång så snart som möjligt efter fientligheternas upphörande, om den nödvändiga och omfattande importen för återuppbyggnadsarbetet skulle kunna finansieras. Med anledning härav vidtogos, medan norska regeringen ännu befann sig i England, vissa förberedelser att få till stånd ett organiserat samarbete dels mellan exportnäringarna inbördes och dels mellan exportnäringarna och myndigheterna och då i synnerhet utrikesdepartementets handelspolitiska avdelning. Dessa planer förelägo i stort sett färdiga, då regeringen återvände till Norge, och genom kunglig resolution av den 1 november 1945 bildades Norges Eksportråd. Vid uppbyggandet av exportrådets organisation synes Sveriges allmänna exportförening i viss mån ha tjänat såsom förebild.

Eksportrådet består för närvarande av 28 ledamöter, vilka representera exportindustrien, exporthandeln, fisket, skogsbruket, sjöfarten, bankerna, landsorganisationen samt vissa statliga myndigheter, bl. a. utrikes- och försörjningsdepartementen. En av ledamöterna är ordföranden i Det Økono-

miske Samordningsråd. Ledamöterna utses för en tid av två år av konungen efter förslag av utrikesdepartementet, och bland ledamöterna utväljer konungen en ordförande och två vice ordförande. Vid behandling av ärende, som berör viss myndighets område, skall representant för denna myndighet om möjligt kallas till rådets sammanträde.

Enligt instruktionen skall rådet söka samordna och främja åtgärder, som kunna öka avsättningsmöjligheterna utomlands för norska varor. Rådet skall vidare fungera såsom rådgivande organ för utrikesdepartementet och andra statliga myndigheter i frågor av handelspolitisk och exportpolitisk natur. Det åligger även rådet att tillhandahålla exportnäringarna en effektiv och tidsenlig informationstjänst, låta företaga marknadsundersökningar, lämna stöd åt norska medborgare, som ha för avsikt att driva rörelse utomlands, samt utgiva kalendrar och publikationer för export och exportpropaganda. I instruktionen har vidare särskilt framhållits, att rådet på eget initiativ kan inkomma med uttalanden, råd och framställningar till såväl utrikesdepartementet som andra norska myndigheter och institutioner.

För förberedandet av de ärenden, som skola behandlas av rådet, och för fullgörandet av rådets löpande arbetsuppgifter finnas ett arbetsutskott samt ett särskilt kansli, vilket står under ledning av en verkställande direktör. Varje fråga, som kräver formellt beslut av rådet, skall, innan den avgöres, i regel underställas arbetsutskottet. Detta består av rådets ordförande, de två vice ordförandena, utrikesdepartementets representant i rådet, ordföranden i Det Økonomiske Samordningsråd samt verkställande direktören. Fråga, som väckes vid rådssammanträde, kan dock avgöras utan att arbetsutskottets yttrande först inhämtats, under förutsättning att viss kvalificerad majoritet uppnås. Vad kansliet beträffar, består detta av kontor eller avdelningar, av vilka framför allt märkas en avdelning för marknadsundersökningar o. dyl. samt en avdelning för kommersiell informationsverksamhet och förlagsverksamhet. Sistnämnda avdelning utger bl. a. tidskriften »Norges Utenrikshandel», olika meddelanden samt »Norges Exportkalender». Förutom nu nämnda båda avdelningar finnas ett kassakontor, ett arkiv och en expedition.

Av största betydelse för eksportrådets verksamhet är dess nära anknytning till utrikesdepartementet och den officiella norska utrikesrepresentationen. Såsom tidigare nämnts är utrikesdepartementet representerat både i rådet och i arbetsutskottet. Mellan departementets olika avdelningar och rådets kansli, vilka äro inrymda i samma byggnad, råder dessutom ett intimt samarbete, och kansliet äger att i frågor av kommersiell natur träda i direkt förbindelse med de officiella norska representanterna i utlandet. De kommersiella rapporter och marknadsupplysningar, som komma in till utrikesdepartementet från beskickningar och konsulat, överlämnas till rådets kansli, som vidarebefordrar uppgifterna till exportörerna. Vidare kan nämnas, att en av rådets sekreterare såsom sakkunnig knutits till norska ambassaden i London.

Vid sidan härav och delvis i samarbete med utrikesförvaltningen arbetar

emellertid eksportrådet även på annat sätt för att införskaffa uppgifter av betydelse för norsk export. Av särskilt intresse för denna utredning äro därvid de åtgärder, som vidtagits eller planerats för en penetration av främmande marknader. Denna penetration har tänkts skola ske huvudsakligen i form av marknadsundersökningar. Undersökningarna skola vara av två slag, nämligen dels specialundersökningar för vissa varor och dels mera allmänna undersökningar rörande möjligheterna för utökad norsk export överhuvudtaget på viss marknad, d. v. s. vad vi i Sverige bruka kalla orienterande marknadsundersökningar. Vid utarbetandet av riktlinjerna för denna verksamhet synes huvudvikten ha lagts på specialundersökningarna. Dessa undersökningar ha tänkts skola utföras i nära samarbete med de enskilda branschorganisationerna. Sålunda skall det i största möjliga utsträckning överlåtas till dessa organisationer att föreslå, var och när dylika undersökningar böra komma till stånd, vartill undersökningarna böra syfta och vilka personer som böra komma i fråga för dessa uppdrag. Kostnaderna för specialundersökningarna skola endast delvis betalas av rådet. Hittills synas några dylika undersökningar icke ha påbörjats, men man räknar med att, efter hand som den nuvarande »sellers market» försvinner, behovet av sådana undersökningar kommer att göra sig starkt gällande. Vad beträffar de orienterande marknadsundersökningarna skola dessa till skillnad från specialundersökningarna helt bekostas av eksportrådet samt utföras av personer, som äro anställda hos rådet, s. k. handelsutsendinger. En dylik handelsutsending har under sex månader varit verksam i Sydafrika, där han arbetat i enlighet med en av rådet upprättad instruktion och i samarbete med en rådgivande kommitté av norska affärsmän i Sydafrika. Förutom de allmänna undersökningarna rörande möjligheterna för en utökad norsk export till Sydafrika hade denna handelsutsending även fått sig anförtrott ett stort antal uppdrag från enskilda norska exportfirmor. Detta marknadsundersökningsföretag anses ha slagit väl ut, men samtidigt har från olika håll framhållits, att handelsutsendingens verksamhet i Sydafrika hade bort utsträckas till en längre tid än sex månader. Rådet har även vidtagit anstalter för utsändandet av en ny handelsutsending till Sydafrika, viken skulle få i uppgift att fortsätta nämnda marknadsundersökningsföretag. Denne handelsutsending kommer att börja sitt arbete i Sydafrika i augusti eller september 1948. Vidare har rådet i början av 1948 tillsatt en handelsutsending för Indien. Dessutom har man beslutat sända ett ombud till Brasilien och tre till Förenta Staterna, av vilka sistnämnda tre en skall stationeras i Chicago, en i San Francisco och en i New Orleans. Dessutom har man planer på att sända ett ombud till Canada.

Av intresse är vidare eksportrådets ställning i förhållande till de norska handelskamrarna i utlandet. Eksportrådets arbetsutskott har uttalat, att rådet i största möjliga utsträckning bör understödja handelskamrarnas verksamhet och att man bör försöka få till stånd ett fast samarbete mellan rådet och handelskamrarna. I synnerhet har man genom ett dylikt samarbete velat giva handelskamrarna en starkare förankring i hemlandet och

underlätta kontakten mellan kamrarna och de norska exportföretagen. Ett sådant samarbete har även kommit till stånd och blivit allt fastare. Sålunda har en av rådets sekreterare sänts till den norsk-amerikanska handelskammaren i New York för att i första hand handlägga frågor rörande den norska exporten till U. S. A. men skall även biträda vid handläggningen av ärenden, som röra importen från Amerika. Handelskammaren å sin sida har beslutat att använda eksportrådet såsom sin huvudkontakt i Norge, och kammaren kommer att få ett kontor i Norge i nära anslutning till rådets kansli. Tills vidare fungerar en av sekreterarna vid rådets kansli såsom representant för handelskammaren. Beträffande samarbetet med övriga norska handelskamrar i utlandet ha liknande riktlinjer uppdragits. Slutligen må nämnas, att rådet kort efter sin tillkomst tillsammans med Norges Industriförbund och Studiesällskapet för Norsk Industri upprättat ett kontor i New York för teknisk konsultation, »The Norwegian Industries Commission».

Kostnaderna för exportrådets verksamhet bestridas med medel ur Norges Eksportfond. Denna fond, som formellt bildades först den 30 augusti 1946, tillföres för närvarande hälften av den avgift om två promille å exportvarans fob-värde, vilken erlägges vid utställandet av exportlicens, medan däremot den andra hälften av avgiften inlevereras till statskassan för att täcka utgifterna för licensgivningen. I och med att det allmänna exportförbudet i Norge upphäves, bortfalla emellertid de nuvarande licensavgifterna, varför det då blir nödvändigt att tillföra fonden medel på annat sätt. Det troliga är, att de erforderliga medlen komma att anskaffas genom att en mindre utförelseavgift uttages på exporten för att på detta sätt säkerställa exportrådets verksamhet. Den totala utgiftsstaten under budgetåret 1946/47 uppgick till cirka 346 500 kronor.

Schweiz.

Frågor rörande den schweiziska utrikeshandeln handläggas i hemlandet icke av utrikesdepartementet (Département Politique) utan av folkhushållningsdepartementets handelsavdelning. I utlandet är det emellertid utrikesdepartementets personal, som sysslar med ärenden av nämnt slag. Den personal, som i utlandet står till den schweiziska handelns förfogande, är ofta större än vad som är fallet vid motsvarande svenska beskickningar. På schweiziska legationer med flera än två diplomatiska tjänstemän har minst en av dessa särskilt uppdrag att handlägga handelsärenden. Sålunda kan nämnas, att för närvarande i Paris finnas sex diplomatiska tjänstemän, som ägna sig uteslutande åt handelsärenden, samt i Washington och London tre. Härtill kommer vederbörlig kanslipersonal. Med hänsyn till att de legationstjänstemän, som handlägga handelsärenden, anses ha större representationsskyldighet än övriga av utrikesförvaltningens tjänstemän, åtnjuta dessa ett årligt lönetillägg å 1 200—3 000 frs, dock att å beskickning, där flera tjänstemän ägna sig åt handelsärenden, endast en av dessa tjänstemän erhåller nämnda lönetillägg.

Vid sidan av denna officiella utrikeshandelsrepresentation är den schweiziska utrikeshandeln även i övrigt ofta väl företrädd. Av särskilt intresse för denna utredning är därvid den verksamhet, som bedrivs av det enskilda schweiziska näringslivet med stöd av statsbidrag och i samarbete med olika statliga myndigheter.

Sedan lång tid tillbaka ha i Schweiz funnits enskilda näringsorganisationer, som verkat för utrikeshandelns främjande. År 1927 sammanslöto sig ett antal sådana organisationer och bildade Die Schweizerische Zentrale für Handelsförderung eller, såsom organisationen brukar kallas, Handelszentrale. Till denna organisation äro för närvarande ett sextiotal branschorganisationer anslutna, varjämte ett stort antal enskilda personer och företag med intresse för utrikeshandeln vunnit inträde i föreningen. Handelszentrale företräder således i första hand det enskilda näringslivets intressen på utrikeshandelns område. Med hänsyn till att Handelszentrale åtnjuter ganska betydande statligt understöd utövar emellertid staten ett visst inflytande över organisationen. Detta statliga inflytande är dock mycket begränsat och består huvudsakligen däri, att staten utser fyra av de tjugotvå ledamöterna i en uppsiktskommission, som har överinseende över verksamheten. Ledningen utövas i övrigt av en styrelse, bestående av sju personer, vilka utses av uppsiktskommissionen. För handläggningen av de löpande arbetsuppgifterna förfogar Handelszentrale över två kontor i Schweiz, av vilka ett är beläget i Zürich och ett i Lausanne. Båda kontoren stå under ledning av en verkställande direktör.

Handelszentrale har till uppgift att i första hand verka för avsättningen av schweiziska produkter på utländska marknader. Emellertid är organisationens verksamhet, såsom framgår av namnet, icke begränsad till enbart utförseln, utan den skall även förmedla kontakter med lämpliga inköpskällor i utlandet. Helt allmänt kan man säga, att Handelszentrale tjänar såsom informations- och förmedlingsorgan för det schweiziska näringslivet på utrikeshandelns område. Vid sidan av den rent praktiska verksamheten för att bistå näringslivet i frågor rörande utrikeshandeln utövar Handelszentrale dessutom en omfattande upplysnings- och propagandaverksamhet. Denna sistnämnda verksamhet sker huvudsakligen genom utgivandet av en mängd tidskrifter, kalendrar och andra trycksaker på ett flertal olika språk. Även filmen har Handelszentrale tagit i sin tjänst. Vidare anordnar organisationen utställningar och varumässor såväl i hemlandet som i främmande länder, och även i övrigt tillvaratagas olika möjligheter för att i utlandet sprida kännedom om schweiziska produkter och i hemlandet om lämpliga inköpsmarknader.

Handelszentrale har inlett ett intimt och fruktbärande samarbete med Schweiz' officiella representation i utlandet. Även i hemlandet har ett nära samarbete etablerats med olika schweiziska myndigheter på utrikeshandelns område och då särskilt med handelsavdelningen i Edsförbundets folkhus-hållningsdepartement. Med de schweiziska handelskamrarna i utlandet står Handelszentrale likaledes i intim kontakt. Sålunda har Handelszentrale i flera fall placerat sina tjänstemän såsom sekreterare i de schweiziska han-

delskamrarna utomlands, och handelskamrarna i Schweiz ha förlagt sitt centrala sekretariat till Handelszentrale.

Av särskilt intresse då det gäller Handelszentrale är det sätt, varpå organisationen ordnat sin representation i utlandet. Ganska snart efter det att Handelszentrale bildats stod det klart, att det samarbete, som inlett med den officiella schweiziska utrikesrepresentationen och handelskamrarna i utlandet, icke var tillräckligt, om Handelszentrale skulle kunna fullgöra de uppgifter, för vilka den inrättats, utan härför fordrades, att organisationen fick sina egna ombud utomlands. År 1935 utsändes för första gången två sådana ombud, ett till Sydafrika och ett till Persien. Försöket slog väl ut, och för närvarande tjänstgöra åtta dylika ombud i olika länder, huvudsakligen på platser, där Schweiz saknar lönad representation.

Ombuden sortera direkt under Handelszentrale och äro knutna till denna organisation genom individuella anställningsavtal. Härigenom kunna de olika ombudens verksamhetsområden och arbetsuppgifter relativt lätt anpassas efter rådande förhållanden och uppdragen allt efter omständigheterna tidsbegränsas utan formella hänsyn. I allmänhet utväljas såsom ombud personer med kommersiell eller teknisk utbildning och med praktisk erfarenhet angående schweizisk industri och handel. Dessutom fordras i regel en ingående kännedom om förhållandena inom det blivande verksamhetsområdet. Under den tid uppdraget varar få ombuden icke bedriva egen affärsverksamhet. För att på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöra sina uppgifter har ett ombud i regel ett fast kontor till sitt förfogande.

De uppgifter, som åvila ombuden, äro av synnerligen skiftande slag. I första hand går ombudens verksamhet ut på att undersöka avsättningsmöjligheterna för schweiziska produkter inom sina respektive verksamhetsområden. De skola vidare anskaffa lämpliga agenter och övervaka agenternas verksamhet, förmedla förfrågningar och offerter rörande schweiziska varor, verkställa inkasseringar och utföra andra uppdrag åt schweiziska firmor samt bedriva upplysnings- och propagandaverksamhet. En betydelsefull del av ombudens arbetsuppgifter består i att i förekommande fall lämna hjälp av mer eller mindre handelspolitisk art. Därjämte skola ombuden stå till tjänst med upplysningar av handelsteknisk natur såsom t. ex. angående förpacknings- och märkningsbestämmelser, transport-, spe- ditions- och försäkringsfrågor m. m. Slutligen kan nämnas, att det åligger ombuden att tid efter annan till Handelszentrale inkomma med orienterande marknadsberättelser rörande förhållandena inom respektive verksamhetsområden.

Alltsedan Handelszentrale år 1927 bildades har organisationen årligen åtnjutit statsbidrag från Edsförbundet. Dessa bidrag ha i allmänhet överstigit Handelszentrales övriga inkomster. Det årliga bidraget från Edsförbundet till Handelszentrale utgör för åren 1947—1949 1,5 miljoner schweiziska francs, medan övriga inkomster de senaste åren uppgått till cirka 1 miljon francs. Av sistnämnda belopp utgöras endast 0,2 miljoner francs av medlemsavgifter och återstoden av inkomster av förlagsverksamhet, avgifter från deltagare i utställningar o. d.

KAP. III.

DE SVENSKA HANDELSKAMRARN A I UTLANDET.

I det av särskilda sakkunniga år 1935 avgivna betänkandet om folkförsörjning och arbetsfred (SOU 1935: 65) beröres även frågan om de svenska handelskamrarna i utlandet. Kamrarna betecknas i nämnda betänkande såsom halvofficiella institutioner, vilka syntes äga särskilda förutsättningar för en effektiv och fruktbarande verksamhet till den svenska utrikeshandelns fromma. Någon mera utförlig redogörelse för kamrarnas organisation och verksamhet lämnas emellertid icke, utan de sakkunniga inskränka sig till att förorda, att kamrarna såsom en form för den svenska utrikeshandelns främjande bliva föremål för närmare utredning.

Även 1938 års exportutredning berör i sitt betänkande (SOU 1938: 42) spörsmålet om de svenska handelskamrarna i utlandet, men icke heller exportutredningen har tagit upp frågan om handelskamrarna till närmare behandling. Helt allmänt framhåller emellertid exportutredningen den gagnande verksamhet, som dessa kamrar utföra för den svenska utrikeshandeln, och understryker därvid särskilt kamrarnas betydelse såsom svenska informations- och propagandacentraler.

Allmän översikt av handelskamrarnas organisation, uppgifter och finansiering.

Handelskamrarnas organisation. Några stadganden angående bildandet och skötseln av svenska handelskamrar i utlandet finnas icke i svensk lag eller författning, och icke heller föreligger någon i författningsväg föreskriven skyldighet för kamrarna att tillhandagå svenska myndigheter med yttranden och utredningar. För att en handelskammare i utlandet skall betraktas såsom en erkänd svensk handelskammare och komma i åtnjutande av ekonomiskt understöd från svenska statens sida förutsättes emellertid, att kammaren samarbetar dels med vederbörande svenska myndigheter och dels med de ledande svenska näringsorganisationerna på utrikeshandelns område. Det ankommer sedan gammalt på kommerskollegium att vid sina yttranden till Kungl. Maj:t över kamrarnas anslagsäskanden beakta, att denna förutsättning är uppfylld. Vidare har Kungl. Maj:t i samband med beviljandet av statsunderstöd brukat ålägga vederbörande kammare att insända

berättelse över kammarens verksamhet samt utdrag av kammarens räkenskaper för närmast föregående kalenderår. En ytterligare bedömningsgrund för frågan, huruvida en handelskammare bör komma i åtnjutande av statsunderstöd, brukar förefinnas i de yttranden, som de inom kamrarnas verksamhetsområden ackrediterade beskickningscheferna ofta låta åtfölja kamrarnas anslagsäskanden. Erkända svenska handelskamrar finnas för närvarande i New York, London, Paris och Sydney. Tidigare funnos liknande handelskamrar även i Basel, Riga och Warszawa. Dessutom kan nämnas, att på svenskt initiativ en svensk handelskammare bildades i Grekland 1935. På grund av ekonomiska svårigheter kom emellertid denna kammare icke att utöva någon egentlig verksamhet.

De erkända handelskamrarna torde, såsom framhållits i det år 1935 avgivna betänkanudet om folkförsörjning och arbetsfred, närmast kunna betraktas såsom halvofficiella svenska representationer inom sina respektive verksamhetsområden. Organisatoriskt sett äro de emellertid helt fria sammanslutningar. De äro upprättade efter grunder, som varje kammare för sig bestämt under hänsynstagande till rättsordningen i det land, där vederbörande kammare är belägen. Såsom medlemmar i kamrarna upptagas icke blott svenska affärsmän och affärsföretag i in- och utlandet utan även utländska näringsutövere, som ha intresse för handeln med Sverige. Den starkaste förankringen äga kamrarna dock helt naturligt i de svenska kolonierna på respektive verksamhetsorter.

Kamrarnas ledning utövas av styrelser. I allmänhet äro svenska medborgare tillsammans med svenskfödda, i vederbörande kammares verksamhetsland naturaliserade personer, tillförsäkrade majoritet i kamrarnas styrelser, och styrelseledamöterna väljas företrädesvis bland representanter för olika svenska företag. Den egentliga verksamheten utövas emellertid för varje handelskammares vidkommande av ett sekretariat, vilket står under ledning av en av privat verksamhet oberoende verkställande direktör eller sekreterare.

Handelskamrarnas uppgifter. Handelskamrarnas väsentliga uppgift torde i korthet kunna anges vara att genom kommersiell informations- och förmedlingstjänst främja handelsförbindelserna mellan Sverige och kamrarnas verksamhetsområden. I synnerhet är det de medelstora och små företagen, vilka själva av ekonomiska skäl icke kunna hålla sig med egna försäljnings- eller inköpsorganisationer eller särskilda agenter i utlandet, som draga fördel av kamrarnas verksamhet. Det arbete, som kamrarna i detta hänseende uträtta, är för svensk utrikeshandel av stort värde, och kamrarnas insatser ha även vunnit allmänt erkännande från såväl vederbörande myndigheters som det enskilda näringslivets sida. Såsom belysande för kamrarnas betydelse för svensk utrikeshandel torde kunna anföras ett som det synes fortfarande aktuellt uttalande i denna fråga, vilket gjordes av kommerskollegium 1938. Kollegium yttrade då bland annat.

»De utländska handelskamrarnas betydelse ligger enligt Kollegii förmenande förnämligast däri, att de i de länder, där de inrättats, bilda ett sammanhållande

band mellan de för handeln med Sverige intresserade affärsmännen. Men därjämte är handelskammaren en utkikspost för uppdagande av nya affärsförbindelser och en stödpoint för redan förhandenvarande svenska affärsföretag i deras förbindelser med myndigheterna i respektive land.»

Under de senaste åren har, framför allt genom de ökade statsingripandena i utrikeshandeln, samarbetet mellan handelskamrarna och den officiella svenska utrikesrepresentationen inom respektive handelskammares verksamhetsområde avsevärt utökats. Kamrarna ha även i allt högre grad fått träda i förbindelse med domicillandets myndigheter. I synnerhet ha kamrarna fått taga befattning med frågor angående export- och importlicenser och därav föranledda hänvändelser till myndigheterna i respektive land. Härigenom har en ofta ganska betydande avlastning av arbetsbördan kunnat ske för de officiella svenska representationerna inom kamrarnas verksamhetsområden.

En viktig del av kamrarnas verksamhet är vidare att sprida kännedom om Sverige och förhållandena i vårt land. Särskilt under de senaste åren har denna verksamhet erhållit ökad betydelse genom de allt större krav, som numera ställas på den utåtriktade informationen. Såsom ett led i denna verksamhet ingår utgivandet av tidskrifter och årsböcker. På dessa publikationer har från kamrarnas sida nedlagts mycket arbete, och det har visat sig, att publikationerna haft stor betydelse för att främja icke blott kommersiella utan även kulturella förbindelser mellan Sverige och kamrarnas domicilland.

Handelskamrarnas finansiering. Handelskamrarnas verksamhet har ofta försvårats av brist på medel och i synnerhet har detta varit fallet efter det senaste världskrigets slut. De ökade svårigheterna för varuutbytet länderna emellan och den samtidigt skärpta konkurrensen på världsmarknaden ha bland annat bidragit till att kamrarnas tjänster tagits i anspråk i en omfattning, som aldrig tidigare förekommit. För att möta de skärpta kraven ha kamrarna i vissa fall varit tvungna att anställa ny personal, och önskemål om ytterligare nyanställningar och utvidgningar ha framförts från kamrarnas sida. Dessutom har den allmänna prisstegringen medfört, att kamrarnas omkostnader stigit.

Helt allmänt torde man kunna säga, att kostnaderna för handelskamrarnas verksamhet i första hand böra åvila dem, som komma i åtnjutande av kamrarnas tjänster. Så är för närvarande även i stor utsträckning fallet. En betydande del av kamrarnas inkomster utgöras av medlemsavgifter, vilka i de flesta fall äro att anse såsom ersättning för tjänster, som kamrarna lämna sina medlemmar. En annan viktig inkomstkälla för några av kamrarna är ersättning för annonser i kamrarnas tidskrifter och årsböcker. Emellertid råder det icke något tvivel om att kamrarna, även långt utanför medlemmarnas och annonsörernas krets, utöva en för svensk utrikeshandel betydelsefull verksamhet. Bland annat bedriva handelskamrarna såsom tidigare framhållits en icke oväsentlig propagandaverksamhet för Sverige och

svenska varor i allmänhet, och de utföra uppdrag och tjänster, som annars skulle ha åvilat svenska beskickningar eller konsulat. De stå dessutom enskilda personer och företag, vilka icke äro medlemmar, till tjänst i olika avseenden, för vilka tjänster de många gånger icke erhålla någon särskild ersättning. Det är därför helt naturligt, att även staten bidrager till täckandet av kamrarnas utgifter.

Till upplysning angående de olika kamrarnas ekonomi ha bifogade fyra sammanställningar (bil. 1—4) över kamrarnas inkomster och utgifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947 uppgjorts med ledning av kamrarnas räkenskaper för ifrågavarande år, varjämte sammanställningarna för handelskamrarna i New York, London och Sydney (bil. 1, 2 och 4) även innefatta av styrelserna för sistnämnda kamrar gjorda beräkningar av inkomsterna och utgifterna under 1948. Däremot ha i sammanställningarna icke medtagits några uppgifter för krigsåren 1940—1943 med hänsyn till de speciella förhållanden, som då rådde.

Den nuvarande omfattningen av de olika kamrarnas verksamhet framgår av tabell 1, som utvisar kamrarnas inkomster och utgifter under 1947. För att de olika beloppen lättare skola kunna jämföras med varandra ha dessa angivits i svenska kronor. Beloppen ha uträknats efter de kurser, som gällde den 31 december 1947.

Tabell 1. Handelskamrarnas inkomster och utgifter år 1947.

	Handelskammaren i			
	New York	London	Paris	Sydney
<i>Inkomster.</i>				
Medlemsavgifter	137 091 kr.	78 684 kr.	37 909 kr.	12 495 kr.
Tidskrifter	136 679 »	11 661 »	—	7 539 »
Div. inkomster	4 909 »	3 305 »	—	1 447 »
Statsbidrag ¹	68 991 »	32 000 »	^a 13 164 »	15 536 »
Underskott	113 »	43 848 »	7 670 »	17 481 »
Summa	347 783 »	169 498 »	58 743 »	54 498 »
<i>Utgifter.</i>				
Löner och pensioner	158 595 kr.	98 917 kr.	34 073 kr.	22 383 kr.
Hyror	17 280 »	21 750 »	5 796 »	1 289 »
Tidskrifter	106 072 »	25 759 »	—	17 587 »
Allm. omkostnader	65 836 »	23 072 »	18 874 »	13 239 »
Summa	347 783 »	169 498 »	58 743 »	54 498 »

¹ På grund av att beloppen omräknats från respektive länders valuta avvika de i uppställningen angivna beloppen för statsbidragen något från de beviljade bidragsbeloppen (jämför tabell 2). — ² Häri är ej inräknat 1947 beviljat extra statsbidrag till den del detta använts för att täcka 1946 års förlust, 4 382 kr.

Vad beträffar de statliga bidragen till de svenska handelskamrarna i utlandet ha dessa till största delen utgått från anslag under tionde huvudtiteln. Efter krigets slut ha kamrarna i sina anslagsäskanden genomgående hem-

ställt om ökade ordinarie bidrag, och de begärda bidragsbeloppen ha, med undantag av vissa ändringar i en del fall på grund av inträdda kursförändringar, tillstyrkts av vederbörande beskickningschefer inom kamrarnas verksamhetsområden och av kommerskollegium. De ordinarie bidragen ha emellertid, såsom framgår av tabell 2, icke undergått någon förändring efter krigets slut. Med anledning härav ha kamrarna, med undantag av handelskammaren i Sydney, efter räkenskapsårens utgång anhållit om extra statsbidrag för att täcka de underskott, som uppkommit för respektive kammar. Efter tillstyrkan av kommerskollegium har Kungl. Maj:t beträffande de ansökningar om extra statsbidrag, som förekommit, beviljat kamrarna de begärda beloppen, vilka utbetalats från handels- och sjöfartsfonden. Hittills ha emellertid för 1947 extra statsbidrag endast begärts av handelskammaren i New York med 27 000 kronor och av handelskammaren i London med 43 848 kronor, men även handelskamrarna i Paris och Sydney torde, enligt vad de sakkunniga erfarit, snart inkomma med hemställan om extra bidrag för 1947. För 1948 ha kamrarna i sina ansökningar om ordinarie statsbidrag anhållit om, handelskammaren i New York 60 000 kronor, handelskammaren i London 80 000 kronor, handelskammaren i Paris 20 000 kronor och handelskammaren i Sydney 25 000 kronor, vilka belopp beräknas motsvara uppkommande underskott under 1948.

Tabell. 2. Beviljade statsbidrag till de svenska handelskamrarna i utlandet under åren 1945—1947.

	1 9 4 5			1 9 4 6			1 9 4 7		
	Ordin. bidrag	Extra bidrag	Summa	Ordin. bidrag	Extra bidrag	Summa	Ordin. bidrag	Extra bidrag ²	Summa
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
Handelskammaren i									
New York	42 000	20 000	62 000	42 000	41 000	83 000	42 000	27 000	69 000
London	32 000	¹ 12 000	44 000	32 000	23 636	55 636	32 000		
Paris	12 500	5 700	18 200	12 500	5 000	17 500	12 500		
Sydney	15 500	—	15 500	15 500	—	15 500	15 500		
Summa	102 000	37 700	139 700	102 000	89 636	191 636	102 000		

¹ Bidraget avser åren 1943—1945. — ² Av begärda extra bidrag för 1947 ha hittills endast framställningen från handelskammaren i New York behandlats av Kungl. Maj:t.

Redogörelse för de särskilda handelskamrarna.

I direktiven för nu förevarande utredning framhålles, att möjligheterna att förbättra handelskamrarnas ekonomiska förhållanden böra undersökas. De sakkunniga ha också särskilt uppmärksammat denna fråga och ha därvid i första hand undersökt möjligheterna för kamrarna att genom utökat medlemsantal och höjda medlemsavgifter stärka kamrarnas ekonomi. Även andra utvägar att skaffa kamrarna ökade inkomster ha emellertid prövats. Sålunda har i särskilda av de sakkunniga till handelskamrarna översända

frågeformulär bland annat ifrågasatts, om icke kamrarna i större utsträckning än hittills skulle kunna fordra betalning för utförda tjänster, i synnerhet då dessa lämnas personer eller företag, som icke äro medlemmar, eller om icke de av vissa kamrar utgivna tidskrifterna skulle kunna lämna större inkomster genom en skärpt annons- och prenumerationskampanj.

Till en början måste då framhållas, att något allmängiltigt svar på frågan, hur handelskamrarnas ekonomi skall kunna stärkas, icke kan givas med hänsyn till de olika förhållanden, under vilka kamrarna arbeta. I detta sammanhang torde endast behöva pekas på de vitt skilda geografiska områden, inom vilka de ha sina verksamhetsfält. För att kunna bedöma de olika handelskamrarnas möjligheter att skaffa sig ökade inkomster och därmed även att lämna den svenska utrikeshandeln ökat bistånd är det därför nödvändigt att uppehålla sig även vid de mera speciella förhållanden, som gälla för de skilda kamrarna. De sakkunniga ha med anledning härav valt att i den fortsatta framställningen rörande handelskamrarna behandla de olika kamrarna var för sig, därvid till grund för framställningen huvudsakligen lagts av kamrarna själva efter hemställan av de sakkunniga avgivna yttrandena.

Handelskammaren i New York. Denna handelskammare, vars namn är »The Swedish Chamber of Commerce of the United States of America», bildades år 1906. Den 1 januari 1948 hade kammaren 802 medlemmar, varav 443 i Sverige. Helt naturligt äro de flesta styrelseledamöterna bosatta på den amerikanska ostkusten och framför allt i New York, men kammaren har även styrelseledamöter bosatta på den amerikanska västkusten och i Chicagodistriktet. Inom styrelsen finnes även en »svensk kommitté» av framstående personer inom svenskt näringsliv och med hemvist i Sverige. Kammarens personal utgöres av en verkställande direktör, 2 biträdande sekreterare, en redaktör, en biträdande redaktör samt ytterligare nio heltidsanställda personer i olika befattningar. Efter krigets slut har kammaren vid olika tillfällen berett volontärer tillfälle att tjänstgöra vid kammaren. Dessa volontärer uppbära, såvitt de sakkunniga ha sig bekant, icke något arvode.

Kammarens verksamhetsområde omfattar hela Förenta Staterna. Enligt kammarens stadgar skall huvudkontoret vara förlagt till New York City. Stadgarna medgiva dock upprättandet av kontor även på andra platser inom kammarens verksamhetsområde, och styrelsen äger för dylika kontor utse lokala rådgivande styrelser i de olika landsdelarna. Ett dylikt kontor har nyligen upprättats i San Francisco för stillahavskusten. Till frågan om detta kontor vilja de sakkunniga återkomma senare. Styrelsen kan vidare utse representanter för kammaren på olika platser i Förenta Staterna, och dessa representanter utväljas bland kammarens ordinarie medlemmar. Enligt särskilda föreskrifter består deras uppgift i att företaga undersökningar och handla på kammarmedlemmarnas vägnar efter särskild begäran

från huvudkontoret, att bistå resande affärsmän från Sverige och förmedla kontakt med lämpliga personer, att hålla huvudkontoret underrättat om viktiga växlingar inom det ekonomiska livet i deras distrikt, att representera kammaren vid konferenser, sammanträden etc., därest den lokala medlemmen av kammarens styrelse icke kan närvara, samt att även i övrigt främja svenska intressen i handelsförbindelserna med Förenta Staterna. Dessa representanter erhålla icke någon ersättning förutom för direkta kostnader.

Efter krigets slut ha kammarens tjänster tagits i anspråk i en omfattning, som tidigare aldrig förekommit. Så t. ex. har antalet registrerade förfrågningar om kommersiella kontakter samt antalet lämnade soliditetsupplysningar per år ungefär fördubblats jämfört med tiden närmast före kriget, varjämte kammaren i allt större utsträckning tagits i anspråk för utredningsuppdrag av olika slag.

För att tillgodose de ökade kraven på handelskammaren och för att ytterligare stimulera det svensk-amerikanska handelsutbytet har styrelsen ansett sig böra vidtaga vissa åtgärder för att höja kammarens effektivitet. Dessa åtgärder i förening med den allmänna prisstegring, som ägt rum efter kriget, ha emellertid medfört, att kammarens utgifter stigit avsevärt, och kammarens verksamhet har kunnat bedrivas i den omfattning som skett endast tack vare att kammaren under åren 1945—1947 åtnjutit ökade statsbidrag. Även för framtiden torde ett ganska betydande medelsbehov för kammaren komma att föreligga, och enligt av styrelsen uppgjord förslagsstat för 1948 skulle kammaren sistnämnda år komma att vara i behov av statsbidrag med 16 700 dollar (se bil. 1).

Bland de åtgärder, som vidtagits för att höja kammarens effektivitet, kan särskilt nämnas, att styrelsen i slutet av 1946 i Stockholm låtit inrätta ett kontor under ledning av en av kammaren avlönad tjänsteman. Denne tjänsteman skall bl. a. sköta kammarens organisatoriska frågor i Sverige, utföra uppdrag, som styrelsen kan ålägga honom, samt fungera såsom den direkta kontaktpunkten mellan de svenska medlemmarna och huvudkontoret. Styrelsen säger sig noga ha övervägt, om icke en dylik tjänsteman skulle kunna representera samtliga svenska handelskamrar i utlandet. Styrelsen anser emellertid, att en sådan anordning skulle leda till minskad effektivitet och att de besparingar, som skulle kunna göras — åtminstone såvitt angår handelskammaren i New York — icke skulle uppväga olägenheten av den minskade effektiviteten. Kostnaderna för kontoret i Stockholm ha av styrelsen beräknats till 27 000—30 000 kronor om året.

Förutom redan vidtagna åtgärder för att höja kammarens effektivitet ingår i styrelsens efterkrigsplaner bl. a. även att utvidga kammarens huvudkontor i New York, så att detta kommer att innehålla ett särskilt rum för besökande svenska affärsmän och medlemmar, som bo utanför New York, med möjlighet för de besökande att erhålla sekreterarhjälp. Någon särskild kostnadsberäkning för denna utvidgning har styrelsen icke framlagt.

Styrelsen har vidare framhållit det angelägna i att hos kammaren anstäl-

les en tjänsteman med uppgift att företaga marknadsundersökningar, förbereda och sammanställa marknadsrapporter och statistiska uppgifter, leda affärsundersökningar i allmänhet samt tjänstgöra som sekreterare för permanenta kommittéer. Enligt av styrelsen gjorda beräkningar skulle en för ändamålet väl kvalificerad kraft draga en lön av 6 000—7 500 dollar om året, vartill skulle komma sekreterarhjälp för 1 200—1 500 dollar, hyra för kontor 750 dollar och diverse utgifter 1 000 dollar eller således sammanlagt 8 950—10 750 dollar om året.

Bortsett från att särskilda avtal om pensionsförsäkring träffats mellan handelskammaren å ena samt nuvarande verkställande direktören och en av kammarens tidigare styrelseledamöter å andra sidan, har någon definitiv plan rörande personalens pensionsförmåner icke utarbetats. Enligt uppgift kommer emellertid styrelsen att under innevarande år genomföra allmän pensionsförsäkring för personalen.

För att skaffa medel till de ökade omkostnaderna beslöt kammarens medlemmar vid ett sammanträde den 1 november 1946 att höja medlemsavgifterna på sätt som framgår av tabell 3. Sedan denna åtgärd genomförts ha kammarens inkomster av medlemsavgifter under 1947 stigit med i runt tal 15 780 dollar eller från omkring 22 300 dollar under 1946 till cirka 38 080 dollar under 1947. Ett visst medlemsbortfall bland äldre medlemmar har visserligen förekommit i anledning av de höjda avgifterna, och en del medlemmar ha övergått till klass med lägre avgift, men detta har dock icke skett i någon mera betydande omfattning. Upplysningsvis kan i detta sam-

Tabell 3. Storleken av medlemsavgifterna till handelskammaren i New York före och efter den 1 november 1946.

	Avgifterna före den 1/11 1946	Avgifterna fr. o. m. den 1/11 1946
Hedersledamöter.....	Ingen	Ingen
Gynnare (engångsavgift)	1 000 dollar	1 500 dollar
Ständiga medlemmar (engångs- avgift).....	500 »	1 000 »
20-årsmedlemmar	500 »	1 000 »
Årsmedlemmar		
Understödj. medlemmar.....	50 »	100 »
Aktiva »	25 »	50 »
Passiva »	10 »	10 »

manhang nämnas, att kammarens medlemsantal, som den 1 december 1946 utgjorde 804, varav 386 medlemmar voro bosatta i U. S. A., 410 i Sverige och 8 i andra länder, den 1 mars 1947 nedgått till 765 medlemmar, varav 343 voro bosatta i U. S. A., 416 i Sverige och 6 i andra länder. Härvid är då att märka, att i medlemsciffran för den 1 mars 1947 även ingå en del nya medlemmar. Kammarens ökade verksamhet kan emellertid väntas medföra, att ytterligare nya medlemmar vinna inträde i kammaren. Av särskild betydelse för medlemsvärvningen i Sverige synes det tidigare omtalade ny-

inrättade kontoret i Stockholm kunna bliva. Sålunda kan nämnas, att, sedan kontoret i slutet av 1946 börjat sin verksamhet, ett femtiotal nya svenska medlemmar upptagits i kammaren. Till upplysning angående medlemsstockens storlek och sammansättning den 1 mars 1946, den 1 mars 1947 och den 1 januari 1948, har i tabell 4 gjorts en sammanställning av medlemssiffrorna vid nämnda tidpunkter.

Tabell 4. Handelskammarens i New York medlemsantal den 1 mars 1946, den 1 mars 1947 och den 1 januari 1948.

	Medlemsantalet den 1 mars 1946				Medlemsantalet den 1 mars 1947				Medlemsantalet den 1 januari 1948			
	U. S. A.	Sverige	Andra länder	Summa	U. S. A.	Sverige	Andra länder	Summa	U. S. A.	Sverige	Andra länder	Summa
Hedersledamöter	5	3	—	8	5	3	—	8	4	4	—	8
Ständiga medlemmar ...	14	8	—	22	14	6	—	20	14	5	—	19
20-årsmedlemmar.....	5	21	—	26	4	20	1	25	4	17	1	22
Understödj. medlemmar	119	50	—	169	115	62	—	177	108	104	—	212
Aktiva medlemmar.....	202	274	5	481	182	323	5	510	195	310	3	508
Passiva , ...	21	2	—	23	23	2	—	25	30	3	—	33
Summa medlemmar	366	358	5	729	343	416	6	765	355	443	4	802

En stor del av det arbete, som utföres av handelskammaren i New York, består av tjänster åt personer och företag, som icke äro medlemmar. Icke mindre än 74 % av inkommande förfrågningar och utgående svar äro enligt en av styrelsen gjord uppskattning hänförliga till icke-medlemmar, från vilka ersättning för de lämnade tjänsterna ej erhålles. Styrelsen framhåller, att olika försök tid efter annan gjorts att uttaga avgifter för dessa tjänster men att dessa försök givit synnerligen otillfredsställande resultat. Frågan har varit föremål för gemensamt övervägande av flertalet utländska handelskamrar i New York, och försök har även vid ett tillfälle gjorts att tillämpa en särskild avgiftsplan. Denna plan måste emellertid ganska snart övergivas på grund av den nästan enstämmigt ogynnsamma reaktionen hos den amerikanska kundkretsen. Ehuru det sålunda visat sig opraktiskt att genomföra ett s. a. s. allmänt avgiftssystem för tjänster åt icke-medlemmar, har kammaren dock i vissa fall betingat sig ersättning för uppdrag, som inneburit biträde av mera betydande omfattning, t. ex. speciella översikter och marknadsundersökningar av tidsödande och kostbar karaktär. Den avgift, som därvid uttagits, har i allmänhet beräknats på grundval av de direkta kostnaderna och avlöningen till den tjänsteman, som handlagt ärendet.

Vad beträffar kammarens tidskrift »The American Swedish Monthly» har styrelsen under år 1946 höjt såväl annonsavgifterna som prenumera- tionspriset med 25 %. Den förbättring av tidskriftens ekonomi, som därigenom beräknades uppkomma, har emellertid uteblivit genom att omkost-

naderna för tidskriften stigit mer än vad som varit förutsett. Annonsavgifterna för 1947 uppgingo sålunda till cirka 23 505 dollar och prenumerationsinkomsterna jämte övriga inkomster till omkring 14 460 dollar, under det att utgifterna för tidskriften, däri inberäknat lönerna till tidskriftens personal, för samma år utgjorde cirka 44 200 dollar. Tidskriften gick således under 1947 med en förlust på omkring 6 235 dollar mot icke fullt 5 500 dollar under 1946.

Handelskamaravdelningen i San Francisco. Såsom tidigare nämnts har styrelsen för den svenska handelskammaren i Förenta Staterna för avsikt att i San Francisco upprätta ett kontor för stillahavskusten. Detta kontor skulle lyda direkt under styrelsen för handelskammaren men dessutom ha en särskild rådgivande styrelse, som, förutom att den skulle tjänstgöra såsom rådgivande organ, även skulle övervaka kontorets verksamhet. Utåt skulle kontoret framstå såsom fullt fristående från kontoret i New York.

I en den 9 juli 1947 dagtecknad framställning om statsbidrag för startandet av handelskamaravdelningen i San Francisco anför styrelsen för den svenska handelskammaren i Förenta Staterna bl. a. följande.

»Under kriget prövade handelskammaren ingående planer och förslag, som tid efter annan utarbetades av kammarens Postwar Planning Committee för stärkandet och utvecklingen av handelskammarens organisatoriska struktur för att effektivt kunna möta de oerhörda krav, som otvivelaktigt skulle komma att ställas på handelskammarens tjänster efter kriget. Såsom tid efter annan rapporterats till Kungl. Maj:t, och som framgår av års- och specialrapporter, kom kommittén till den slutsatsen, vilken efter avslutade överläggningar förelades styrelsen, att upprättandet av ett avdelningskontor i San Francisco, California, vore både önskvärt och berättigat så snart som ekonomiska och andra förhållanden möjliggjorde planens genomförande efter kriget. Anledningen till kommitténs rekommendation var det betydande uppsving som, särskilt under kriget, gjort sig gällande i västkustens industriella och merkantila ställning både inåt och utåt. Trafiken på och varuutbytet med Sverige kunde väntas utvecklas betydligt efter kriget, och särskilt betydelsefull var upplysningen att de svenska rederier, som uppehålla direkt trafik på västkusten, stodo i begrepp att insätta större och de mest moderna fartyg på traden i förväntan på ökad godstrafik.

På styrelsens begäran föranstaltade handelskammarens styrelsemedlem på Stilla Havskusten, direktör F. O. Fernstrom, en undersökning angående önskvärdheten av ett västkustkontor samt hur därvarande affärsmän generellt skulle ställa sig vis-a-vis ett sådant förslag. Direktör Fernstrom hade konferenser med ett antal framstående såväl svenska som amerikanska affärsmän i Californiens kuststäder samt gjorde personliga resor även till staterna Washington och Oregon i liknande syfte. Affärsmännen ställde sig utan undantag i favör till förslaget och voro ej blott eniga i uppfattningen att redan de nu rådande kommersiella förbindelserna mellan Sverige och Nordamerikas västkust gör etablerandet av ett 'Pacific Coast Office' av The Swedish Chamber of Commerce of the U. S. A. berättigat och önskvärt, utan även att ett sådant kontor dessutom utan tvivel skulle bidra till en hälsosam stimulering av handeln med Sverige.»

Vid ett sammanträde i maj 1947 i San Francisco mellan representanter för den svenska handelskammaren i Förenta Staterna, svenska generalkonsulatet i San Francisco samt framstående affärsmän på den nordamerikanska västkusten uttalade sig samtliga närvarande för bildandet av ett av-

delningskontor för stillahavskustområdet. Enligt beräkningar, som gjordes vid detta sammanträde, skulle kostnaderna för ett avdelningskontor i San Francisco komma att uppgå till minst 15 400 dollar om året, vilket belopp enligt de gjorda beräkningarna skulle fördela sig på följande sätt:

Löner:

Sekreterare	.....	7 200	dollar	
Skrivbiträde	.....	2 400	»	9 600 dollar
Hyror	.....	2 200	»	
Kontorskostnader	.....	2 400	»	
Resekostnader m. m.	.....	1 200	»	

Summa 15 400 dollar

Angående avdelningskontorets inkomster har kammarens styrelse i sin framställning om statsbidrag yttrat följande.

»Vad beträffar den inkomst som skulle kunna beräknas från den huvudsakliga framtida inkomstkällan, medlemsavgifter, kunde givetvis intet överslag göras för första året. Enda möjligheten för att över huvud taget alls kunna tänka på att öppna kontoret vore därför att en värdsam hemställan göres till de svenska statsmakterna om ett särskilt anslag för 1947 motsvarande de anförda minimikostnaderna av \$ 15 400. Efterföljande år skulle däremot genom medlemsvärningen på västkusten en inkomst från årsavgifter ha uppstått och nästa års statsanslag därmed kunna reduceras. Men hur stor inkomsten från denna, såväl som från andra källor, kan bli är omöjligt att förutsäga, och ingen vederhäftig beräkning kan göras förrän västkustkontoret kommit till stånd och en systematisk medlemskampanj satts i gång. De närvarande vid mötet i San Francisco ansågo det möjligt att så småningom uppbringa en årlig inkomst av \$ 7 500 från medlemsavgifter. Samtidigt voro alla emellertid enstämmigt av den åsikten, att tillräckliga medel för täckande av hela utgiftsstaten för ett kontor i San Francisco ej stå att uppbringa från normala källor inom pacifikkustdistriktet, och att, förutom välvilligt understöd från de svenska statsmakterna, kammaren måste förlita sig på särskilda bidrag från rederier med fraktfart på västkusten.»

Vad beträffar denna senare möjlighet uppger styrelsen, att Johnsonlinjen förklarar sig villig att, om handelskamaravdelningen för stillahavskusten kommer till stånd, lämna ett årligt bidrag å 10 000 kronor under de tre första åren. Slutligen hemställer styrelsen i sin skrivelse om ett extra statsbidrag å 12 615 dollar, eller enligt dåvarande kurs 45 000 kronor, för startandet av en handelskamaravdelning i San Francisco. Genom beslut den 16 januari 1948 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att från handels- och sjöfartsfonden till svenska handelskammaren i Förenade Staterna utbetala det begärda beloppet 45 000 kronor såsom bidrag till avdelningens verksamhet under det första året. Avdelningen har i maj 1948 börjat sin verksamhet och det officiella öppnandet beräknas ske i juni 1948.

Handelskammaren i London. Denna kammare, vars namn är »The Swedish Chamber of Commerce for the United Kingdom», bildades år 1906. Kammaren hade den 1 mars 1948 1 046 medlemmar, varav 688 i Sverige. Den

1 januari 1948 utgjordes kammarens personal av en verkställande direktör, en biträdande sekreterare, en kassörska tillika bokhållare, 7 korrespondenter och 2 kontorsbiträden. Kammaren står under ledning av en styrelse, som för närvarande består av 26 ledamöter. Dessutom finnas fyra permanenta kommittéer, nämligen en exekutivkommitté, en skiljedomskommitté, en redaktionskommitté och en valkommitté. Verkställande direktören är självskriven ledamot av såväl styrelsen som nämnda kommittéer.

Kammarens verksamhetsfält omfattar först och främst det direkta handelsutbytet mellan Sverige och Storbritannien men sträcker sig även till flera av imperiets delar. Ett intimt samarbete upprätthålles mellan den svenska beskickningen i London och kammaren. Sålunda överlämnas enligt överenskommelse alla till beskickningen inkommande kommersiella förfrågningar till kammaren för direkt handläggning, ett förfarande, som visat sig vara av stort praktiskt värde. Även med samtliga svenska konsulat i Storbritannien och med svenska beskickningen i Dublin har kammaren upptagit samarbete. Den besparing av arbetskraft inom utrikesrepresentationen, som genom samarbetet med handelskammaren vinnes, har för Londonbeskickningens vidkommande angivits till en sekreterare och ett skrivbiträde.

Till kammaren inkomma i ständigt stigande omfattning direkta förfrågningar från affärs- och industrimän inom dominions och kolonialimperiet. Visserligen hade kammaren i mars 1948 endast 10 medlemmar utanför Storbritannien och Sverige, men denna siffra är såtillvida missvisande, som åtskilliga medlemmar i Storbritannien i verkligheten representera firmor i olika delar av imperiet.

För att bereda unga svenskar tillfälle att i England förvärva praktiska insikter i handelsyrket och förkovra sina språkkunskaper fingo redan i början på 1930-talet svenska ungdomar tjänstgöra vid kammaren såsom volontärer. Vidare anordnade kammaren fr. o. m. 1932 i samarbete med City of London College särskilda handelskurser för unga svenskar, till vilka kurser utgingo bidrag från svenska staten. Dessa kurser, som voro mycket populära, bevisades i genomsnitt av omkring 40 elever. Med anledning av krigsutbrottet måste kurserna emellertid 1939 nedläggas, och icke heller kunde några volontärer under kriget tjänstgöra vid kammaren. Vid krigets slut förklarade sig kammaren emellertid villig att åter mottaga volontärer, och detta erbjudande har utnyttjats bl. a. av tjänstemän i rederiföretag, banker och importhandelsorganisationer. Ett stort antal ansökningar inkomma dessutom oavbrutet från både manlig och kvinnlig svensk ungdom, som efter genomgångna examina vid universitet, handelshögskolor och handelsgymnasier eller efter praktiskt arbete i affärsföretag önskar förkovra sina språkkunskaper och erhålla insikt i det svensk-engelska handelsutbytet och i engelska arbetsmetoder. Ett flertal volontärer har även efter kriget redan tjänstgjort vid kammaren och återvänt till Sverige efter uppehåll varierande från tre månader till ett år. Under 1947 tjänstgjorde vid kammaren icke mindre än 13 volontärer. Styrelsen för kammaren har även dis-

kuterat frågan om att återupptaga handelskurserna, men av skäl, som sammanhånga med kammarens efter kriget avsevärt ökade arbetsbörida, har kammaren ansett sig ännu icke kunna taga ansvaret för ett öppnande av kurserna. Avsikten är emellertid att kurserna skola återupptagas, så snart möjligheterna medgiva det.

Kammarens räkenskaper för åren efter kriget utvisa en kraftig stegring av utgifterna (se bil. 2), och det ökade medelsbehovet har icke tillnärmelsevis kunnat täckas genom kammarens egna inkomster. År 1947 utgjorde underskottet på huvudkontot något över 3 000 pund, eller enligt gällande kurs över 43 500 kronor, trots att kammaren sistnämnda år åtnjutit statsbidrag med 32 000 kronor. För 1948 räknar styrelsen med ett underskott å 5 679 pund men har därvid icke tagit hänsyn till eventuellt utgående statsbidrag. Styrelsen framhåller, att kammaren icke har några möjligheter att med egna medel täcka vare sig 1947 års underskott eller framtida sådana, och att en nedskärning av utgifterna ofelbart skulle leda till nedsatt effektivitet, vilket i sin tur skulle komma att återverka ofördelaktigt på det svensk-engelska varuutbytet.

Vid en granskning av utgiftsposterna är det främst lönekontot, som tilldrager sig uppmärksamhet. För att möta de ökade krav, som efter krigets slut ställts på kammaren, har styrelsen ansett sig tvungen att utöka kammarens personal, vilket givetvis återverkat på lönekontot. Styrelsen anser emellertid icke ens den nuvarande personalstyrkan tillräcklig under rådande förhållanden och har tagit under övervägande att anställa ytterligare en korrespondent samt en biträdande direktör. Särskilt framstår behovet av en biträdande direktör såsom synnerligen önskvärt. Denne skulle då närmast fungera såsom personalchef och ersättare åt verkställande direktören, för att från denne avlasta en mängd rutinbetonade göromål. Härigenom skulle verkställande direktören få mera tid över att metodiskt utbygga kammarens kontakter såväl i Sverige som givetvis i första hand i Storbritannien. Vidare har styrelsen diskuterat lämpligheten av att tidvis placera en av kammaren avlönad representant i Stockholm. En sådan åtgärd skulle enligt styrelsens uppfattning medföra stora fördelar och ytterligare öka kammarens effektivitet. En förutsättning för att en representant för kammaren skall placeras i Stockholm är dock att ekonomisk hjälp härtill tillförsäkras kammaren.

En kraftigt bidragande orsak till att underskottet under 1947 i förhållande till tidigare underskott avsevärt ökat är, att sedan den 1 januari 1947 ganska betydande löneförhöjningar ägt rum för personalen. Dessa lönejusteringar ha ansetts nödvändiga med hänsyn till nuvarande förhållanden på löne marknaden. I synnerhet ha de löner, som utgått till den svenska kontorspersonalen, varit så låga, att de ansetts icke helt kunna täcka levnadskostnaderna, varför dessa anställda tvingats att begära privata bidrag från Sverige. Alltjämt är emellertid lönenivån för den hos kammaren anställda personalen mycket låg i jämförelse med andra svenska institutioner i London, och särskilt har det visat sig svårt att behålla korresponden-

ter och skrivbiträden på grund av de ofördelaktiga lönevillkoren. Ytterligare lönejusteringar kunna därför ganska snart visa sig nödvändiga. Vidare kan nämnas, att styrelsen beslutat, att ett mindre arvode skall utgå till varje vid kammaren tjänstgörande volontär.

För att ordna pensionsförhållandena för personalen vid kammaren beslöt styrelsen 1946 att bilda en fond, benämnd »Staff Retirement Fund». Ett belopp å £ 600 tillfördes fonden vid bildandet, och avsikten är att genom årliga tillskott lägga grunden till en betryggande pensionsfond. Särskilda avtal angående pensionsförmåner ha träffats med kammarens förutvarande generalsekreterare samt kammarens nuvarande verkställande direktör.

En ganska betydande del av det av kammaren redovisade underskottet för 1946 hänför sig till utgivandet av kammarens månadstidskrift »Anglo-Swedish Review». Under krigsåren och den närmaste tiden därefter hade kammaren avsevärda svårigheter att utgiva tidskriften på grund av den jämförelsevis ringa tilldelning papper, som under denna tid beviljades kammaren. Sedan den 1 november 1946 har emellertid en viss ökning av pappers-tilldelningen ägt rum, och med anledning härav har tidskriften utökats såväl beträffande sidantalet som upplagornas storlek. Emellertid lägga rådande pappersrestriktioner i England alltjämt avsevärda hinder i vägen för en önskvärd utvidgning av tidskriften. Sålunda kan nämnas, att antalet annonssidor vissa år före kriget uppgick till i medeltal 18 mot för närvarande 5—6 samt att annonsinkomsterna för 1934 utgjorde 19 128 kr. 50 öre och att motsvarande siffra för 1948 beräknas till endast 7 385 kr. Varje medlem i kammaren erhåller för närvarande tidskriften avgiftsfritt. Dessutom utdelas över 1 000 exemplar enligt en s. k. fri lista, av vilka exemplar över 900 utdelas i England. Den fria listan omfattar personer med kommersiellt och industriellt inflytande, myndigheter, industriella och vetenskapliga institutioner, offentliga bibliotek, handelskamrar, redaktioner etc.

Styrelsen anser, att den fria listan ur propagandasynpunkt bör bibehållas i sin nuvarande omfattning eller t. o. m. ytterligare något utökas. De under krigsåren införda restriktionerna angående annonser i tidskrifter och tidningar i Storbritannien ha upphävts, och antalet annonssidor i tidskriften har därför kunnat utökas, dock icke i önskad omfattning på grund av gällande pappersrestriktioner såsom nyss nämnts. De stegrade inkomsterna på grund av annonser beräknas helt komma att tagas i anspråk för att täcka ökade utgifter för tidskriften. Någon minskning av underskottet på tidskriften anser styrelsen därför icke kan påräknas för den närmaste framtiden, utan snarare torde underskottet komma att ökas. Så snart förhållandena medgiva avser styrelsen emellertid att utöka upplagan från för närvarande cirka 2 800 exemplar till 4 000 exemplar med ett sidoantal av omkring 32—36 sidor. Sidoantalet för annonser skulle i så fall kunna ökas till 16—18, varigenom intäkterna för annonser kraftigt skulle kunna bidra till en förbättring av tidskriftens ekonomi.

Kammarens möjlighet att med egna inkomster bidra till att täcka de ökade utgifterna är emellertid i första hand beroende av om medlemsintäk-

terna kunna ökas. Avgiften för ordinarie medlem i kammaren utgör för närvarande £ 5.5.0 per år och fastställdes den 1 januari 1945. Dessförinnan erlade medlemmar, som invalts före slutet av år 1916, en avgift av £ 3.0.0 och medlemmar invalda därefter £ 4.0.0. I betraktande av den jämförelsevis korta tid, under vilken den höjda avgiften tillämpats, anser styrelsen sig för närvarande icke kunna vidtaga någon omedelbar förändring av medlemsavgiften för ordinarie medlemmar, särskilt icke beträffande ordinarie icke-svenska medlemmar. Till stöd för denna uppfattning anför styrelsen, att medlemsavgiften i London Chamber of Commerce är fastställd till £ 5.5.0 per år, och att det icke är önskvärt, att avgiften till den svenska handelskammaren överstiger detta belopp. Medlemsavgifterna bland övriga utländska handelskamrar i London för ordinarie medlemmar i Storbritannien ligga för övrigt genomgående lägre än den svenska och variera mellan £ 2.2.0 och £ 5.0.0. Vad beträffar medlemsavgifterna för i Sverige bosatta medlemmar anser styrelsen en höjning eventuellt kunna ske för ordinarie medlemmar från £ 5.5.0 eller efter nuvarande kurs 76 kronor 13 öre till 100 kronor per år och för stödjande medlemmar från £ 25.0.0 eller efter nuvarande kurs 362 kronor 50 öre till förslagsvis 500 kronor per år. Styrelsen anser sig emellertid icke böra vidtaga några omedelbara förändringar av medlemsavgifterna men är beredd taga upp frågan vad beträffar avgifterna för medlemmar i Sverige till förnyad prövning.

Sedan 1944 har antalet medlemmar i handelskammaren i London ökat från 681 vid årsskiftet 1944/45 till, såsom förut nämnts, 1 046 den 1 mars 1948. Medlemsstockens sammansättning under åren 1946—1948 framgår av tabell 5. Med hänsyn till utvidgningen av varuutbytet mellan Storbritannien och Sverige förefinnes enligt styrelsens uppfattning grundad anledning antaga, att ytterligare medlemmar kunna förvärfvas både i Sverige och Storbritannien. Åtgärder för en intensifierad medlemsvärvning ha även vidtagits av kammaren. I detta sammanhang kan nämnas, att av samtliga utländska handelskamrar i London endast den franska och den amerikanska ha större medlemsantal än den svenska handelskammaren.

Tabell 5. Handelskammarens i London medlemsantal den 1 januari 1946, den 1 januari 1947 och den 1 mars 1948.

	Medlemsantalet den 1 januari 1946				Medlemsantalet den 1 januari 1947				Medlemsantalet den 1 mars 1948			
	England	Sverige	Andra länder	Summa	England	Sverige	Andra länder	Summa	England	Sverige	Andra länder	Summa
Hedersledamöter.....	5	20	1	26	4	20	1	25	6	16	1	23
Ständiga medlemmar...	5	16	—	21	4	15	—	19	5	15	1	21
25-årsmedlemmar.....	15	36	—	51	15	39	—	54	16	41	—	57
Aktiva medlemmar.....	283	551	6	840	318	581	8	907	321	593	8	922
Passiva.....	1	21	—	22	—	21	—	21	—	23	—	23
Summa	309	644	7	960	341	676	9	1 026	348	688	10	1 046

Styrelsen säger sig vid upprepade tillfällen ha övervägt, om icke kammaren skulle kunna begära ersättning för utförda uppdrag. Det system, som för närvarande tillämpas är, att från medlemmar icke uttages någon särskild ersättning, under det att icke-medlemmar, framför allt de som vid upprepade tillfällen anlita kammaren, inbjudas att ingå såsom medlemmar och genom medlemsavgiften bidra till kostnaderna för verksamheten. För utförande av större utredningar och marknadsundersökningar begäres emellertid i allmänhet ersättning. Ett undantag härifrån göres dock i de fall, då resultaten anses vara av så stor betydelse för de svensk-engelska handelsintressena, att de böra ställas till allmänt förfogande, i vilka fall handelskammaren förbehåller sig copyright. Ersättning för direkta utgifter såsom telegramkostnader, avgifter för anskaffande av kreditupplysningar o. d. infordras emellertid utan undantag. Likaså begär kammaren alltid arvode, då svenska affärsmän vid besök i London anlita någon av handelskammarens personal såsom tolk eller då översättningsarbeten utföras genom kammarens försorg.

Enligt en av styrelsen gjord uppskattning anslås ungefär 75 % av handelskammarens arbete åt tjänster till icke medlemmar. Detta arbete består framför allt i att besvara förfrågningar från engelska företag. Styrelsen anser sig emellertid icke böra begära ersättning härvidlag, då det är av intresse för svensk handel och industri, att engelska företag hänvända sig i största möjliga utsträckning till kammaren för att erhålla råd och upplysningar, som kunna främja handelsutbytet mellan de två länderna.

Handelskammaren i London äger egen fastighet och har sina lokaler inrymda i denna. I fastigheten finnes vidare en restaurang — den svenska lunchklubben i London — som är en uppskattad mötesplats för svenska och engelska affärs- och industrimän. Dessutom finnas klubb- och möteslokaler, vilka flitigt användas av svenska och svensk-engelska institutioner. Härigenom har fastigheten blivit en centralpunkt för olika svenska intressen i London och fyller i många avseenden samma funktion som ett Sverigehus. Slutligen kan även nämnas, att varje månad överläggningar äga rum i den svenska handelskammarens lokaler mellan samtliga sekreterare i de utländska handelskamrarna och internationella handelskammaren i Storbritannien, varvid problem och frågor av gemensamt intresse diskuteras.

Beträffande inkomsterna från och utgifterna för fastigheten redovisas dessa icke på huvudkontot utan på ett särskilt fastighetskonto. Sistnämnda konto utvisade för 1945 en behållning av £ 80.18.11 och för 1946 ett underskott å £ 255.0.0. Anledningen till att kontot för 1946 utvisade underskott var bl. a., att vissa reparations- och ombyggnadsarbeten utfördes i fastigheten nämnda år, varjämte inventarier nyanskaffades och reparerades. Med hänsyn till den starka förslitningen av fastigheten under krigsåren och tiden närmast därefter, ha £ 750 avsatts för ytterligare reparations- och ombyggnadsarbeten, och dessa arbeten komma att påbörjas så snart de engelska myndigheterna lämnat sitt tillstånd därtill. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas emellertid komma att överstiga det för ändamålet reser-

verade beloppet. För 1947 utvisar fastighetskontot ett överskott å £ 298.11.1 trots att nämnda år betydande engångsutgifter för bl. a. reparationer, ombyggnader och nyanskaffning av inventarier påförts kontot. För 1948 räknar styrelsen med ett överskott på fastigheten på icke mindre än £ 1 716. En kraftigt bidragande orsak till denna väntade förbättring av det ekonomiska resultatet från fastigheten är, att källarlocalerna, som under kriget tagits i anspråk såsom skyddsrum och tills helt nyligen icke kunnat uthyras på grund av att arbetstillstånd för reparation av källarvåningen icke erhållits, nu iordningställts och uthyrts såsom kontorslokaler. Även i fortsättningen torde fastigheten komma att lämna ett icke obetydligt överskott och därmed bidra till att motverka de beräknade årliga underskotten å huvudkontot.

Handelskammaren i Paris. Denna kammare, vars namn är »La Chambre de Commerce Suédoise en France», grundades 1915. Medlemsantalet utgjorde den 1 januari 1948 587, varav 208 i Sverige. Kammarens personal består av en verkställande direktör, en sekreterare, en biträdande sekreterare, en bokhållare och 4 skrivbiträden. Under tidigare år har kammaren regelbundet berett plats för volontärer, men under det senaste världskriget och de närmast därpå följande åren har det icke varit möjligt att anställa några sådana. Ett flertal ansökningar från personer, som vilja tjänstgöra såsom volontärer vid kammaren, ha emellertid nu inkommit, och kammarens styrelse har ställt tre platser till förfogande. Något beslut om ersättning till volontärer har dock, såvitt de sakkunniga ha sig bekant, icke fattats.

Kammarens verksamhetsområde omfattar Frankrike och de franska kolonierna. De franska utomeuropeiska besittningarna ha hittills alltid i handelspolitiska och ekonomiska förbindelser med utlandet varit helt beroende av den centrala franska förvaltningen. Under det senaste världskrigets skiftande skeden har emellertid inom det franska imperiet en viss tendens att omhändertaga de egna intressena gjort sig märkbar. Kammaren har därför ansett sig böra taga direkt kontakt med de olika delarna av det franska kolonialväldet för att om möjligt där skapa ytterligare tillfällen till placering av svenska exportartiklar och samtidigt finna en marknad för svensk import av i första hand kolonialvaror. För att bevaka de svenska intressena har kammaren för närvarande korrespondenter i Algeriet, Tunisien, Franska Västafrika, Indokina, Madagaskar och Ile de Réunion.

I samråd med beskickningen i Paris handlägger kammaren frågor rörande fördelningen av vissa svenska exportkontingenter enligt gällande varuutbytesavtal. Framför allt har detta varit fallet beträffande de svenska järn- och stålkontingenterna och kammarens bistånd har därvid, enligt vad beskickningen uppgivit, visat sig vara synnerligen värdefullt. Vidare har kammaren utövat ett ur svensk synpunkt lyckligt inflytande på de franska myndigheterna vid påskyndandet och avgörandet av det stora antalet export- och importlicensärenden.

Den nuvarande ekonomiska osäkerheten i Frankrike med ett ständigt

fallande penningvärde har i hög grad inverkat på kammarens ekonomi. Successiva ökningar av personalens löner ha måst företagas för att i möjligaste mån hålla dessa i nivå med prisutvecklingen. Sålunda belastades lönekontot under 1947 med 1 124 539 frs mot 784 525 frs under 1946 och 401 760 frs under 1945. På liknande sätt ha även kammarens övriga utgifter undergått kraftiga förhöjningar. Vidare ha efter krigets slut kammarens tjänster tagits i anspråk i ständigt ökad omfattning, och för att möta de ökade kraven har kammaren varit tvungen att utöka personalen med två kvinnliga biträden. Styrelsen anser emellertid, att kammarens nuvarande personal icke är tillräcklig, men hoppas, att med ett tillskott av volontärer kammarens arbetsuppgifter dock skola kunna fullföljas.

I och med färdigställandet av Sverigehuset i Paris, som invigdes den 11 juni 1947, har kammaren tillförsäkrats rymliga och moderna lokaler, som svara mot tidens krav. Hyresbeloppet utgör emellertid 225 000 frs per år, vilket innebär en betydande ökning av kammarens utgifter jämfört med den årshyra å 18 180 frs, som tidigare utgått. Styrelsen anser emellertid denna ökade utgift ofrånkomlig, därest kammaren på ett värdigt sätt skall kunna representera de svenska kommersiella intressena i Frankrike.

För 1947 utvisa kammarens räkenskaper, sedan kammaren för nämnda år erhållit ett statsbidrag å 12 500 kronor, ett underskott å 253 159 frs (se bil. 3), eller enligt kursen den 31 december 1947 cirka 7 670 kronor. Med hänsyn till rådande osäkra ekonomiska förhållanden i Frankrike har styrelsen icke ansett sig kunna uppgöra någon förslagsstat för 1948.

För att täcka det ökade medelsbehovet är kammaren i första hand hänvisad till medlemsavgifterna. Dessa utgjorde t. o. m. utgången av 1946 för i Sverige bosatta medlemmar 100 kronor per år för årsmedlemmar och 1 000 kronor för 15-årsmedlemmar och ständiga medlemmar. För de i Frankrike bosatta medlemmarna utgjorde avgifterna 600 frs för årsmedlemmar och 6 000 frs för 15-årsmedlemmar och ständiga medlemmar. Vid extra årsmöte den 4 december 1946 beslöto emellertid kammarens medlemmar att med hänsyn till inflationen giva styrelsen befogenhet att årligen fastställa medlemsavgifterna. Med anledning härav bestämde styrelsen samma dag, att medlemsavgifterna fr. o. m. den 1 januari 1947 för i Frankrike bosatta medlemmar skulle utgöra 2 000 frs per år för årsmedlemmar och 20 000 frs för 15-årsmedlemmar och ständiga medlemmar. Dessa höjda medlemsavgifter stå i överensstämmelse med de avgifter, som utgå till övriga utländska handelskamrar i Paris. Avgifterna för de i Sverige bosatta medlemmarna äro emellertid oförändrade. Genom de höjda avgifterna för de franska medlemmarna ha kammarens inkomster kraftigt ökat dock icke i sådan utsträckning att ökningen kunnat täcka det stegrade medelsbehovet.

Sedan 1942 har kammarens medlemsantal stigit med 346 medlemmar, därav med 68 under 1945 och med 97 under 1946. Sammansättningen av medlemsstocken den 1 januari 1946, 1947 och 1948 framgår av tabell 6. Av kammarens medlemmar voro den 1 januari 1948 379 bosatta i Frankrike eller kolonierna samt 208 i Sverige.

Tabell 6. Handelskammarens i Paris medlemsantal den 1 januari 1946, 1947 och 1948.

	1946	1947	1948
Hedersledamöter.....	6	6	6
Ständiga medlemmar.....	18	20	20
15-årsmedlemmar.....	53	56	55
Årsmedlemmar.....	413	505	506
Summa	490	587	587

Vad angår frågan om ersättning för utförda tjänster uppger styrelsen, att det vid upprepade tillfällen förekommit, att de olika utländska handelskammarna i Paris tagit kontakt med varandra för att undersöka möjligheten att uppbära arvode för utförda uppdrag eller lämnande av upplysningar. Styrelsen framhåller emellertid, att det visat sig olägligt, bl. a. ur fransk skattesynpunkt, att tillgodogöra sig annat än ren ersättning för omkostnader. Enligt en av styrelsen gjord beräkning utgöres informationsavdelningens verksamhet till minst 40 % av tjänster till icke-medlemmar.

Styrelsen framhåller, att kammaren i Paris utan särskild ersättning tjänstgör såsom bl. a. Jernkontorets ombud i Frankrike för fördelningsfrågor inom gällande handelsavtal. Vidare har kammaren åtagit sig att ombesörja och kontrollera alla de materialinköp, som Försvarets Bostadsanskaffningsnämnd gör i Frankrike till komplettering av svenska statens gåvohus i Normandie. För sistnämnda arbete beräknar kammaren erhålla viss ersättning. Kammarens årsbok och tidning, som under de senaste åren utgivits oregelbundet, beräknas i fortsättningen kunna giva viss inkomst.

Handelskammaren i Sydney. Denna kammare, vars namn är »The Swedish Chamber of Commerce for Australia, New Zealand and South Sea Islands», bildades 1911. Kammaren hade i januari 1948 376 medlemmar, varav 176 i Sverige. Kammarens personal utgöres av en förste sekreterare, en biträdande sekreterare samt tre stenografer och maskinskriverskor. Antalet styrelseledamöter är för närvarande 25. Enligt stadgarna skall i styrelsen ingå minst en medlem från var och en av australiska samväldets stater och Nya Zeeland.

Såsom framgår av kammarens namn omfattar kammarens verksamhetsområde Australien, Nya Zeeland och Söderhavsöarna. Handeln med Australien är så gott som fullständigt koncentrerad till städerna Sydney och Melbourne. Med hänsyn till de stora avstånden mellan Sydney och Nya Zeeland torde de fyra styrelseledamöter, som för närvarande representera Nya Zeeland, endast i sällsynta undantagsfall kunna förväntas närvara vid sammanträdena. Dessa styrelseledamöters huvudsakliga uppgift är därför att besvara förfrågningar från kammaren och insända rapporter till denna rörande förhållanden, som äro av intresse för handelsförbindelserna med

Sverige. Från svenska beskickningen i Canberra (p. t. Sydney) överlämnas årligen ett stort antal handelsförfrågningar till kammaren för besvarande, varigenom beskickningens personal erhållit en värdefull lättnad i arbetet.

Liksom övriga svenska handelskamrar i utlandet har handelskammaren i Sydney efter krigets slut ställts inför betydligt ökade arbetsuppgifter. En ny sekreterare har även måst anställas, för att kammaren skall kunna upprätthålla en organisation, som motsvarar lägets krav. Vidare utgives kammarens tidskrift alltsedan 1946 i en något större upplaga än tidigare. Denna ökade verksamhet har givetvis medfört stegrade utgifter för kammaren. Handelskammarens årliga omkostnader överstiga numera väsentligt inkomsterna, och för att möta näringslivets krav på en effektiv organisation ha kammarens fonder efter kriget i stor utsträckning måst tagas i anspråk. Styrelsen för kammaren säger sig emellertid icke kunna taga ansvaret för ytterligare underskott, utan en nedskärning av kammarens organisation kommer att bli nödvändig, om icke kammaren tillförsäkras högre statligt bidrag än vad som hittills utgått. En sådan nedskärning av kammarens organisation skulle emellertid enligt styrelsens uppfattning komma att synnerligen menligt inverka på Sveriges varuutbyte med Australien och Nya Zeeland.

Styrelsen framhåller vidare, att kammarens speciella svårigheter på grund av de stora geografiska avstånden såväl till Sverige som till olika centra inom verksamhetsområdet gör det nödvändigt för kammaren att tillförsäkra sig en viss personalreserv för att möjliggöra för sekreteraren eller biträdande sekreteraren att besöka andra stater i Australien samt Nya Zeeland och Sverige. I nuvarande läge kan kammaren icke undvara varken sekreteraren eller biträdande sekreteraren för längre tid utan att det löpande arbetet lider allvarlig skada. Om kammaren skall kunna knyta nya kontakter och det löpande arbetet icke behöva eftersättas, är det därför nödvändigt, att åtminstone ytterligare en biträdande sekreterare anställs vid kammaren. Styrelsen uttalar även, att det vore önskvärt, att kammaren erhöle egen representant i Sverige men anser en dylik utbyggnad av organisationen för närvarande utesluten med hänsyn till kammarens finansiella svårigheter. Däremot ifrågasätter styrelsen, om icke ett intensivare samarbete med Exportföreningen skulle kunna etableras på så sätt, att en tjänsteman hos föreningen finge såsom en av sina huvuduppgifter att fungera som handelskammarens representant.

Kammarens räkenskaper för 1947 (se bil. 4) utvisa, trots att kammaren nämnda år åtnjutit statsbidrag med 15 500 kronor, ett underskott å £A 1 500. I denna summa ingår dock en engångskostnad i form av en gratifikation å £A 500 till kammarens förra sekreterare. Genom de i juli 1947 avslutade handelsförhandlingarna mellan Sverige och Australien synes grunden ha lagts till ett betydligt utökat varuutbyte mellan dessa båda länder. Det är därför högst sannolikt, att kammarens tjänster i ännu större utsträckning än hittills komma att tagas i anspråk. Enligt en av styrelsen uppgjord förslagsstat för 1948 räknar styrelsen med ett underskott för

nämnda år å £A 2 029, därvid hänsyn dock icke tagits till något statsbidrag. Styrelsen framhåller emellertid, att budgeten för 1948 måste betraktas såsom en absolut minimikalkyl, om kammarens effektivitet skall kunna bibehållas. Sålunda ha i denna budget icke medtagits kostnader för periodiskt återkommande besök i Sverige för sekreteraren, för anskaffande och vidmakthållande av ändamålsenlig kontorsutrustning, för personalens pensionering m. m. Icke heller ha i budgetförslaget räknats med några löneökningar under 1948. Om kvalificerad personal skall kunna erhållas måste kammaren emellertid räkna med ökade lönekostnader för framtiden. Sålunda utgöra sekreterarens och biträdande sekreterarens löner för närvarande £A 1 040 resp. £A 520 per år. Med nuvarande levnadskostnader i Australien och speciellt med hänsyn till läget på bostadsmarknaden i Sydney, kan sekreteraren enligt styrelsen knappast leva på en standard, som är önskvärd ur kammarens synpunkt, och vad biträdande sekreteraren beträffar måste privata medel tillskjutas för att bestrida hans levnadskostnader.

Kammarens möjligheter att genom egna inkomster bidra till att täcka utgifterna äro, liksom fallet är beträffande övriga svenska handelskamrar, till största delen beroende av medlemsavgifterna. År 1939 utgjorde medlemsantalet i kammaren 296, vilket var den högsta medlemssiffra som dittills förekommit. Under kriget sjönk medlemsantalet och uppgick 1943 till endast 228. Därefter har antalet medlemmar i kammaren emellertid åter ökat för att den 1 januari 1948 uppgå till 376, vilket innebär det största antal medlemmar, som kammaren hittills haft. Av de den 1 januari 1948 till kammaren anslutna medlemmarna hade 176 sin hemvist i Sverige, 172 i Australien, 26 i Nya Zeeland och 2 i Storbritannien. Avgifterna hava nyligen höjts från £A 3.13.0 till £A 4.4.0 för medlemmar utanför Sverige och till 60 kronor för medlemmar i Sverige. I medlemsavgiften ingår kostnadsfri utdelning till medlemmarna av kammarens tidskrift. Priset för abonnemang på tidskriften utgör för icke-medlemmar i Australien och Nya Zeeland 10 shilling och i Sverige 10 kronor. Antalet abonnenter uppgick 1947 till 128, samtliga med hemvist i Australien eller på Nya Zeeland. Några möjligheter att genom höjda annons- och abonnemangavgifter öka kammarens inkomster i nämnvärd grad anser styrelsen icke föreligga.

Styrelsen för kammaren framhåller, att den ansluter sig till principen att kostnadsfritt stå icke-medlemmar till tjänst för att på detta sätt intressera affärsmännen för handeln mellan Sverige och Australien och för medlemskap i kammaren. Speciella undersökningar, som kräva ett mera omfattande arbete av sekreteraren och kammarens övriga personal, avgiftsbeläggas emellertid. Detta förekommer dock mycket sällan, och inkomster-na genom dylikt arbete ha hittills varit obetydliga.

De sakkunnigas yttrande.

Allmänna synpunkter. Enligt de sakkunnigas uppfattning utföra de svenska handelskamrarna i utlandet en för svensk utrikeshandel synnerligen gagnande verksamhet. Genom sin nära anknytning till näringslivet såväl i Sverige som i det land, där de äro belägna, utgöra de en naturlig förmedlingslänk mellan den svenska handelns företrädare å ena samt de utländska affärsmännen i kamrarnas domicilland å andra sidan. Kamrarna äga på grund härav särskilda förutsättningar att skapa nya affärsförbindelser och utbygga redan bestående sådana förbindelser. Därjämte utföra kamrarna ett betydelsefullt arbete såsom svenska informations- och propagandacentraler. Helt naturligt ligger tyngdpunkten av sistnämnda verksamhet på det kommersiella planet, men även i andra avseenden bidraga kamrarna till att sprida kunskaper om Sverige och förhållandena i vårt land. I detta sammanhang vilja de sakkunniga särskilt uttrycka sin uppskattning av det betydande arbete, som nedlagts på kamrarnas tidskrifter till gagn icke endast för svensk utrikeshandel utan även för svenska intressen i allmänhet. Vidare ha kamrarna, särskilt under de senaste årens allt mer tilltagande statliga inflytande på utrikeshandelns område, visat sig kunna lämna de svenska företagen en effektiv och värdefull hjälp, då det gällt att taga kontakt med myndigheter och näringsorganisationer i de länder, där kamrar varit inrättade. Genom denna verksamhet har dessutom samtidigt en icke obetydlig avlastning av arbetsbördan för de svenska beskickningarna och konsulaten i de berörda länderna kunnat ske. Såsom ett allmänt omdöme vilja de sakkunniga uttala, att det för svensk utrikeshandel är av stor vikt, att de nu bestående kamrarnas verksamhet får fortsätta och ytterligare utvecklas.

Även om erfarenheterna från de nuvarande svenska handelskamrarna i utlandet få anses vara gynnsamma, vilja de sakkunniga dock framhålla, att *nya handelskamrar* böra inrättas först efter noggrann prövning i varje särskilt fall och att därvid en viss återhållsamhet bör iakttagas. En grundläggande förutsättning för att staten skall medverka vid bildandet av en ny handelskammare bör vara, att rent svenska intressen tillförsäkras ett utslagsgivande inflytande över kammarens verksamhet. Det svenska näringslivet bör därför vara väl företrätt inom det område, där en handelskammare skall ha sin verksamhet. Vidare bör bildandet ske i samförstånd med svenska myndigheter och åtminstone någon av de ledande näringsorganisationerna i Sverige. Kammarens verkställande direktör bör slutligen vara helt oberoende av privat verksamhet.

Kamrarnas organisation, verksamhet m. m. Genom att de erkända svenska handelskamrarna i utlandet åtnjuta statsbidrag ha dessa kamrar fått en i viss mån halvofficiell prägel, vilket ofta underlättat kamrarnas verksamhet, särskilt vid underhandlingar med olika myndigheter och institutioner inom kamrarnas verksamhetsområden. Emellertid äro kamrarna, såsom för-

ut framhållits, fullt självständiga sammanslutningar, och den statliga kontrollen inskränker sig till att kamrarna vid sina årliga framställningar om statsbidrag foga utdrag av kamrarnas räkenskaper för senaste året och eventuellt förslagsstater för närmast kommande år. Med hänsyn till att kamrarnas huvudsakliga uppgift är att stå det enskilda näringslivet till tjänst framför allt genom kommersiell informations- och förmedlingsverksamhet är det naturligt, att kamrarna intaga en fristående ställning i förhållande till staten. Enligt de sakkunnigas uppfattning är det nu rådande systemet tillfredsställande och bör bibehållas.

Efter det senaste krigets slut ha kamrarnas tjänster tagits i anspråk på ett sätt, som aldrig tidigare förekommit. För att möta de ökade kraven ha kamrarna varit tvungna att anställa ny personal och även i övrigt utvidga sina organisationer. För några av kamrarna äro ytterligare utvidgningar aktuella. Frågor, som röra kamrarnas organisation och verksamhet, måste givetvis, med hänsyn till kamrarnas ställning såsom fullt självständiga sammanslutningar, i sista hand alltid avgöras av kamrarna själva. Då dessa frågor emellertid intimt sammanhånga med kamrarnas ekonomi och frågan om statsbidrag till kamrarna, vilja de sakkunniga dock här framföra vissa synpunkter i anslutning till den tidigare lämnade redogörelsen för de olika kamrarna.

Vad då först angår kamrarnas personal synes frågan om pensionsförhållandena för personalen vid vissa kamrar icke ha ägnats den uppmärksamhet, som enligt de sakkunnigas uppfattning varit önskvärd. De sakkunniga inse väl de ekonomiska svårigheter, som äro förbundna med denna fråga, men vilja dock understryka vikten av att pensionsförhållandena vid kamrarna lösas på ett för personalen tillfredsställande sätt. Vidare vilja de sakkunniga framhålla önskvärdheten av att de vid kamrarna tjänstgörande volontärerna erhålla visst arvode såsom bidrag till täckning av sina levnadskostnader under tjänstgöringstiden vid kamrarna. I och med att tjänstgöringen såsom volontär icke längre kommer att innebära så stora ekonomiska uppoffringar, kan man räkna med att kamrarna komma att erhålla mera kvalificerade personer såsom volontärer. Volontärerna få därjämte en känsla av att de icke åtnjuta någon slags särställning utan äro skyldiga att fullgöra de arbetsuppgifter, som föreläggas dem. De sakkunniga utgå därvid från att dessa arbetsuppgifter utväljas med hänsyn tagen till vad som ur utbildningssynpunkt kan vara av värde för volontärerna. De kunna dessutom utsträcka sin tjänstgöring vid kamrarna under en längre tid än vad som annars skulle hava varit fallet, och deras tjänster kunna på detta sätt bättre komma kamrarna till godo. Då behovet av utlandserfaren svensk personal för närvarande är stort inom svenskt näringsliv, vilja de sakkunniga understryka önskvärdheten av att kamrarna i största möjliga utsträckning bereda plats för volontärer och att volontärerna erbjudas sådana ekonomiska villkor, att intresserade svenska ungdomar såvitt möjligt icke av ekonomiska skäl se sig nödsakade att avstå från den utbildning tjänstgöringen såsom volontär vid en handelskammare skulle ha inneburit.

Frågan om anställandet av en av respektive handelskammare avlönad representant i Sverige torde böra av kamrarna beaktas. Med hänsyn till de ganska betydande kostnader en dylik representant kommer att draga, vilja de sakkunniga dock framhålla, att sådan representant endast bör anställas, där kamrarna kunna väntas uppnå mera betydande fördelar genom åtgärden. De olika kamrarna böra därvid även överväga, huruvida icke ett anställande av en gemensam representant i Sverige för några av kamrarna kan tänkas ske, varigenom kostnaderna för de olika kamrarna skulle kunna nedbringas.

De sakkunniga vilja vidare uttala sitt intresse för handelskammarens i Förenta Staterna planerade åtgärd att anställa en särskild marknadsundersökare och statistiker. Med hänsyn till de för svenska förhållanden ofta mycket höga kostnader, som de amerikanska marknadsundersökarna betinga sig, skulle det för svensk utrikeshandel vara av betydande värde, om kammaren med anlitan av egen personal kunde utföra mera kvalificerade marknadsundersökningar och utredningsuppdrag av olika slag. Kamrarna skulle dessutom genom en dylik åtgärd säkerligen kunna tillföras icke obetydliga inkomster, även om dessa måhända icke helt skulle komma att täcka kostnaderna.

Slutligen vilja de sakkunniga något beröra handelskammarens i Förenta Staterna beslut att i San Francisco öppna en handelskamaravdelning för nordamerikanska stillahavskustområdet.

Även vid en försiktig uppskattning av stillahavskustområdets ekonomiska möjligheter torde man kunna räkna med en icke obetydlig ekonomisk expansion inom detta område. Med hänsyn härtill är det givetvis angeläget att i tid genom lämpliga åtgärder söka bevaka de möjligheter till ett vidgat svenskt varuutbyte med den nordamerikanska stillahavskusten, som här kunna väntas uppkomma. I detta sammanhang böra även uppmärksammas de strävanden, som inom stillahavskustområdet göra sig starkt märkbara, att i handelsutbytet med utlandet uppnå direkta kontakter. Det är även obestridligt, att inom det nordamerikanska västkustområdet förefinnes intresse för att utbygga de direkta handelsförbindelserna med Sverige. Ett bevis härför utgöra bl. a. Johnson-linjens planer på att insätta ett utökat och modernare frakttonage på traden mellan Sverige och den nordamerikanska västkusten. En ökning av den svenska utrikeshandelsrepresentationen inom ifrågavarande område synes därför vara synnerligen önskvärd.

Enligt de sakkunnigas uppfattning kommer handelskamaravdelningen i San Francisco att bliva av betydelse för svensk utrikeshandel och på ett lyckligt sätt lösa frågan om utvidgad svensk utrikeshandelsrepresentation inom det nordamerikanska stillahavskustområdet. Handelskamaravdelningen i San Francisco bör i förhållande till avdelningen i New York utåt framstå såsom fullt självständig. Såvitt de sakkunniga kunnat bedöma synas goda möjligheter till värvning av medlemmar även föreligga, enär antalet i de västliga staterna bosatta, till handelskammaren anslutna medlemmar till för endast kort tid sedan varit obetydligt. Sedan beslut fattats att

avdelningen skall inrättas, ha emellertid flera framstående firmor på den nordamerikanska västkusten redan anmält sitt medlemskap i handelskammaren. Man måste dock, såsom även styrelsen för handelskammaren framhållit, räkna med, att handelskamaravdelningen för sin verksamhet kommer att vara beroende av statsbidrag.

Kamrarnas finansiering. Såsom framgått av redogörelsen för kamrarna äro dessa för sin verksamhet i första hand beroende av medlemsavgifterna. Med hänsyn till de höjningar av avgifterna, som relativt nyligen ägt rum hos samtliga kamrar, torde någon mera avsevärd förbättring av kamrarnas ekonomi genom ytterligare höjningar av avgifterna för närvarande icke stå att vinna. Möjligen kunna dock avgifterna för de svenska medlemmarna i handelskammaren i London, såsom kammaren för övrigt själv framhållit, höjas något. Däremot synas förutsättningar finnas att öka medlemsantalet och då framför allt av svenska medlemmar. Från de olika kamrarnas sida ha även ansträngningar nedlagts på att söka få till stånd en vidgad medlemsrekrytering. Dessa ansträngningar motverkas emellertid i hög grad av att den svenska skattelagstiftningen för närvarande icke medger avdragsrätt för medlemsavgifter till kamrarna.

Frågan om avdragsrätt för medlemsavgifter har av 1944 års allmänna skattekommitté upptagits till behandling i en till chefen för finansdepartementet överlämnad promemoria rörande avdragsrätt och skattskyldighet för medlemsavgifter vid taxering. I denna promemoria föreslår skattekommittén bl. a., att avdragsrätt skall medgivas för avgifter, som utgå till förening eller sammanslutning, vars huvudsakliga uppgift är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen i viss förvärvskälla. Handelskamrarna torde uppfylla detta villkor. I så gott som samtliga fall måste medlemsavgifterna anses utgöra en direkt ersättning för de tjänster kamrarna i olika avseenden lämna medlemmarna och för vilka tjänster medlemmarna annars skulle vara nödsakade att anlita hjälp från annat håll. Under sådana förhållanden anse de sakkunniga det vara fullt skäligt, att avdragsrätt beviljas för medlemsavgifterna. I utlandet bosatta medlemmar medgivas också genomgående sådan avdragsrätt. För handelskamrarnas vidkommande skulle, om de svenska medlemmarna medgivas avdragsrätt för sina avgifter till kamrarna, medlemsrekryteringen i hög grad underlättas. De sakkunniga vilja därför starkt framhålla önskvärldheten av att frågan om avdragsrätt för medlemsavgifter snarast löses på ett sådant sätt, att rätt till avdrag för avgifterna medgives kamrarnas medlemmar.

Bortsett från den ökning av kamrarnas egna inkomster, som kan uppkomma genom att medlemsantalet ökas, torde någon mera nämnvärd förbättring av kamrarnas ekonomi för närvarande icke kunna påräknas. Om kamrarnas verksamhet skall kunna upprätthållas och, såsom önskvärdt är, ytterligare utvecklas, måste därför medel tillskjutas från annat håll. Tidigare åtnjöto några av handelskamrarna i rätt stor utsträckning utöver medlemsavgifterna direkta understöd från enskilda företag eller närings-

organisationer. Under de senaste åren ha emellertid sådana understöd praktiskt taget icke förekommit. Enligt de sakkunnigas uppfattning är det olämpligt, att kamrarnas verksamhet göres beroende av särskilda understöd från enskilda företag eller organisationer. I den mån kamrarnas egna inkomster icke förslå att täcka erforderliga utgifter böra därför, med hänsyn till deras för svensk utrikeshandel gagnande verksamhet, medel tillskutas av staten.

Såsom tidigare framhållits ha de statliga bidragen till de svenska handelskamrarna i utlandet hittills huvudsakligen utgått från anslag under tionde huvudtiteln, varjämte, särskilt under de senaste åren, statsbidrag till ganska betydande belopp utgått även ur handels- och sjöfartsfonden. Sistnämnda bidrag ha i stor utsträckning använts till att täcka de underskott i kamrarnas räkenskaper, vilka uppstått på grund av de ökade medelsbehoven efter kriget.

De sakkunniga vilja för sin del framhålla, att i den mån ett mera permanent medelsbehov uppstår för en kammare och det ur allmän synpunkt är önskvärt, att kammarens verksamhet upprätthålles, bör bidrag till täckandet av medelsbehovet utgå från anslag under tionde huvudtiteln. Härigenom skapas viss stabilitet i bidragsgivningen, och kamrarnas styrelser kunna då vid planläggningen av kamrarnas verksamhet bättre bedöma vad de kunna räkna med i form av statsbidrag till täckande av kamrarnas löpande utgifter. Bidragen från handels- och sjöfartsfonden böra däremot användas för täckande av mera speciella utgifter och utgå med belopp, som i varje särskilt fall kan anses skäligt.

Med hänsyn till att någon nedgång av kamrarnas medelsbehov icke kan förväntas under de närmaste åren, och då det såsom tidigare framhållits är av stor vikt, att de nu bestående kamrarnas verksamhet upprätthålles åtminstone i nuvarande omfattning, få de sakkunniga föreslå, att statsbidragen till kamrarna från tionde huvudtiteln ökas och att bidragen tills vidare bestämmas till följande belopp; för handelskamaravdelningen i New York 60 000 kronor, för handelskammaren i London likaledes 60 000 kronor, för handelskammaren i Paris 20 000 kronor och för handelskammaren i Sydney 25 000 kronor. Vad angår handelskamaravdelningen i San Francisco har genom beslut den 16 januari 1948 från handels- och sjöfartsfonden 45 000 kronor ställts till förfogande såsom bidrag till avdelningens bildande och till verksamheten under det första året. I vilken utsträckning denna handelskamaravdelning i framtiden kommer att vara beroende av statsbidrag är för närvarande omöjligt att avgöra. I fortsättningen bör dock, i enlighet med vad som nyss anförts, de årliga statsbidragen till avdelningen utgå från anslag under tionde huvudtiteln i den mån de avse att täcka ett mera permanent medelsbehov.

KAP. IV.

ORIENTERANDE MARKNADSUNDERSÖKNINGAR.

1938 års exportutrednings förslag.

Frågan om utsändande av särskilda marknadsundersökare för företagan-
de av metodiska undersökningar av mera allmän karaktär rörande avsätt-
ningsmöjligheterna på i synnerhet vissa avlägset belägna marknader berördes
i det år 1935 avgivna sakkunnigbetänkandet om folkförsörjning och ar-
betsfred och upptogs därefter till mera ingående undersökning av 1938 års
exportutredning.

Exportutredningen framhöll i sitt betänkande till en början, att man i frå-
ga om marknadsundersökningar kunde särskilja två kategorier, nämligen å
ena sidan sådana undersökningar, som avsåge marknadsorientering i mind-
re och avlägset belägna länder för utrönande av utvecklingsmöjligheterna
för de ömsesidiga handelsförbindelserna, samt å andra sidan metodiska
specialundersökningar, som åsyftade mera exakta och i detalj gående upp-
gifter rörande avsättningsmöjligheterna för en viss vara på en bestämd
marknad. Generellt sett kunde sägas, att metodiska specialundersökningar
och då i synnerhet sådana, som åsyftade en undersökning av avsättnings-
möjligheterna för en viss svensk vara, vore uppgifter, som på grund av sin
affärsbetonade karaktär lämpligen borde verkställas på uppdrag av en-
skilda intressenter och handhas av en privat institution, bekostad av upp-
dragsgivarna. Marknadsundersökningar av orienterande natur vore däremot
avsedda att komma till stånd, när bearbetning av ett område medelst mark-
nadsundersökning syntes önskvärd ur allmän exportsynpunkt men avsätt-
ningsmöjligheterna för särskilda varuslag vore så ovissa och svårberäkne-
liga, att en affärsföretagare icke skäligen kunde förväntas påtaga sig de
relativt betydande ekonomiska upppoffringar, som vore förbundna med en
sådan undersökning. Dyliga undersökningar, som hade karaktären av kun-
skapartjänst och pionjärbete med syfte att bereda marken för egentliga
affärstransaktioner och vilka, om de utfölle gynnsamt, kunde förväntas
giva anledning till fortsatta undersökningar av mera speciell art för att re-
sultatet skulle kunna direkt nyttiggöras för de enskilda intressenterna, syn-
tes för den skull böra betraktas såsom en angelägenhet, för vars befräm-
jande stöd från det allmännas sida lämpligen borde ifrågakomma.

Exportutredningen ansåg, att behov av orienterande marknadsundersök-

ningar förelåge i fråga om åtskilliga transoceaniska marknader, samt förordade, att dylika undersökningar tillgodosåges inom Sveriges allmänna exportförenings ram. Inom denna organisation funnes samlad en stor fond av erfarenhet rörande marknadsundersökningars planläggande och utförande. Föreningen borde utarbeta researbetsplaner för marknadsundersökarna, och till föreningen borde alla upplysningar inrapporteras för att efter lämplig bearbetning delgivas därav intresserade svenska exportörer och importörer. För inrangerandet av ifrågakommande marknadsundersökningar inom Exportföreningens ram talade även den synpunkten, att det material och de rön, som därvid framkomme, för att kunna nyttiggöras oftast krävde vidare bearbetning i form av metodiska specialundersökningar. Det naturliga samband, som förelåge mellan de orienterande marknadsundersökningarna och de metodiska specialundersökningarna, gjorde det önskvärt, att de förra planerades med direkt sikte på materialets tillrättläggande för fortsatt arbete genom specialundersökningar. Sistnämnda slag av undersökningar borde dock självfallet liksom tidigare bedrivas på beställning av enskilda intressenter och på deras bekostnad.

Såsom ett allmänt omdöme uttalade exportutredningen, att det praktiska värdet av orienterande marknadsundersökningar vore i hög grad beroende av noggranna förarbeten och arbetsplaner samt förefintligheten av ett centralt organ, som möjliggjorde effektivt utnyttjande av det insamlade materialet. En orienterande marknadsundersökning borde lämna material för ett allmänt bedömande av möjligheterna icke blott till avsättning av svenska produkter å marknaden i fråga utan även till svenska inköp därstädes. Där emot borde i allmänhet icke åsyftas en så i detalj gående undersökning av området, att det insamlade materialet direkt skulle kunna läggas till grund för affärstransaktioner. Härför krävdes i de flesta fall metodiska specialundersökningar. Resultatet av de orienterande undersökningarna borde vidare kunna tjäna till ledning för bedömandet av ändamålsenligheten av och lämpligaste organisationsformen för svenska affärsförbindelser med marknaden i fråga och särskilt borde det kunna tjäna blivande exportstipendiat till ledning vid eventuell verksamhet inom det undersökta området. Förutom de rena marknadsundersökningsuppgifterna kunde åt dylika marknadsundersökare även anförtros vissa mera speciella uppdrag. Sålunda kunde exempelvis ifrågakomma, att marknadsundersökare bemyndigades understödja och animera de inom undersökningsområdet bosatta svenska honorärkonsulernas verksamhet till befrämjande av svenska intressen eller att de på begäran av svenska exportörer eller importörer tillsåge, huru dessas agenter eller representanter skötte sina svenska huvudmäns intressen. Särskilt i sistnämnda fall, men även vid fullgörandet av marknadsundersökningsuppdraget i dess helhet, vore det av stor vikt att gå fram med försiktighet, så att icke redan bestående affärsförbindelser genom undersökningen skadades eller oroades. På ett senare stadium kunde det måhända även befinnas lämpligt att ånyo utsända en marknadsundersökare till ett tidigare genomforskat område för att granska resultatet av de tidigare un-

dersökningarna samt i mån av behov komplettera och fördjupa dessa på grundval av vunna erfarenheter. Ändrade förhållanden och den fortskridande ekonomiska utvecklingen torde även med vissa tidsintervaller kräva dylika förnyade undersökningar.

För säkerställande av en mera permanent verksamhet med orienterande marknadsundersökningar till föremål ansåg 1938 års exportutredning, att särskilda befattningar borde inrättas. Beträffande omfattningen av ifrågasvarande undersökningsverksamhet hade exportutredningen funnit sig med hänsyn till därmed förbundna kostnader och svårigheterna att omedelbart finna för uppgifterna lämpade personer böra inskränka sig till att föreslå inrättandet av till en början två marknadsundersökningsbefattningar, den ena avseende den latinamerikanska intressesfären och den andra övriga ifrågakommande, huvudsakligen asiatiska och afrikanska områden. Befattningarna borde, såsom tidigare nämnts, anknytas till Exportföreningen men tillsättas i samförstånd med kommerskollegium, på vilken myndighet det jämväl borde ankomma att godkänna arbetsplaner för befattningshavarna samt tjänstgöra såsom övervakande myndighet. Exportföreningen borde jämväl hålla därav intresserade myndigheter underrättade om marknadsundersökningarnas planläggning, deras fortskridande samt resultaten av desamma.

Exportutredningen anförde slutligen, att de uppgifter, som införskaffats till ledning för bedömandet av kostnaderna för orienterande marknadsundersökningar, gävo vid handen, att de totala årliga kostnaderna för varje befattningshavare skulle komma att uppgå till minst 40 000 kronor.

Kortfattad redogörelse för hittills utförda statsunderstödda orienterande marknadsundersökningar.

Det av 1938 års exportutredning framlagda förslaget att utsända orienterande marknadsundersökare kom på grund av världskrigets utbrott icke till praktiskt utförande förrän 1945. Efter framställningar av Exportföreningen och Amerika-utredningen anvisade riksdagen för budgetåren 1944/45 ett reservationsanslag å 80 000 kronor till orienterande marknadsundersökningar, och samma belopp har därefter för vart och ett av budgetåren 1945/46—1948/49 av riksdagen anvisats för dylika undersökningar, likaledes i form av reservationsanslag. För närvarande finnes å anslaget disponibelt cirka 53 000 kronor. Hittills ha tre olika marknadsundersökningsuppdrag påbörjats och delvis redan slutförts, nämligen i Syd- och Ekvatorialafrika, Portugal samt Kina. Frågan om utsändande av marknadsundersökare har i varje särskilt fall upptagits av Exportföreningen, och sedan kommerskollegium avgivit yttrande över föreningens framställning, har Kungl. Maj:t meddelat beslut i ärendet. Likaledes har Kungl. Maj:ts beslut fordrats för varje utbetalning från marknadsundersökningsanslaget.

Då det kan vara av intresse att taga del av den praktiska utformning, som dessa marknadsundersökningar erhållit och då dessutom undersökningarna sinsemellan förete vissa olikheter, ha de sakkunniga ansett det lämpligt att här i korthet redogöra för de undersökningar, som hittills företagits. Till grund för framställningen har huvudsakligen lagts i Exportföreningens årsberättelser 1945—1947 intagna redogörelser för undersökningarna.

Vad då först angår marknadsundersökningarna i Syd- och Ekvatorialafrika påbörjades dessa 1945 och väntas bli slutförda omkring den 1 juli 1948. Undersökningarna utföras av en av Exportföreningens tjänstemän. För den tid, som uppdraget varar, har denne av utrikesdepartementet erhållit ställning såsom handelsattaché vid beskickningen i Pretoria. Sedan den nuvarande marknadsundersökaren slutfört sitt uppdrag, är avsikten emellertid att en annan av Exportföreningens tjänstemän under ytterligare ett år skall fortsätta undersökningarna såvitt avser Sydafrikanska Unionen. Denne skall ha tyngdpunkten av sin verksamhet förlagd till beskickningen i Pretoria och skall i likhet med den nuvarande marknadsundersökaren erhålla ställning såsom handelsattaché.

Ändamålet med marknadsundersökningsuppdraget kan i korthet sägas vara att göra en allmän undersökning av möjligheterna för ett utökat varuutbyte med Syd- och Ekvatorialafrika och då i första hand Sydafrikanska Unionen. I en till Konungen ställd skrivelse angående statsbidrag till dessa undersökningar framhöll Exportföreningen, att Sydafrikanska Unionen visserligen sedan gammalt ägnades avsevärt intresse från svensk sida men att förutsättningar likväl torde finnas för utvidgade affärsförbindelser med Unionen, icke minst genom upparbetandet av ett mera differentierat varuutbyte. Vid sidan härav hade man tänkt sig, att undersökningarna skulle omfatta de olika ekvatorialområdena på den afrikanska kontinenten, vilka hittills varit föga bearbetade ur svensk affärssynpunkt. Sålunda skulle marknadsundersökaren företaga resor utefter den afrikanska öst- och västkusten med uppehåll i viktigare affärscentra. Bland de områden, som därvid efter hand skulle bearbetas, voro särskilt Portugisiska Östafrika, Tanganjika, Kenya, Rhodesia, Belgiska Kongo, Franska Ekvatorialafrika, Nigeria och Guld-kusten.

Före avresan tog marknadsundersökaren kontakt med ett flertal exportföretag inom olika branscher, vilka företag förklarar sig ha intresse av den afrikanska marknaden. Dessutom var marknadsundersökaren i förbindelse med de större importorganisationerna. Med anledning av att, sedan kriget i Europa upphört, återupptagandet av handeln mellan Sverige och Sydafrika kom att medföra en stark ökning av den allmänna ekonomiska och kommersiella informationstjänsten vid beskickningen i Pretoria samt på grund av önskvärdheten att upprätthålla en intim kontakt med de handelspolitiska myndigheterna på denna plats var marknadsundersökarens tjänstgöring under det första verksamhetsåret nästan helt förlagd till beskickningen. Detta stod även i överensstämmelse med de uppgjorda planerna, enligt vilka de egentliga undersökningarna under den första tiden uteslutande

skulle omfatta Sydafrikanska Unionen. Samtidigt skulle emellertid marknadsundersökaren inhämta förkunskaper om förhållandena i de övriga delarna av verksamhetsområdet och även i övrigt planlägga de kommande resorna. Efter första verksamhetsårets slut har marknadsundersökaren med Pretoria såsom replipunkt företagit omfattande resor till olika affärscentra inom så gott som hela området. Därvid har han bl. a. varit i tillfälle att hjälpa till vid ordnandet av svenska företags representationsförhållanden på de platser, som han besökt. Sina iakttagelser rörande de allmänt ekonomiska och kommersiella förhållandena inom verksamhetsområdet har han framlagt i särskilda rapporter till utrikesdepartementet, kommerskollegium, Exportföreningen och direkta intressenter. Ett betydande antal av dessa rapporter ha sedan utgivits i tryckt form. Enligt vad sändebudet i Pretoria bekräftat har det arbete, som marknadsundersökaren hittills nedlagt, varit av stort värde för den svenska handeln på framför allt Sydafrika. Kostnaderna för detta marknadsundersökningsuppdrag, däri inberäknat de fortsatta undersökningarna i Sydafrikanska Unionen, beräknas komma att uppgå till sammanlagt omkring 180 000 kronor.

Marknadsundersökningarna i Portugal ha likaledes utförts av en av Exportföreningens tjänstemän. Undersökningarna, som påbörjades i mars 1945, slutfördes under första halvåret 1946. Under den tid, som uppdraget varade, var marknadsundersökaren knuten till beskickningen i Lissabon såsom handelsattaché.

Angående syftet med marknadsundersökningarna i Portugal framhöll Exportföreningen i en den 14 november 1944 dagtecknad framställning om statsbidrag bl. a., att under de senaste krigsåren förutsättningar visat sig föreligga för en betydande utökning av vår handel med Portugal samt att det mot bakgrunden härav ur allmän svensk exportsynpunkt vore angeläget att söka fastställa, i vilken mån tendensen mot ett ökat varuutbyte kunde väntas bestå även efter världskrigets slut och i vilken utsträckning den inträdda stegringen vore att tillskriva de under kriget rådande speciella betingelserna.

Marknadsundersökarens i Portugal tjänstgöring var huvudsakligen förlagd till beskickningen i Lissabon, och verksamheten inriktades till stor del på att söka stärka och utveckla redan inledda affärsförbindelser och skapa nya sådana. Sålunda kom marknadsundersökaren vid sidan av sin omfattande informations- och rapporteringstjänst att i stor utsträckning direkt biträda svenska företag och enskilda i deras affärsuppgörelser med portugiserna. Resultatet av undersökningarna kan sägas ha blivit mycket gott. För bestridande av kostnaderna för marknadsundersökningarna i Portugal har statsbidrag beviljats med 30 000 kronor.

Vad slutligen angår marknadsundersökningarna i Kina voro dessa avsedda att utföras av en person, som Exportföreningen i slutet av 1944 anställde uteslutande för detta uppdrag. I den förberedande utbildningen, som pågick under hela år 1945, ingingo bl. a. såsom ett viktigt led besök hos de svenska företag, som ägde mera betydande affärsintressen i Kina. Vid års-

skiftet 1945/46 utreste marknadsundersökaren till verksamhetsområdet och erhöll efter överenskommelse med utrikesdepartementet ställning såsom handelsattaché vid beskickningen i Nanking. Till skillnad mot marknadsundersökningarna i Syd- och Ekvatorialafrika samt Portugal, vilka i sin helhet äro avsedda att bekostas av statsmedel, finansierades det planerade marknadsundersökningsarbetet i Kina till största delen av medel, som tillskjutits från enskilda företag och endast till en mindre del i form av statsbidrag.

En förutsättning för att uppdraget skulle leda till önskat resultat var, att krigsslutet skulle medföra verklig fred och ordnade förhållanden i Kina samt därmed möjliggöra den sedan länge planerade utbyggnaden av landets näringsliv. Stridigheterna mellan centralregeringen och den kommunistiska regeringen i Nordkina förde emellertid landet in i allt större svårigheter. Härigenom omintetgjordes en expansion av det kinesiska näringslivet, och det blev efter hand allt svårare att genomföra affärer på den kinesiska marknaden. Under sådana förhållanden kunde marknadsundersökaren icke fullfölja sitt uppdrag, varför han efter ett halvt års vistelse i Kina återvände till Sverige. Enär situationen i Kina vid årsskiftet 1946/47 ännu icke visade några tecken till förbättring, såg sig Exportföreningen nödsakad att uppsäga den med marknadsundersökaren träffade överenskommelsen och att samtidigt ställa den vidare marknadsundersökningsverksamheten i Kina på framtiden.

De sakkunnigas yttrande.

Det kan i nuvarande läge måhända synas mindre angeläget att nedlägga kostnader på marknadsundersökningar, vilka mera syfta till att för framtiden finna avsättnings- och inköpsområden för svensk utrikeshandel än att uppnå omedelbara resultat. Med hänsyn till utvecklingen på längre sikt anse de sakkunniga det emellertid vara av vikt, att vi redan nu söka göra oss väl förtrogna med förhållandena i de länder, som kunna tänkas för framtiden komma att utgöra marknader för svensk utrikeshandel, och att vi i tid söka finna fotfäste på dessa marknader. Många av de länder, som det här är fråga om, ha en jämförelsevis hastigt växande köpkraft och därmed sammanhängande stigande varubehov, och om vi icke nu bearbeta dessa marknader, kan det senare komma att bli svårt att inhämta konkurrenternas försprång.

Vad beträffar de hittills utförda marknadsundersökningarna vilja de sakkunniga till en början framhålla, att de undersökningar, som bedrivits i Portugal, icke torde motsvara den form av marknadsundersökningar, som föreslogs av 1938 års exportutredning. Först och främst är Portugal knappast ett sådant land, som exportutredningen avsåg skulle bli föremål för orienterande marknadsundersökningar. Vidare skilde sig arbetsuppgifterna för marknadsundersökaren med hänsyn till förhållandena i verksam-

hetslandet och syftet med uppdraget ganska avsevärt från de uppgifter, som exportutredningen i första hand förutsatte skulle komma att åvila en marknadsundersökare. De sakkunniga anse därför, att de gynnsamma erfarenheter, som vunnits genom verksamheten i Portugal, icke böra återopas i nu förevarande sammanhang. Till denna form av utrikeshandelsrepresentation vilja de sakkunniga i stället återkomma i annat sammanhang (se kap. V).

Vad därefter angår de övriga hittills utförda marknadsundersökningarna få dessa, och då framför allt undersökningarna i Syd- och Ekvatorialafrika, redan anses ha givit vid handen, att denna form för upparbetande av marknader, som tidigare varit för svensk export och import mindre bearbetade, är ändamålsenlig. Sålunda har marknadsundersökarens i Afrika verksamhet icke endast bidragit till att öka våra kunskaper beträffande de ekonomiska och kommersiella förhållandena i Syd- och Ekvatorialafrika och därmed skapat förutsättningar för ett vidgat svenskt varuutbyte utan även i flera fall direkt lett till att värdefulla affärsförbindelser knutits. Med hänsyn till de erfarenheter, som sålunda vunnits, anse de sakkunniga sig böra förorda, att verksamheten med orienterande marknadsundersökningar intensifieras och sprides över flera geografiska områden. Såsom lämpliga områden för dylika undersökningar kunna nämnas bl. a. Etiopien, Främre Orienten, Indien och Latinamerika.

1938 års exportutredning föreslog, såsom tidigare framhållits, inrättande av två marknadsundersökningsbefattningar, den ena avseende den latinamerikanska intressesfären och den andra övriga ifrågakommande, huvudsakligen asiatiska och afrikanska områden. Den hittillsvarande utvecklingen har emellertid icke förlöpt på sätt som exportutredningen förordade utan i stället ha marknadsundersökarna placerats i länder, där behovet av dylika undersökningar varit mest framträdande. Denna utveckling anse de sakkunniga ha varit till fördel och förorda, att detta mera smidiga förfaringssätt även i fortsättningen tillämpas.

För utsändande av marknadsundersökare eller utbetalande av medel från marknadsundersökningsanslaget har hittills alltid Kungl. Maj:ts beslut erfordrats. De sakkunniga anse emellertid, att dessa frågor utan olägenhet kunna överflyttas på kommerskollegium. Med hänsyn till marknadsundersökningarnas allmänna betydelse för svensk utrikeshandel bör kommerskollegium emellertid i dessa frågor samråda med representanter för olika svenska näringsintressen på utrikeshandelns område. En redogörelse för hur de sakkunniga tänkt sig, att detta samarbete mellan kollegium och näringslivet närmare bör utformas, återfinnes å s. 83 ff. I fråga om utsändande av marknadsundersökare bör dessutom alltid utrikesdepartementets uppfattning inhämtas.

I likhet med exportutredningen anse de sakkunniga, att planeringen och ledningen av det praktiska utförandet av marknadsundersökningsuppdragen böra anförtros någon av de ledande näringsorganisationerna. Med hänsyn till att undersökningarna i regel torde avse huvudsakligen exporten synes

i första hand Exportföreningen därvid böra ifrågakomma. Vad beträffar frågan vilka personer, som böra anlitas för marknadsundersökningsuppdraget, synas främst tjänstemän från de olika näringsorganisationerna böra tagas i anspråk. Varje marknadsundersökare, oberoende av från vilken organisation han utgått, bör dock under den tid uppdraget varar ständigt stå i intim kontakt med Exportföreningen. Härigenom uppnås en värdefull samordning av marknadsundersökningsuppdraget, samtidigt som möjligheter skapas för att det inkomna materialet i största möjliga utsträckning skall kunna nyttiggöras för svensk utrikeshandel. De sakkunniga utgå därvid från att Exportföreningen håller intim kontakt med övriga berörda näringsorganisationer, icke minst med de importorganisationer, vilka kunna ha intresse av undersökningarna. Enligt de sakkunnigas uppfattning bör kommerskollegium liksom hittills fungera såsom övervakande myndighet och därvid särskilt tillse, att resultatet av marknadsundersökningarna komma hela det svenska näringslivet till godo.

Vad angår det praktiska utförandet av marknadsundersökningarna måste detta givetvis anpassas efter förhållandena i det land, där undersökningarna skola företagas, och kan därför växla ganska avsevärt från fall till fall. Även om en detaljerad plan för utförande av marknadsundersökningar sålunda på förhand icke torde kunna upprättas, anse de sakkunniga sig dock böra framföra vissa allmänna synpunkter på frågan, hur dessa undersökningar böra planläggas och utföras. Till en början vilja de sakkunniga då framhålla vikten av att förberedelserna i hemlandet ägnas särskild uppmärksamhet. Sålunda bör marknadsundersökaren redan före utresan skaffa sig en så ingående kännedom om verksamhetslandet som möjligt. Han bör vidare sätta sig i förbindelse med de svenska företag och näringsorganisationer, som närmast kunna tänkas ha intresse av handeln med ifrågavarande land. Vad därefter angår arbetet i verksamhetslandet bör marknadsundersökaren givetvis i största möjliga utsträckning samarbeta med den officiella svenska representationen i vederbörande land. Härigenom kan marknadsundersökaren t. ex. lättare vinna klarhet i och komma till rätta med alla de reglerande föreskrifter, som alltmer kringgärda den internationella handeln. Men även i många andra avseenden torde ett dylikt samarbete vara av stort värde. Vidare kan det många gånger vara lämpligt, att marknadsundersökaren ägnar uppmärksamhet åt frågan, hur det svenska näringslivets representation är ordnad och i framtiden lämpligast bör ordnas i verksamhetslandet. Slutligen vilja de sakkunniga understryka vikten av att arbetet efter hemkomsten fullföljes och att marknadsundersökaren tager kontakt med dem, som närmast kunna ha intresse av erfarenheterna från undersökningen, och sålunda i hemlandet slutför sitt uppdrag.

Med hänsyn till att dessa undersökningar syfta till att främja huvudsakligen enskilda företags och näringsidkares handel med utlandet har ifrågasatts, om icke näringslivet borde bekosta undersökningarna. Emellertid torde man icke kunna räkna med att enskilda företag eller näringsidkare i allmänhet äro beredda att påtaga sig dessa kostnader, då undersökningarna ju

i allmänhet icke äro avsedda att åstadkomma direkta affärsuppgörelser utan framför allt att utröna förutsättningarna över huvud taget för ett utökat svenskt handelsutbyte med marknaden i fråga. Utsikterna att finna avsättning för en viss vara måste därför på förhand många gånger te sig högst ovissa, och det torde därför vara föga lockande för ett företag eller en enskild affärsman att lägga ned de ofta ganska betydande kostnader, varom här är fråga. För att undersökningarna på ett rätt sätt skola kunna tjäna sitt syfte är det även av vikt, att de icke göras alltför beroende av enskilda uppdragsgivare utan kunna göras så allsidiga som möjligt. Med hänsyn härtill och då det är ett allmänt svenskt intresse, att dylika undersökningar komma till stånd, anse de sakkunniga, att staten i första hand bör svara för kostnaderna. Detta behöver å andra sidan enligt de sakkunnigas uppfattning icke utesluta, att det enskilda näringslivet i vissa fall i likhet med vad som förekommit beträffande marknadsundersökningarna i Kina i större eller mindre utsträckning bidragit till täckandet av kostnaderna.

Enligt de sakkunnigas uppfattning bör den statliga medelsanvisningen liksom hittills ske i form av reservationsanslag under tionde huvudtiteln. En viss stabilitet i anslagsgivningen är därvid önskvärd med hänsyn till att marknadsundersökningsuppdragen stundom böra utsträckas över flera år och dessutom ofta måste förberedas i god tid. Enligt de sakkunnigas uppfattning torde nuvarande årliga anslag, 80 000 kronor, för närvarande vara tillräckligt för det ändamål, som här avses, varvid dock förutsättes att medel, på sätt i kap. V föeslås, anvisas för utsändande av s. k. handelssekreterare. Såsom i kap. V närmare angivits synas medlen till marknadsundersökarna och handelssekreterarna böra sammanslås till ett gemensamt anslag under tionde huvudtiteln.

KAP. V.

FÖRSTÄRKNING I VISSA LÄNDER AV UTRIKES- REPRESENTATIONEN MED EKONOMISK OCH KOMMERSIELL SAKKUNSKAP.

Något om utrikesförvaltningens organisation och uppgifter samt om personalens rekrytering och utbildning.

Utrikesförvaltningen har under de senaste decennierna ställts inför alltmera vidgade och krävande arbetsuppgifter på det ekonomiska och kommersiella området. Av utrikesförvaltningen kräves icke endast att den i frågor rörande handeln med utlandet företräder svenska intressen vid förhandlingar o. d. med olika myndigheter och institutioner i främmande länder utan även att den i betydande omfattning lämnar affärslivets representanter direkt bistånd. Genom statliga åtgärder, som i olika länder vidtagits för att begränsa och reglera såväl import som export, ställas de enskilda svenska företagen och näringsorganisationerna ofta inför svårigheter, som de icke kunna bemästra annat än i intim samverkan med vår utrikesrepresentation. Det är därför av största vikt, att organisationen av utrikesförvaltningen anpassas efter dessa förhållanden och att till utrikesförvaltningens förfogande stå personer, som äro väl förtrogna med ekonomiska och kommersiella ting. Detta gäller särskilt länder, där det svenska näringslivet av ekonomiska eller andra skäl är obetydligt företrätt.

Handläggningen av utrikeshandelsfrågor. De ökade avsättningssvårigheterna på så gott som alla våra gamla marknader jämte därmed sammanhängande behov av att, särskilt i mera avlägset belägna länder, söka finna nya avsättningsområden, ha undan för undan lett till en betydande utbyggnad av vår officiella representation i utlandet. Samtidigt härmed har utrikesförvaltningen alltmer inriktats mot kommersiella och handelspolitiska spörsmål. Såsom ett uttryck för denna utveckling sammanslogs redan 1921 den diplomatiska och den lönade konsulära kåren. För att bättre tillgodose behovet av kommersiell och handelspolitisk sakkunnig personal ändrades vidare principerna för rekryteringen av tjänstemän till utrikesförvaltningen, varjämte en speciell handelsavdelning inom utrikesdepartementet inrättades på försök.

År 1928 införlivades handelsavdelningen med den ordinarie staten för utrikesdepartementet och samtidigt överfördes de handelspolitiska ärendena till denna avdelning. Därmed hade handläggningen av frågor rörande utrikeshandeln sammanförts till i huvudsak en och samma avdelning inom utrikesdepartementet. Enligt beslut av 1928 års riksdag organiserades avdelningen på två byråer, en traktatbyrå och en kommersiell informationsbyrå. Till en början förestods emellertid endast en av dessa byråer av en byråchef, medan den andra byrån var direkt underställd avdelningschefen. De under de senaste åren allt mer ökade arbetsuppgifterna för handelsavdelningen ha emellertid medfört en avsevärd utökning av avdelningen. Av de i utrikesdepartementets personalstat upptagna elva byråchefsbefattningarna äro sålunda numera fyra avsedda för handelsavdelningen. Genom vissa provisoriska anordningar har avdelningen emellertid i verkligheten kunnat organiseras på sju byråer. Mellan fem av dessa fördelas ärendena efter geografiska grunder, under det att å de två återstående handläggas handelsärenden av allmän natur.

Såsom tidigare nämnts har icke endast handelsavdelningen utan även vår officiella representation i utlandet undergått en betydande utvidgning, som till stora delar varit betingad av kommersiella hänsyn. Ökningen av de kommersiellt betonade arbetsuppgifterna för utrikesförvaltningen har även lett till att man i allt större utsträckning önskat till utrikesförvaltningen knyta specialutbildade krafter för handläggning av de ärenden, det här är fråga om. Av särskilt intresse i sistnämnda hänseende är tillkomsten och utvecklingen av handelsattachéinstitutionen.

År 1906 beviljades för första gången ett anslag för att utsända handelsattachéer. Deras uppgift skulle i första hand vara att undersöka vissa avlägsna potentiella marknader och på så sätt söka finna nya vägar för svensk utrikeshandel. Med hänsyn till denna för den dåvarande utrikesförvaltningen till stora delar nya verksamhet anförtroddes uppdragen åt personer utanför förvaltningen, i allmänhet affärsmän med praktisk erfarenhet från verksamhet i utlandet. Under de första åren utsändes dylika handelsattachéer till Argentina, Australien, Kina och Turkiet med flera länder. Dessa attachéer utförde ett energiskt och av näringslivet högt uppskattat arbete. Utvecklingen på utrikeshandels område efter det första världskriget medförde emellertid delvis ändrade principer för tillsättandet av handelsattachéer. Det gällde nu icke blott att skapa nya marknader för svensk export eller öppna nya importkällor utan även att intensiviera arbetet för att åt Sverige bevara redan inarbetade marknader. Med anledning härav tillsattes 1918 och 1919 handelsattachéer vid beskickningarna i Berlin, Paris, Madrid och Washington. Dessa handelsattachéers arbetsuppgifter kommo helt naturligt att ganska avsevärt avvika från de uppgifter, som man ursprungligen avsett skulle åligga en handelsattaché. På grund av statliga ingripanden av olika slag i dessa länder togos de nya handelsattachéernas tjänster i stor utsträckning i anspråk för rent handelspolitiska uppgifter, för bistånd åt näringslivets folk vid framställningar till olika främmande

myndigheter samt särskilt för att införskaffa fortlöpande uppgifter om anställningslandets industri och handel. En följd härav blev, att man vid tillsättandet av dessa befattningar sökte tillgodose även administrativ och expeditionell erfarenhet, varför dessa befattningshavare i allt större utsträckning började rekryteras bland för dessa uppgifter lämpliga tjänstemän, främst inom utrikesförvaltningen. Även beträffande de övriga handelsattachébefattningarna ledde utvecklingen därhän, att innehavarna kommo att allt mer få ägna sig åt de handelspolitiska och mera allmänt kommersiella uppgifter, som ankomma på beskickningar och konsulat. Samtidigt knötos befattningshavarna allt fastare till utrikesförvaltningen, och handelsattachéerna vid beskickningarna i Berlin, Paris och Washington överfördes 1931 till den ordinarie staten för beskickningar och konsulat såsom handelsråd vid nämnda beskickningar.

Ifrågavarande tre handelsrådsbefattningar äro för närvarande placerade vid beskickningarna i London, Paris och Washington, medan däremot några befattningar såsom handelsattachéer icke längre finnas. Utvecklingen har emellertid gått därhän, att praktiskt taget alla våra officiella representanter i utlandet mer eller mindre tagas i anspråk för de betydelsefulla handelspolitiska och kommersiella arbetsuppgifterna.

Rekrytering och utbildning av utrikesförvaltningens tjänstemän. De ökade arbetsuppgifter, som på det ekonomiska och kommersiella området kommit att åvila utrikesförvaltningen, ha medfört, att allt större vikt måste fästas vid att till befattningshavare inom denna utses personer, som äro väl förtrogna med vårt lands ekonomiska förhållanden och som ha förutsättningar att effektivt främja vår utrikeshandel. Särskilt starkt framträder detta önskemål vad beträffar den svenska representationen i avlägset belägna länder. Med hänsyn bl. a. till att verksamheten på dessa platser ofta har en i icke ringa grad pionjärartad inriktning är det av stor vikt, att vederbörande är väl förtrogen med det svenska näringslivets olika grenar, dess betingelser och utvecklingsmöjligheter.

Rekryteringen till utrikesförvaltningen är härvid givetvis av största betydelse, och under de senaste decennierna har hänsyn även tagits till önskvärdheten av att förvärva personer med ekonomisk utbildning. Detta önskemål har också kommit till uttryck i gällande bestämmelser angående antagande av attachéer i utrikesdepartementets tjänst. För att sökande skall kunna bli antagen såsom attaché fordras, att han avlagt antingen juris kandidatexamen, statsvetenskaplig-juridisk examen eller ekonomisk examen vid handelshögskola med minst betyget med beröm godkänd i ämnena nationalekonomi och ekonomisk geografi. I sistnämnda fall skall sökande därtill ha inom den juridiska avdelningen av statsvetenskaplig-juridisk examen fullgjort vad som är föreskrivet för denna examens avläggande. Vidare skall sökande, förutom att han skall besitta vissa språkkunskaper, ha fullgjort sammanlagt sex månaders väl vitsordad tjänstgöring vid företag med affärsrörelse på utlandet eller vid Exportföreningen eller annan orga-

isation för främjande av näringslivets intressen. Har sökande med goda vitsord under en mera avsevärd tid tjänstgjort vid något ur utbildnings-synpunkt lämpligt företag, som driver affärsrörelse med utlandet, fästes vidare särskilt avseende vid detta.

Vad därefter angår de tjänstemän, som redan tillhöra utrikesförvaltningen, är det i hög grad önskvärt, att dessa beredas tillfälle att vidga sina kunskaper och erfarenheter på det praktiskt-ekonomiska området och att de givas möjligheter att följa den fortskridande utvecklingen av vårt lands näringsliv. Vissa åtgärder ha även vidtagits för att tillgodose dessa önskemål.

I en den 9 december 1943 dagtecknad skrivelse till utrikesministern har Amerika-utredningen framlagt förslag om utbildningstjänstgöring hos olika näringsorganisationer för lämpligen ifrågakommande personer inom utrikesförvaltningen och därvid uppdragit i huvudsak följande riktlinjer.

Ett antal av utrikesförvaltningens tjänstemän bör beredas tillfälle att genom längre tids tjänstgöring vid en central näringsorganisation i förening med besök och studier vid olika industriföretag tillägna sig en grundläggande kännedom om det svenska näringslivet, särskilt då exportindustrien. Även tjänstgöring i bank eller rederiföretag kan vara av stort värde ur utbildnings-synpunkt.

Utbildningstiden bör vara omkring två år. Därvid bör vederbörande få deltaga i de löpande göromål, som röra informationstjänst o. d. samt, i den mån så befinnes lämpligt, redan från början inrikta sig på att noggrant studera och lära känna förhållandena inom det geografiska område, där han förutses komma att tjänstgöra under de närmaste åren. Han bör söka skaffa sig en grundlig kännedom om den svenska exportens organisation, bedriva studier av vissa särskilda länders näringsliv, av sjöfartsförbindelserna med ifrågavarande länder o. s. v.

Jämsides med denna tjänstgöring bör vederbörande genom upprepade resor av längre varaktighet till olika industriföretag få lära känna den svenska exportindustrien, dess företrädare, tillverkningar samt särskilda betingelser. Det förutsättes härvid, att uppehåll göres vid större industricentra under relativt lång tid, varunder vederbörande bl. a. bör beredas tillfälle att sätta sig in i respektive företags försäljningsorganisation.

Vederbörande bör under utbildningstiden erhålla oavkortad stockholmslön från utrikesdepartementet, medan däremot lönetillägg samt utgifter för resor och traktamenten böra bestridas av den näringsorganisation, där tjänstgöringen sker.

För att tjänsteman skall komma i fråga för sådan kommersiell utbildning, bör han ha tjänstgjort minst tre år inom utrikesförvaltningen, därav minst två år i utlandet samt minst ett halvt år på handelsavdelningen. Med hänsyn till att tjänstgöringsförhållandena inom utrikesförvaltningen göra, att något större antal tjänstemän icke kan undvaras för en dylik grundlig utbildning, förutsättes, att vederbörandes lämplighet för utbildningen noga prövas.

Vidare föreslog Amerika-utredningen i samma skrivelse, att ett större antal av utrikesförvaltningens tjänstemän under en kortare tid, exempelvis under tre till sex månader, skulle kunna komma i åtnjutande av utbildning inom olika näringsorganisationer. Även en sådan utbildning skulle enligt Amerika-utredningen i icke ringa mån bidra till att giva vederbörande en värdefull inblick i näringslivets sätt att arbeta och även i viss mån skänka en personalkännedom, som kunde vara betydelsefull för hans fortsatta verksamhet.

Under de senaste åren ha ett antal tjänstemän inom utrikesförvaltningen beretts tillfälle att i utbildningssyfte tjänstgöra hos Exportföreningen. För närvarande ha två tjänstemän sådan placering. På grund av svårigheter att avvara personal har den kortare utbildningstjänstgöringen hittills icke kunnat förverkligas.

För att hos utrikesförvaltningens tjänstemän öka kunskaperna om vårt lands näringsliv och bereda dem tillfälle att komma i personlig kontakt med ledande personer vid olika svenska företag ha vidare sedan ett antal år tillbaka en del av tjänstemännen fått företaga resor till olika svenska industri-, handels- och sjöfartsföretag. Helt naturligt har tyngdpunkten därvid legat på de viktigare exportindustriföretagen. Under budgetåret 1945/46 företogs elva dylika resor och under budgetåret 1946/47 sex resor. Av dessa sju resor ha sex företagits av beskickningschefer, som under besök i hemlandet tagit kontakt med större exportindustrier för konferenser och informationer. I de flesta övriga fall ha resorna företagits av yngre tjänstemän i studiesyfte och ägt rum i anslutning till tillrådandet av befattning i utlandet. Sistnämnda resor ha i allmänhet varat ungefär en vecka. Enligt uppgifter, som de sakkunniga erhållit, ha nämnda resor varit i hög grad instruktiva och i många fall lett till att värdefulla personliga kontakter knutits mellan tjänstemännen och representanter för näringslivet.

De sakkunnigas yttrande.

För att utrikesförvaltningen effektivt skall kunna tillvarata det svenska näringslivets intressen, är det angeläget, att frågan om utrikesrepresentationens organisation i vad avser handläggningen av kommersiella och handelspolitiska spörsmål tid efter annan blir föremål för omprövning. En del undersökningar angående det nuvarande behovet av svensk utrikesrepresentation i nu nämnda avseenden ha även relativt nyligen ägt rum beträffande vissa för svensk utrikeshandel viktiga marknader. Sålunda har Amerika-utredningen 1943 framlagt förslag om utökning av utrikesrepresentationen i Nord-, Syd- och Mellanamerika, vilket lett till en icke obetydlig förstärkning av vår officiella representation i dessa delar av världen. Vidare har den s. k. Prins Bertil-delegationen i en den 27 februari 1947 dagtecknad skrivelse till utrikesministern föreslagit ytterligare förstärkning av representationen i Sydamerika. Med hänsyn till de efter kriget avsevärt änd-

radie förhållandena i så gott som hela världen vilja de sakkunniga ifrågasätta om icke en översyn ur ovannämnda synpunkter av vår utrikesförvaltning åter bör komma till stånd icke minst med hänsyn till den i flertalet länder allt mer utökade statsregleringen av utrikeshandeln. En mera ingående undersökning av nu nämnda spörsmål ligger emellertid utanför ramen för det åt de sakkunniga anförtrodda uppdraget. Däremot ha de sakkunniga ansett sig böra upptaga till behandling spörsmålet, om icke vår utrikesrepresentation i vissa länder, där det svenska näringslivet icke är så starkt representerat, bör tillföras ytterligare kommersiell och ekonomisk sakkunskap och i så fall i vilken form detta lämpligen bör ske. I samband härmed ha de sakkunnigas uppmärksamhet även riktats på behovet av utökad svensk utrikesrepresentation i vissa länder.

Till en början vilja de sakkunniga helt allmänt framhålla önskvärdheten av att till utrikesförvaltningen knytas personer, som äga förutsättningar att effektivt stödja och främja svensk utrikeshandel. Vid antagandet av attachéer bör därför enligt de sakkunnigas uppfattning i största möjliga utsträckning hänsyn tagas till om vederbörande genomgått ekonomisk högskoleutbildning eller varit praktiskt verksam hos någon näringsorganisation på utrikeshandelns område. Dessa önskemål få dock givetvis icke undanskymma kraven på aspiranternas allmänna kvalifikationer för utrikestjänsten. Likaså böra de redan antagna tjänstemännens ekonomiska och kommersiella utbildning ägnas den största uppmärksamhet. De sakkunniga vilja i detta sammanhang särskilt understryka värdet av att därtill lämpliga tjänstemän inom utrikesförvaltningen under en längre tid få tjänstgöra hos någon svensk näringsorganisation. Över huvud taget bör eftersträvas, att utrikesförvaltningens tjänstemän i största möjliga utsträckning beredas tillfälle att knyta direkta kontakter med näringslivets representanter och inhämta kunskaper om svensk industri, handel och sjöfart, dessas organisation, kapacitet och utvecklingsmöjligheter.

Behovet av ökat kommersiellt bistånd åt näringslivet gör sig icke så starkt gällande i länder, där svensk utrikeshandel redan vunnit ett mera stadigt fotfäste. De enskilda företagen arbeta där ofta med egna försäljningsorganisationer eller betjäna sig av agenter. Dessutom finnas svenska handelskamrar, såsom i kapitel III närmare utvecklats, på vissa för vår utrikeshandel mera betydelsefulla platser. De statliga och enskilda åtgärderna för att främja handelsutbytet med dessa länder komplettera varandra därför ganska väl. Emellertid finnes det länder, som äro eller kunna bli viktiga marknader för svensk utrikeshandel, där enskilda svenska företag eller affärsmän framför allt av ekonomiska skäl i allmänhet icke kunna hålla sig med egna representanter utan i stor utsträckning äro direkt hänvisade till våra beskickningar och konsulat. I dessa fall är det särskilt önskvärt, att till utrikesförvaltningen knytas personer med den praktiskt-ekonomiska erfarenhet, som fordras för att det svenska näringslivet skall kunna få erforderligt stöd och bistånd.

De sakkunniga ha med anledning härav tagit under övervägande, om icke

ett återupplivande av den ursprungliga handelsattachéinstitutionen borde ske i någon form. Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle icke obetydliga fördelar kunna vinnas, om det till våra beskickningar och konsulat i vissa länder, som äro eller kunna bliva av betydelse för svensk utrikeshandel, kunde knytas personer, vilka i nära samarbete med utrikesrepresentationen helt kunde inrikta sin verksamhet på att stå det svenska näringslivet till tjänst. Den form av förstärkt utrikesrepresentation, för vilken de sakkunniga stannat, överensstämmer i sina huvudsakliga drag med den typ av utrikeshandelsrepresentation, som under namn av orienterande marknadsundersökare förekommit i Portugal under åren 1945 och 1946 och för vilken tidigare redogjorts (se s. 45), liksom även med det i det föregående omnämnda schweiziska systemet, enligt vilket Handelszentrale i nära samarbete med den schweiziska utrikesförvaltningen placerat utrikeshandelsombud i olika länder. Med hänsyn till att utrikeshandelsrepresentanternas verksamhet emellertid icke skulle sammanfalla vare sig med de egentliga marknadsundersökarnas eller de ursprungliga handelsattachéernas, ha de sakkunniga valt att här kalla dem *handelssekreterare* för att därmed utmärka, att det är fråga om en delvis ny form av kommersiell representation.

Handelssekreterarnas uppgift skulle i första hand vara att bedriva kommersiell förmedlings- och informationsverksamhet. De böra anställas på kontrakt för en tid av minst två år och äga praktisk erfarenhet från svensk utrikeshandel. Vidare böra de vara relativt unga män, enär de då lättare kunna finna sig till rätta i ovana förhållanden och fortare lära sig de språk, som erfordras. Befattningarna böra icke inrättas vid vissa bestämda beskickningar eller konsulat, utan handelssekreterare böra kunna utsändas till platser, där de vid varje särskilt tillfälle äro mest behövliga. För att handelssekreterarna skola erhålla största möjliga stöd i sitt arbete och deras verksamhet bättre skall kunna kontrolleras och överblickas, torde det emellertid i de flesta fall vara lämpligt, att handelssekreterarna i någon form knytas till närmaste svenska beskickning eller konsulat. Handelssekreterarna böra vidare kunna utsändas utan att frågan härom först förelagts riksdagen. Med hänsyn till att de marknader, som det här är fråga om, kunna vara förhållandevis mindre kända för svensk utrikeshandel och det därför kan vara svårt att på förhand uttala sig om dessa marknaders värde ur svensk synpunkt, böra handelssekreterarna kunna överflyttas från ett geografiskt område till ett annat, om förhållandena föranleda därtill. I vad form vederbörande bör anmälas vid tillträddandet av sin befattning torde böra få bero på förhållandena i verksamhetslandet. Över huvud taget bör så stor smidighet som möjligt eftersträvas och hänsyn i största möjliga utsträckning tagas till de skiftande förhållandena och de olika arbetsuppgifterna i de skilda länderna.

Det är av vikt, att handelssekreterarna ur anställningssynpunkt hållas klart åtskilda från våra vanliga diplomatiska och konsulära tjänstemän, så att de icke efter kontraktstidens slut anse sig kunna göra anspråk på att få upptagas bland utrikesförvaltningens ordinarie personal. För att anställ-

ningsförhållandet klart skall framgå böra de avlönas från anslag under tiomde huvudtiteln.

De sakkunniga ha tänkt sig, att handelssekreterarna skola rekryteras i första hand från de ledande svenska näringsorganisationerna på utrikeshandelns område. De sakkunniga ha emellertid icke helt velat utesluta möjligheten av att handelssekreterarna i vissa fall tagas även från enskilda företag. I detta sammanhang vilja de sakkunniga emellertid understryka nödvändigheten av att vederbörande under sin anställning såsom handelssekreterare under inga förhållanden får verka eller framstå såsom representant för visst företag. Ett dylikt missbruk av den anförtrodda ställningen måste givetvis medföra, att vederbörande icke längre kan anses lämplig såsom handelssekreterare och därför bör skiljas från uppdraget, och det torde få ankomma på cheferna för de beskickningar och konsulat, till vilka handelssekreterare knutits, att övervaka, att missbruk icke förekommer.

En förutsättning för att handelssekreterarinstitutionen skall giva önskat resultat är givetvis, att för ifrågavarande uppgifter lämpliga personer stå till förfogande. De sakkunniga vilja då i första hand framhålla önskvärdheten av att de ekonomiska villkor, som erbjudas handelssekreterarna, icke tillmätas för knappt, dock givetvis under hänsynstagande till de löneförmåner, som utgå till utrikesförvaltningens ordinarie personal. Vidare måste tillräckliga medel ställas till handelssekreterarnas förfogande för tjänsteresor, expenser m. m., så att de på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöra dem anförtrodda uppdrag. Några enhetliga regler för handelssekreterarnas avlöning och medelstildelning anse de sakkunniga icke böra uppställas, utan dessa frågor böra avgöras från fall till fall under hänsynstagande till vederbörandes kvalifikationer, verksamhetsområde m. m. För att emellertid här lämna en ungefärlig uppgift på vad kostnaderna för dessa befattningshavare komma att uppgå till, vilja de sakkunniga, som med stöd av erhållna uppgifter gjort en uppskattning i frågan, uttala, att en handelssekreterare i allmänhet under den tid han vistas utomlands torde komma att draga en årlig kostnad av minst 40 000 kronor, däri inberäknat lön, tjänsteresor, expenser m. m. De sakkunniga vilja emellertid framhålla, att kostnaderna i synnerhet för resor och expenser kunna bli mycket olika, varför kostnaderna kunna komma att variera ganska avsevärt.

För att åsyftat resultat skall uppnås fordras även att näringslivet och då framför allt de ledande näringsorganisationerna på utrikeshandelns område lämna den nya institutionen sitt stöd. Framför allt är det önskvärt, att de organisationer och företag, från vilka handelssekreterare skola tagas, förklara sig beredda att, sedan kontraktstiden för handelssekreterartjänsten utgått, återtaga vederbörande i sin tjänst. Vidare torde det i de flesta fall vara lämpligt, att en handelssekreterare, innan han utsändes, får genomgå särskild utbildning för de speciella uppgifter, som vänta honom. Denna utbildning bör ordnas i samråd med i första hand kommerskollegium och utrikesdepartementet men eventuellt också med andra statliga myndigheter. I detta sammanhang vilja de sakkunniga framhålla önskvärd-

heten av att utbildningen blir så allsidig som möjligt och att den blivande handelssekreteraren får tillfälle att taga kontakt även med andra näringsintressen än dem, som företrädas av den organisation eller det företag, där han är anställd.

Såsom tidigare framhållits får en handelssekreterare icke verka eller framstå såsom representant för visst eller vissa företag utan skall företräda den svenska utrikeshandels intressen i allmänhet. Det är därför av vikt, att en handelssekreterares verksamhet i allmänhet icke göres beroende av finansiellt stöd från det enskilda näringslivets sida utan att kostnaderna i princip bestridas av statsmedel. Därvid bör även iakttagas, att tiden för handelssekreteraruppdraget bör anses omfatta icke endast själva utlandsvistelsen utan även utbildningstiden samt den tid, som åtgår för att avsluta uppdraget efter hemkomsten till Sverige. I vissa fall kan det dock — i likhet med vad som skett beträffande marknadsundersökningen i Kina — vara lämpligt, att näringslivet svarar för en del av utgifterna.

Enligt vad de sakkunniga erfarit skulle den föreslagna institutionen komma att omfattas med stort intresse från näringslivets sida. Sålunda ha flera av de ledande näringsorganisationerna förklarat sig villiga icke endast att ställa lämpliga personer till förfogande utan även att i samråd med vederbörande statliga myndigheter ombesörja de handelssekreterares utbildning, som tagas från respektive organisation samt att återtaga dem i sin tjänst sedan uppdraget slutförts. Dessutom har från näringsorganisationernas sida uttalats, att hos dem anställda tjänstemän, som tagits i anspråk såsom handelssekreterare, efter en tids tjänstgöring i Sverige senare ånyo skulle kunna utsändas såsom handelssekreterare till andra platser, där behov av sådana föreligger. För att ytterligare stimulera intresset bland kvalificerade aspiranter ha organisationerna även förklarat sig beredda att, i den mån det är fråga om deras egna tjänstemän, låta vederbörande behålla sina eventuella pensionsförmåner under den tid, som uppdraget varar. Respektive organisation skulle således fullgöra passiv medlems premieinbetalning under uppdragstiden.

Från näringshåll har vidare framhållits, att den föreslagna handelssekreterarinstitutionen skulle komma att få betydelse för svensk utrikeshandel även i andra avseenden än vad här närmast åsyftats. Genom att näringsorganisationerna skulle kunna ställa i utsikt, att deras tjänstemän, om de skötte sig väl, eventuellt kunde komma i fråga vid tillsättandet av handelssekreterarbefattning, skulle rekryteringen av kvalificerat folk till näringsorganisationerna säkerligen underlättas. Vidare skulle den ingående personliga kännedom om våra avsättnings- och inköpsmarknader utomlands samt om de ekonomiska förhållandena i andra länder, som vederbörande skulle förvärva, kunna vara av stort värde för de näringsorganisationer och företag, hos vilka handelssekreterarna skulle komma att tjänstgöra, sedan tiden för uppdraget utgått.

Frågan om utsändandet av handelssekreterare bör avgöras av kommerskollegium. Dessförinnan bör emellertid utrikesdepartementets uppfattning

ha inhämtats, och de sakkunniga utgå från att en handelssekreterare icke utsändes annat än då utrikesdepartementets uttryckliga medgivande föreligger. Vidare bör kommerskollegium givetvis samråda med representanter för olika näringsintressen på utrikeshandels område. Till frågan hur detta samarbete mellan kollegium och näringslivet lämpligen bör ordnas återkomma de sakkunniga senare (se s. 83 ff.). Kommerskollegium bör vidare vid sidan av utrikesförvaltningen fungera såsom övervakande organ samt tillse, att av handelssekreterarna inhämtade upplysningar och erfarenheter i största möjliga utsträckning komma hela det svenska näringslivet till godo.

Såväl marknadsundersökarna som handelssekreterarna skola, såsom tidigare nämnts, hämtas ur näringslivets led och utsändas till platser, där i första hand näringslivet anser, att behov av utökad representation föreligger. Det kommer därför, om de sakkunnigas förslag godkännes, ofta att bliva en avvägningsfråga angående vilken form representationen lämpligen bör få. Under sådana förhållanden skulle det givetvis vara en nackdel, om bidragen till dessa båda slag av utrikeshandelsrepresentanter skulle utgå ur olika anslag. I stället böra de statsmedel, som ställas till förfogande för ifrågavarande ändamål, sammanföras under ett gemensamt anslag, så att så stor frihet som möjligt vad beträffar medlens användning erhålles. En dylik utvidgning av möjligheterna att använda marknadsundersökningsanslaget kan för övrigt sägas redan ha skett, därigenom att medel från detta anslag tagits i anspråk för täckandet av kostnaderna för »marknadsundersökningarna» i Portugal. Med hänsyn till de ändamål, som med anslaget skola tillgodoses, synes anslagets rubrik emellertid lämpligen böra ändras till: *Ersättning till marknadsundersökare och handelssekreterare*. De sakkunniga förutsätta därvid, att den reservation, som eventuellt kan finnas å anslaget till Orienterande marknadsundersökningar, överföres till det nya anslaget. I likhet med vad som gäller beträffande anslaget till Orienterande marknadsundersökare bör det nya anslaget upptagas under tionde huvudtiteln.

Slutligen vilja de sakkunniga giva några exempel på vissa länder, där handelssekreterare enligt de sakkunnigas uppfattning skulle kunna göra en betydelsefull insats för svensk utrikeshandel. De länder, som de sakkunniga därvid närmast åsyfta, äro Sydafrikanska Unionen och Turkiet.

Vad då först angår behovet av utökad svensk handelsrepresentation i Sydafrikanska Unionen har beskickningen i Pretoria härom anfört bland annat följande. Efter krigsårens femåriga avbrott i affärsförbindelserna mellan Sverige och Sydafrikanska Unionen framstår behovet av svensk kommersiell information i Sydafrika mycket starkt. Våra gamla köpare ha under tiden måst söka sig till nya leverantörer, agenterna ha tagit upp nya och i många fall konkurrerande förbindelser, och kontakten med Sverige har på det hela taget blivit mycket bristfällig. Frågan om en kommersiell representation i Sydafrika kompliceras emellertid av att landets administrativa huvudstad Pretoria icke är dess ekonomiska centrum, vilket

i stället ligger i Johannesburg, cirka 50 kilometer avlägset. Man kan till och med tala om flera ekonomiska centra, nämligen förutom Johannesburg även Kapstaden, Durban och Port Elizabeth, vilka på grund av de stora avstånden och de långsamma kommunikationerna leva ett ganska självständigt liv. Beskickningen har vidare framhållit, att från den administrativa huvudstaden, där de främmande beskickningarna måste vara belägna, tillfredsställande kontakt med affärlivet icke kan upprätthållas. Åtskilliga länder med beskickningar i Pretoria hade även dragit konsekvenserna härav och upprättat separata handelsrepresentationer i Johannesburg. Sålunda hålla Storbritannien och Canada »Trade Commissioners» i denna stad, medan U. S. A. har ett handelsråd samt Frankrike, Ryssland och till helt nyligen även Belgien stationerat handelsattachéer därstädes. Dessutom håller Storbritannien en »Trade Commissioner» i Kapstaden, varjämte Nederländerna har en handelsattaché knuten till sin beskickning i Pretoria. Någon utländsk handelskammare finnes däremot för närvarande icke i Sydafrikanska Unionen.

Till dessa av beskickningen i Pretoria lämnade uppgifter kan tilläggas, att Danmark har en karriär-generalkonsul placerad i Johannesburg. Dessutom har Norges Exportråd skickat ut sin förste »handelsutsending» till Sydafrika. Denne, vars uppgifter närmast varit att jämställa med en marknadsundersökares, har huvudsakligen uppehållit sig i Johannesburg. Såväl den utsände norska representanten som exportrådets rådgivande kommitté och den norska legationen i Pretoria äro emellertid av den uppfattningen, att en permanent norsk handelsrepresentant bör placeras i Sydafrika.

Behovet för Sveriges vidkommande av utökad handelsrepresentation i Sydafrika framstår såsom angeläget. Förutom de av svenska beskickningen i Pretoria åberopade skälen vilja de sakkunniga erinra om den ingående orienterande marknadsundersökning, som alltsedan början av 1945 äger rum i Sydafrika. Denna undersökning har visat, såsom tidigare framgått, att goda utsikter för ökad svensk handel med ifrågavarande land föreligga. En förutsättning för att det material, som erhålles vid marknadsundersökningen, på bästa sätt skall kunna utnyttjas är emellertid, att den svenska handelsrepresentationen i Sydafrika förstärkes. Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle de svenska kommersiella intressena bäst kunna tillgodoses genom att, sedan de nuvarande marknadsundersökningarna i Sydafrika upphört, en handelssekreterare knötes till beskickningen i Pretoria men med tjänstgöringen förlagd till Johannesburg. Enligt vad de sakkunniga erfarit, skulle rum och kontorspersonal kunna ställas till handelssekreterarens förfogande av svenska konsulatet i Johannesburg. Härigenom skulle kostnaderna väsentligt kunna nedbringas. Genom att ett samarbete etablerades mellan konsulatet och handelssekreteraren skulle man dessutom åstadkomma, att, med hänsyn till att konsulatets personal tillfälligt skulle kunna övertaga en del av det löpande arbetet, handelssekreteraren skulle kunna beredas ökade möjligheter att besöka Kapstaden, Durban och

andra viktiga handelscentra, varjämte konsulatets kontakt med beskickningen i Pretoria skulle underlättas. Såsom i kap. IV anmärkts förberedes för närvarande ett fortsättande under ytterligare något år av marknadsundersökningarna i Sydafrika i deras nuvarande form.

Vad därefter angår frågan om utökad handelsrepresentation i Turkiet har beskickningen i Ankara härom anfört bland annat följande. Den turkiska marknaden torde vara och komma att bliva av stor betydelse för den svenska utrikeshandeln. För att förstå beskickningens i Ankara möjligheter att gagna det svenska affärslivet måste man ha klart för sig, att Ankara visserligen är mycket viktigt på grund av att de centrala myndigheterna och investeringsbankerna finnas där, men så fort det rör sig om en förfrågan från Sverige om en lämplig agent eller andra förfrågningar av liknande slag, måste ärendet handläggas i Istanbul. För närvarande består den svenska representationen i Turkiet av ett sändebud, en förste legationssekreterare, en olönad kanslist och ett skrivbiträde, samtliga vid beskickningen i Ankara, samt dessutom i Istanbul en olönad generalkonsul och en olönad vicekonsul. Att detta för Istanbul vidkommande principiellt otillfredsställande arrangemang kan bestå beror, uppger beskickningen, på att Sverige i sin nuvarande generalkonsul i Istanbul har en synnerligen högkvalificerad arbetskraft, som ägnar större delen av sin tid åt verksamhet i statens tjänst. Då denne om några år lämnar Turkiet, blir den nuvarande organisationen helt otillfredsställande. Såsom jämförelse har beskickningen framhållit, att med oss konkurrerande länder som Schweiz och Tjeckoslovakien ha det helt annorlunda ordnat vad beträffar representationen. Sålunda består den schweiziska beskickningen i Ankara av en minister, en militärattaché, tre diplomatiska medarbetare, varav en med en handelsattachés uppgifter, en kanslist och fyra skrivbiträden. I Istanbul finnes följande statsavlönade schweiziska personal, nämligen en konsul, två handelsexperter, en kanslist och tre skrivbiträden. Den tjeckoslovakiska representationen i Ankara utgöres, förutom av ministern, av ett legationsråd, en handelsattaché, två »secrétaires-archivistes» samt skrivbiträden, varjämte i Istanbul finnas fyra statsavlönade personer.

De sakkunniga anse, att en handelssekreterare, som knytes till generalkonsulatet i Istanbul och där har sin huvudsakliga verksamhet, skulle kunna på ett värdefullt sätt främja de svenska kommersiella intressena i Turkiet. Denne sekreterare bör emellertid även beredas tillfälle att under viss tid tjänstgöra i Ankara för att erhålla nödig kännedom om den centrala turkiska administrationen och de för handeln betydelsefulla investeringsbankerna.

De sakkunniga ha med ifrågavarande båda exempel endast velat visa på länder, där handelssekreterare skulle kunna göra en betydelsefull insats för främjande av svensk utrikeshandel. Även andra exempel skulle emellertid kunna nämnas såsom t. ex. vissa länder i Sydamerika. Frågan om till vilka platser handelssekreterare böra utsändas anse de sakkunniga bör upptagas allteftersom behov därav uppkommer.

Under åberopande av vad sålunda anförts få de sakkunniga förorda, att särskilda handelssekreterare med erfarenhet från praktisk verksamhet på utrikeshandelns område knyts till vissa beskickningar och konsulat, där behov av kommersiell sakkunskap föreligger. Enligt de sakkunnigas uppfattning böra tills vidare 120 000 kronor om året ställas till förfogande för nu nämnda ändamål. Såsom under kap. IV framhållits torde för utsändande av orienterande marknadsundersökare för närvarande erfordras 80 000 kronor om året. Med anledning härav få de sakkunniga föreslå, att ett reservationsanslag under tionde huvudtiteln å 200 000 kronor måtte anvisas för Ersättning till marknadsundersökare och handelssekreterare.

KAP. VI.

UTRIKESHANDELSSTIPENDIER.

Exportstipendier och handelsstudiestipendier.

I 1938 års exportutrednings betänkande (kap. 4) ha även exportstipendie- och handelsstudiestipendieinstituten behandlats. Av den framställning, som exportutredningen därvid lämnat rörande dessa instituts utveckling, ha de sakkunniga inhämtat bl. a. följande.

Ifrågavarande stipendier, som, då de år 1896 första gången beviljades, benämndes handelsstipendier, voro från början avsedda att bereda unga män tillfälle att erhålla kännedom om utländska handelsförhållanden. Emellertid inträdde under årens lopp härutinnan en förändring så till vida, att vid stipendiernas utdelning hänsyn alltmer kom att tagas till sökandenas förmodade lämplighet att verka för avsättning av svenska varor. År 1908 uppdelades handelsstipendierna på två slag, nämligen dels handelsstudiestipendier och dels exportstipendier. Denna uppdelning av stipendieverksamheten grundades på förslag av kommerskollegium, som därmed ville vinna, att såväl det ändamål, vartill anslaget till handelsstipendier ursprungligen avsetts, som det ändamål samma anslag faktiskt kommit att gälla, skulle kunna behörigen tillgodoses. Enligt de föreskrifter, som i anslutning till denna uppdelning blevo gällande (SFS 1908 bih. nr 51), skulle exportstipendierna tjäna såsom understöd åt personer, som utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkanhalvön eller i länder utom Europa, verkade för avsättning av svenska exportartiklar, samt handelsstudiestipendierna tjäna såsom understöd för förvärvande utomlands av praktiska insikter i handelsyrket. Nya föreskrifter rörande stipendieverksamheten meddelades sedermera i kungörelsen den 26 september 1921 (nr 636). Härvid utvidgades området för exportstipendiaternas uppgifter, i det den lokala begränsningen till Ryssland, Balkanländerna och de utomeuropeiska länderna bortföll, varjämte i deras arbetsuppgifter skulle ingå att verka för import till Sverige av råvaror och andra förnödenheter samt transithandeln över Sverige. För budgetåren 1923/24 och 1924/25 äskades inga anslag för nu ifrågavarande ändamål på grund av den dåvarande ansträngda statsfinansiella situationen. Förefintlig behållning å tidigare anslag möjliggjorde emellertid viss tilldelning av exportstipendier. För budgetåret 1925/26 anvisades ånyo ett anslag, som

emellertid inskränktes till att avse exportstipendier, varemot av besparingsskäl anslag till handelsstudiestipendier ansågs icke böra ifrågakomma.

Fram till budgetåret 1939/40 beviljades därefter medel endast till exportstipendier. Bestämmelserna i 1921 års kungörelse i vad de avsågo handelsstudiestipendier voro dock under denna tid allttjämt i kraft. Vad där-
emot exportstipendierna beträffar ersattes bestämmelserna härom i 1921 års kungörelse med kungörelsen den 16 september 1932 (nr 441) med allmänna bestämmelser för statens exportstipendier. Sistnämnda kungörelse, som allttjämt är gällande, innebär emellertid icke någon ändring i sak be-
träffande exportstipendiaternas uppgifter.

År 1938 ändrades i viss mån principerna för utdelande av exportstipen-
dier. I överensstämmelse med ett av kommerskollegium avgivet förslag yttrade chefen för handelsdepartementet i sitt anförande till statsrådspro-
tokollet den 4 januari 1938, att stipendierna borde kunna tilldelas personer, som utan att företräda någon speciell exportartikel önskade verka för främ-
jande av svensk utrikeshandel. Denna exportfrämjande verksamhet borde äga rum i form av marknadsundersökningar i syfte att utröna möjligheter-
na för svensk export men också, om så kunde ske, genom att förmedla förbindelser mellan svenska och utländska intressenter. För dessa under-
sökningar borde utväljas marknadsområden, där vår officiella utrikesrep-
resentation icke var tillfyllest för de uppgifter, som avsågos. Sådana anord-
ningar borde vidare träffas, att stipendiaterna, där dylik representation fanns, kunde av denna erhålla råd och stöd i sin verksamhet. Med hän-
syn till ändamål, som med anslaget således skulle avses, ändrades anslags-
rubriken till Befrämjande av exporthandeln på avlägsna marknader.

1938 års exportutredning, som från Exportföreningen införskaffat upp-
gifter rörande resultaten av de exportstipendiaters verksamhet, vilka under tiden 1909—1938 erhållit stipendier, ansåg, att exportstipendieinstitutionen måste anses hava i stort sett varit till nytta för främjande av våra handels-
förbindelser på transoceaniska marknader. Exportutredningen framhöll där-
vid särskilt den nytta en stipendiat kunde uträtta, speciellt på jungfruliga marknader, genom att åtaga sig agentverksamhet för en hel del varor, som mindre ägnade sig för agenterna för de stora standardartiklarna eller specialföretagen, varjämte exportstipendiaten kunde vara till hjälp för den officiella svenska representationen, som till honom kunde hänvisa inkommande handelsförfrågningar. Samtidigt betonades vikten av att export-
stipendiater icke utsändes till platser, där svenska agenturfirmer redan voro etablerade, i vilka fall en icke önskvärd inbördes konkurrens lätt kunde uppstå till skada för de svenska intressena i stort.

Exportutredningen uttalade vidare sin anslutning till den omläggning av principerna för tilldelande av exportstipendier, som kommit till stånd på kommerskollegii förslag och varigenom möjligheter beretts att från förenämnda anslag utdela stipendier åt personer, som utan att företräda några speciella svenska exportintressen ville verka för främjande av svensk utrikeshandel. Med hänsyn till att exportutredningen föreslagit, att ett sär-

skilt organ skulle bildas för orienterande marknadsundersökningar, ansåg utredningen emellertid, att möjligheterna att utnyttja ifrågavarande anslag för marknadsundersökningar borde bortfalla, om särskilt statsbidrag skulle komma att utgå för dylika undersökningar.

I samband med spørsmålet om exportstipendieinstitutets utformning upp- tog exportutredningen till behandling även frågan om ett eventuellt återupplivande i någon form av handelsstudiestipendierna. Härom anförde exportutredningen i huvudsak följande.

Med den ökade inriktning på fjärran belägna marknader, som den svenska utrikeshandeln erhållit och som betingades i främsta rummet av de regellbundna förbindelser den svenska sjöfarten upprätthöll på de transoceaniska marknaderna, framstod det såsom ett allt mera kännbart behov att hos unga svenskar väcka intresse och håg för utrikeshandeln. Från exportör-, importör- och redarkretsar hade särskilt i fråga om de latinamerikanska marknaderna betonats önskvärdheten av att bereda yngre välmeriterade personer möjligheter att under en tidrymd, som icke borde understiga ett år, såsom volontärer vistas på dylika ditintills mindre beaktade transoceaniska marknader utan anspråk på omedelbara positiva insatser från deras sida. Från samma kretsar hade vidare framhållits vikten av att såväl på ifrågavarande marknader som även här hemma ha tillgång till språkkunniga personer, som ägde kännedom om de speciella förhållanden, som rådde på dessa marknader. Ökad tillgång på dylika krafter utgjorde en förutsättning för att ett på lång sikt lagt arbete för utökning av Sveriges handelsförbindelser med dessa avlägsna marknader skulle hava utsikt att lyckas. Enär avsikten närmast var att giva dessa volontärer en allmän insikt i affärs- och levnadsförhållanden på ifrågavarande marknader, syntes man vid strävanden att bereda dylika personer sysselsättning icke böra inskränka sig till att söka kontakt med därstädes etablerade svenska och utländska importföretag utan även söka introducera dem hos utländska företag, som arbetade på export företrädesvis till Sverige. Dessa handelsstudiestipendiater borde så småningom kunna bilda en rekryteringskälla icke blott för personalförstärkningar vid svenska företag på dessa marknader utan även för hemmaföretag med affärsförbindelser på marknaderna i fråga. Exportutredningen ansåg därför, att väsentliga fördelar stode att vinna på denna väg, och förordade, att erforderliga medel anvisades för nämnda ändamål. För att tillgodose behovet av såväl exportstipendier som handelsstudiestipendier föreslog exportutredningen att för budgetåret 1939/40 60 000 kronor skulle ställas till förfogande, varav 35 000 kronor föreslogos skola användas för utdelande av handelsstudiestipendier.

De av exportutredningen föreslagna delvis ändrade principerna för utdelande av handelsstudiestipendier godkändes av statsmakterna (se prop. 1939: 117 och r. skr. 1939: 214), och nya föreskrifter rörande dessa stipendier intogs i kungörelsen den 26 maj 1939 (nr 216) med allmänna

bestämmelser för statens handelsstudiestipendier, vilken kungörelse alltjämt är gällande.

Den i riksstaten för budgetåret 1938/39 använda anslagsrubriken Befrämjande av exporthandeln på avlägsna marknader samt den därmed sammanhängande möjligheten att disponera medel från ifrågavarande anslag jämväl till marknadsundersökningar bortföller från och med nämnda budgetårs utgång. I stället anvisade riksdagen för budgetåret 1939/40 dels ett anslag å 100 000 kronor till Orienterande marknadsundersökningar och dels ett anslag å 55 000 kronor till Exportstipendier och handelsstudiestipendier, båda i form av reservationsanslag. Denna uppdelning på två olika anslag har därefter bibehållits. Vad beträffar anslaget till Exportstipendier och handelsstudiestipendier har detta brukat beviljas efter framställning av kommerskollegium. Några representanter för näringslivet ha icke brukat höras i själva anslagsfrågan.

Under krigsåren ha dessa stipendiemedel utnyttjats i endast mycket begränsad utsträckning, och så har i stort sett varit fallet även under den tid, som förflutit efter krigets slut. För närvarande äro en exportstipendiat och fyra handelsstudiestipendiaters verksamma i Sydamerika, en handelsstudiestipendiat i Franska Marocko och likaledes en handelsstudiestipendiat i Förenta Staterna, varjämte nyligen stipendiemedel ställts till förfogande för ytterligare en handelsstudiestipendiat i Förenta Staterna. Å anslaget finnes för närvarande disponibelt cirka 35 000 kronor.

De sakkunnigas yttrande.

Vad först exportstipendierna beträffar äro dessa i första hand avsedda att användas för att underlätta skapandet av svenska affärsföretag i länder, där den svenska utrikeshandeln icke är så starkt företrädd med egna representanter. I praktiken ha exportstipendierna därför kommit att tilldelas personer, som haft grundlig kommersiell eller teknisk utbildning och som synts ha förutsättningar att kunna utföra ett pionjärarbete för svensk utrikeshandel. Enligt de sakkunnigas uppfattning ha exportstipendierna i stort sett lyckats väl med denna uppgift. Stipendierna ha sålunda lett till etablerandet av ett flertal nya handelshus i utlandet. Vid sidan härav ha exportstipendierna haft betydelse för svensk utrikeshandel även i det avseendet, att de av exportstipendierna, som återvänt till hemlandet, skaffat sig värdefulla erfarenheter i fråga om handeln med det land, där de varit verksamma som stipendiaters, vilka erfarenheter därefter ofta varit av stor betydelse för deras fortsatta verksamhet i hemlandet.

Handelsstudiestipendierna å andra sidan äro rena utbildningsstipendier och utgå såsom nämnts till personer, som önska i främmande — företrädesvis transocean — länder idka handels- och språkstudier. Med hänsyn till att, sedan det nya handelsstudiestipendieinstitutet inrättades, endast en stipendiat avslutat sin stipendieverksamhet, kunna några slutsatser av

de hittills vunna praktiska erfarenheterna knappast dragas. De sakkunniga önska emellertid framhålla, att behovet av språkkunnig och utlandserfaren svensk personal för närvarande är mycket stort inom handels- och industri-företag både i Sverige och i utlandet. Det synes därför önskvärt, att unga svenskar beredas ökade möjligheter att utomlands förkovra sina språk- och handelskunskaper.

Kungörelserna angående exportstipendier och handelsstudiestipendier överensstämma i flera avseenden med varandra. Sålunda gälla i stort sett samma bestämmelser om ansöknings- och kungörelseförfarandena, om kommerskollegii skyldighet att över inkommen ansökan inhämta yttranden från organisationer inom näringslivet eller andra sakkunniga samt om stipendiats åligganden i avseende å uppehållsort och liknande. I fråga om utlandet av stipendiemedlen gälla emellertid olika regler. Exportstipendierna utdelas således av kommerskollegium kvartalsvis i efterskott, dock att till den, som tidigare ej innehaft exportstipendium, den på de första tre månaderna av stipendieåret belöpande andelen av stipendiet får utanordnas i förskott. Vidare må stipendiebelopp, som utgår i efterskott, i regel icke utbetalas, förrän exportstipendiaten dels genom intyg av vederbörande svenska beskickning eller konsulat styrkt, att han under den tid beloppet avser vistats inom sitt verksamhetsområde, och dels till kommerskollegium insänt rapport rörande sin verksamhet under samma tid. Handelsstudiestipendiat däremot äger att hos kommerskollegium före stipendieårets början lyfta den på första månaden belöpande tolfte delen av stipendiet samt hos vederbörande svenska beskickning eller konsulat efter ingången av varje av de övriga elva månaderna ytterligare en tolfte del därav. Någon skyldighet för handelsstudiestipendiat att förete intyg, att han vistats i det land, som blivit bestämt, eller att inkomma med rapport finnes icke.

Enligt de sakkunnigas uppfattning böra stipendiemedlen, av vilket slag de vara må, utbetalas kvartalsvis i förskott av kommerskollegium, som därvid givetvis för själva utbetalningen äger anlita vederbörande svenska beskickning eller konsulat, om så skulle befinnas lämpligt. Vidare synes det önskvärt, att stipendiaterna, i likhet med vad som i allmänhet gäller beträffande statliga stipendier av liknande slag, skola vara skyldiga att avgiva rapport över sin verksamhet. Dessa rapporter böra, där särskilda skäl ej föranleda till annat, insändas till kommerskollegium för varje kvartal och vara kollegiumr tillhanda under närmast efterföljande tremånadersperiod.

Vad benämningarna exportstipendier och handelsstudiestipendier beträffar anse de sakkunniga dessa icke helt tillfredsställande. Exportstipendiaternas uppgift är, såsom tidigare framhållits, icke endast att främja svensk export utan även importen till Sverige och transithandeln över Sverige, varför den nuvarande benämningen exportstipendium måste anses vilseledande. Benämningen handelsstudiestipendium å sin sida framhäver enligt de sakkunnigas mening icke tillräckligt, att stipendiemedlen äro avsedda att gagna i första hand den svenska utrikeshandeln. Då en klar gräns mellan de båda stipendieslagen dessutom ofta kan vara svår att draga, vilja de

sakkunniga föreslå, att exportstipendierna och handelsstudiestipendierna sammanföras under den gemensamma benämningen utrikeshandelsstipendier och att bestämmelserna rörande stipendierna införas i en och samma författning. Av denna författning bör emellertid klart framgå, att stipendie-medlen liksom hittills skola kunna tilldelas personer, som i främmande länder antingen önska direkt verka för att främja varuutbytet mellan Sverige och landet i fråga eller vilja förvärva praktiska insikter i handelsyrket genom att t. ex. där taga anställning hos affärsföretag. Förslag till ny kungörelse i ämnet bifogas (bil. 5).

Med största sannolikhet kommer inom en mycket snar framtid efterfrågan efter nämnda stipendier att avsevärt öka. Då dessa stipendier enligt de sakkunnigas förmenande kunna väntas få ökad betydelse för våra handelsförbindelser med utlandet, anse de sakkunniga det vara angeläget, att medel ställas till förfogande för fortsatt stipendieutdelning och att dessa medel icke tillmätas för knappt. Behovet av utrikeshandelsstipendier kan givetvis komma att växla ganska avsevärt år från år. Genom att medlen liksom hittills anvisas i form av reservationsanslag erhållas emellertid en smidig anpassning efter föreliggande behov. De sakkunniga anse det vidare önskvärt, att förutom kommerskollegium även representanter för olika näringsintressen på utrikeshandels område beredas tillfälle att yttra sig, innan frågan om anslaget storlek underställes riksdagen för avgörande. Likaledes böra representanter för näringslivet höras angående utdelandet av stipendierna, innan kollegium beslutar i de särskilda ärendena. Beträffande frågan i vilken form näringslivet bör beredas tillfälle att yttra sig i hörande frågor få de sakkunniga återkomma senare (se s. 83 ff).

För tillgodoseende av behovet av stipendie-medel för den närmaste tiden få de sakkunniga, under återopande av vad här ovan anförts, föreslå, att anslaget för nämnda ändamål höjes från nuvarande 15 000 kronor till 60 000 kronor och att medlen liksom hittills ställas till förfogande i form av reservationsanslag under tionde huvudtiteln.

KAP. VII.

AVVECKLINGEN AV PRISUTJÄMNINGSKASSORNA.

Prisutjämningskassornas uppkomst och ändamål.

Angående prisutjämningskassornas uppkomst och ändamål ha de sakkunniga, huvudsakligen från en inom statens handelskommission i annat sammanhang gjord utredning rörande dessa kassor, inhämtat bl. a. följande.

I en med skrivelse den 27 juni 1942 till statsrådet och chefen för handelsdepartementet överlämnad promemoria anmälde handelskommissionen, att kommissionen med hänsyn till den stegrade divergensen mellan prisnivån inom å ena sidan vårt eget land och å andra sidan vissa ur handelsynpunkt viktiga länder efter samråd med statens industrikommission och statens priskontrollnämnd funnit sig böra försöka tillämpa ett system med prisutjämningsbidrag i syfte att nedbringa priserna å importerade varor, som i exportländerna noterades till alltför höga priser i förhållande till den svenska prisnivån. Dessa prisutjämningsbidrag hade uttagits antingen på så sätt att vederbörande exportör utbetalat bidraget till den i en viss kompensationsaffär representerade importören — eventuellt genom förmedling av det kompensationsföretag, som medverkat vid affärens genomförande — eller genom att bidraget insatts å ett särskilt av handelskommissionen öppnat prisutjämningskonto. Samtidigt meddelade handelskommissionen, att den i avvaktan på eventuella närmare direktiv ämnade i samråd med industrikommissionen och priskontrollnämnden även i fortsättningen vid sin licensgivning söka medverka till en prisutjämning mellan import- och exportpriser.

Genom beslut den 21 maj 1943 föreskrev Kungl. Maj:t, att i fråga om sådana clearingkassor, som inrättats eller framdeles kunde komma att inrättas genom handelskommissionens försorg och vilka avsåge frivilliga inbetalningar från viss eller vissa grupper av näringsidkare för åstadkommande av prisutjämning eller annan prisreglering, kommissionen skulle upprätta skriftliga bestämmelser, angivande syftet med kassan, de huvudgrunder, enligt vilka den genom kassan avsedda regleringen skulle genomföras, vilken myndighet, person eller företag som skulle förvalta kassan samt hur det skulle förfaras med det överskott, som kunde finnas i kassan vid regleringens upphörande. Vidare skulle handelskommissionen, så snart en dylik kassa bildats, göra anmälan därom till Kungl. Maj:t.

Med anledning härav har handelskommissionen upprättat och med skrivelser den 15 juli 1943, den 16 september 1943 samt den 10 december 1943 till Kungl. Maj:t anmält stadgar för clearingkassor för varuutbyte med Bulgarien, Danmark, Frankrike, Portugal, Rumänien, Slovakien, Spanien och Turkiet. Av dessa har den danska kassan, som endast tjänade ett speciellt syfte, avvecklats den 20 januari 1944. Återstående sju kassor förvaltas däremot fortfarande av handelskommissionen.

Stadgarna, som i stort sett äro likalydande, föreskriva, att prisutjämningsbidragen — som i princip äro att anse som frivilliga inbetalningar från exportörer på något av nämnda länder — skola tillföras ett av handelskommissionen i riksbanken öppnat särskilt prisutjämningskonto. Ur de till kassan influtna medlen skall handelskommissionen i syfte att befordra varuutbytet med landet ifråga lämna bidrag till importörer i den omfattning kommissionen från fall till fall bestämmer. Avser bidraget sådana varor, som äro underkastade prisclearing genom försörjningskommissionens försorg, kan bidraget efter överenskommelse med berörda kommission utbetalas till vederbörande för ändamålet inrättade prisclearingkassa. Det är sålunda icke nödvändigt, att prisutjämningsbidraget utbetalas för just den import, som i en viss kompensationsaffär svarar mot den exportvara, å vilken bidraget uttagits. Däremot föreskriva stadgarna, att de medel som inflyta till kassan för export till visst land i princip skola användas för att främja varuutbytet med samma land. Slutligen säges, att om vid tiden för prisutjämningsens upphörande överskott skulle finnas i kassan, dessa överskottsmedel skola användas på sätt bestämmer av handelskommissionen eller, om denna vid nämnda tidpunkt upphört med sin verksamhet, av Kungl. Maj:t.

Vid utarbetandet av stadgarna har handelskommissionen utgått från att ifrågavarande bidrag principiellt äro att betrakta såsom frivilliga bidrag, lämnade av exportörerna i syfte att möjliggöra eller främja importen från det land, för vilket exporten är avsedd, och på så sätt skapa betalningsmedel för ytterligare export. Detta utgör bakgrunden till den i stadgarna intagna bestämmelsen, att de medel, som inflyta till kassan, i princip endast få användas för befordran av varuutbytet med landet ifråga. Bidragens karaktär av frivilliga tillskott har ansetts icke kunna upprätthållas, därest medlen finge fritt disponeras för främjande av import även från andra länder än det, till vilket exporten ifråga skett.

Som regel har handelskommissionen endast beviljat utjämningsbidrag till importörer för utjämning av priset på vissa livsmedel samt vissa för den svenska folkförsörjningen under kriget viktiga råvaror. Undantag härifrån har bl. a. gjorts beträffande importen från Frankrike, därigenom att medel från den franska prisutjämningskassan använts för möjliggörande av import av handskar och vissa textilier samt av kemikalier och fjäder i syfte att skapa betalningsmöjligheter för export till den franska marknaden. För den största importvaran från Frankrike, nämligen vin och sprit, har bidrag av särskilda skäl däremot icke utbetalats.

Den största omfattningen av utjämning mellan export- och importpriser har förekommit i samband med varuutbytet med Spanien och Turkiet under krigsåren. Handeln med dessa båda länder var under kriget icke reglerad genom avtal, varför varuutbytet i stor utsträckning ägde rum i form av kompensationsaffärer. Därvid förekom dels utjämning inom ramen för enskilda kompensationsaffärer utan att någon överföring av valuta ägde rum mellan länderna och dels uttagande av prisutjämningsbidrag å självständig export, som likviderades i valutor. Bidragen ha sedan antingen avräknats direkt mellan exportören och importören vid enskilda kompensationsaffärer under handelskommissionens överinseende eller tillförts handelskommissionens prisutjämningskassa för att därefter utbetalas för viss import, som antingen skett kompensationsvis eller mot likvid i valuta.

I och med att kriget började lida mot sitt slut ändrades betingelserna för den svenska utrikeshandeln. Import av varor, som endast mot för svenska förhållanden höga priser kunnat erhållas från t. ex. Spanien eller Turkiet, blev åter möjlig från tidigare inköpsmarknader. Vidare öppnades successivt nya avsättningsområden för den svenska exporten. Den ökade konkurrensen verkade samtidigt utjämnande och sänkande på varupriserna, så att å ena sidan många av de för Sverige viktigaste importvarorna kommo att utbjudas till priser, som icke voro alltför höga i förhållande till den inhemska prisnivån, och å andra sidan vissa sänkningar av svenska exportpriser blevo nödvändiga.

Denna utveckling mot ett mera normalt varuutbyte medförde, att uttagandet av prisutjämningsbidrag alltmåra kom att förlora i betydelse, varför bidragen å exporten till det ena landet efter det andra slopades för att så småningom helt upphöra. Enligt vad de sakkunniga inhämtat torde icke heller i fortsättningen exporten komma att belastas med några bidrag av ifrågavarande slag. Därest i enstaka fall en utjämning visar sig vara erforderlig inom ramen för viss kompensationsaffär, skall denna utjämning i stället ske direkt mellan vederbörande exportör och importör — tills vidare under handelskommissionens överinseende — och således icke komma till synes i prisutjämningskassorna.

Den 31 mars 1948 inestod å prisutjämningskassorna sammanlagt 5 266 489 kronor 9 öre, varjämte ytterligare en del bidrag från tidigare export på Spanien väntas inflyta. Av de å kassorna inestående medlen skola enligt beslut av handelskommissionen 571 938 kronor 31 öre, fördelade på kassorna för Frankrike, Portugal och Spanien, användas för nedsättning av priser på vissa importvaror från nämnda länder. Återstående 4 694 550 kronor 78 öre samt de till den spanska kassan ännu icke influtna medlen utgöras emellertid av s. k. fria överskottsmedel. Huru dessa medel skola användas ha ännu icke avgjorts.

De sakkunnigas yttrande.

Frågan om prisutjämningskassornas avveckling har under den senaste tiden blivit aktuell, och vissa åtgärder i syfte att avveckla kassorna ha även vidtagits. De sakkunniga vilja sålunda framhålla, att i enlighet med beslut av Kungl. Maj:t 575 000 kronor av överskottsmedlen i den franska prisutjämningskassan utbetalats till handelskammaren i Frankrike för inköp av aktier i Sverigehuset i Paris. Ganska betydande belopp inestå dock, såsom nyss framhållits, alltjämt odisponerade i kassorna.

Den fråga i samband med kassornas avveckling, som först uppställer sig, är givetvis, huru kassornas överskottsmedel lämpligen böra användas. Beträffande denna fråga ha olika synpunkter gjort sig gällande. De sakkunniga vilja då till en början uttala, att en proportionell återbäring av överskottsmedlen till bidragsgivarna av flera skäl icke torde böra komma ifråga. De sakkunniga vilja i detta sammanhang endast peka på det förhållandet, att prisutjämningsbidragen i många fall torde ha utgjort ett av exportören på köpeskillingen lagt tillägg, så att det belopp, som exportören efter inleverandet av bidraget till kassan behållit, i stort sett motsvarat det pris, som han skulle betingat sig om prisutjämningsförfarande icke förekommit.

Även om en återbäring sålunda icke bör ske, anse de sakkunniga det dock uppenbart, att medlen i någon form böra komma den svenska utrikeshandeln till godo. Enligt de sakkunnigas uppfattning bör därvid icke någon åtskillnad mellan exporten och importen göras i fråga om överskottsmedlens användning.

Såsom tidigare framhållits, har i stadgarna för prisutjämningskassorna föreskrivits, att medel, som influtit till en kassa, i princip endast skola användas för befordrande av varuutbytet med det land, för vilket kassan inrättats. Av skilda orsaker har storleken av de fria överskottsmedlen å de olika kassorna blivit mycket växlande och varierar mellan omkring 300 kronor och över 2,9 miljoner kronor. Därest nyssnämnda i stadgarna föreskrivna begränsning beträffande medlens användning bibehålles, kommer detta otvivelaktigt att för framtiden innebära ganska betydande olägenheter ifråga om medlens effektiva utnyttjande. Med anledning härav få de sakkunniga föreslå, att överskottsmedlen i de olika kassorna, sedan prisutjämningsförfarandet upphört, sammanslås och användas för att främja varuutbytet mellan Sverige och utländska marknader över huvud taget. Såvitt de sakkunniga kunnat finna, skulle en dylik sammanslagning av kassorna icke endast vara ägnad att bäst gagna den svenska utrikeshandeln utan även stå i överensstämmelse med de avgjort flesta bidragsgivarnas önskan. Enär bidragen emellertid, åminstone formellt sett, varit frivilliga och då den av de sakkunniga föreslagna dispositionsrätten innebär avvikelser från de bestämmelser, som gällde då bidragen uttogos, vilja de sakkunniga emellertid ifrågasätta om icke — även om handelskommis-

sionen eller, om denna vid tiden för kassornas avveckling upphört med sin verksamhet, Kungl. Maj:t enligt stadgarna äger bestämma om överskottsmedlens användning — de ledande näringsorganisationerna dock böra höras, innan en sammanslagning av kassorna äger rum.

Enligt de sakkunnigas uppfattning böra överskottsmedlen användas huvudsakligen till utrikeshandelsfrämjande åtgärder av mera varaktig karaktär. Sålunda ha de sakkunniga tänkt sig, att medlen med fördel skulle kunna tagas i anspråk för upprättande av Sverigehus eller för andra liknande investeringar till gagn för svensk export och import. En förutsättning härför är givetvis, att icke endast avkastningen å medlen utan även själva kapitalbeloppet kan tagas i anspråk för dessa åtgärder. Emellertid behöva naturligtvis medlens användning därför icke enbart begränsas till dylika åtgärder utan, om så skulle visa sig önskvärt, böra medlen även kunna disponeras för åtgärder av t. ex. mera löpande natur. De sakkunniga vilja dock i detta sammanhang understryka, att medlen givetvis icke böra användas för sådana utrikeshandelsfrämjande åtgärder, som hittills bekostats med statsmedel. Det är således icke de sakkunnigas mening, att medlen i något avseende böra ersätta den statliga medelsanvisningen, utan de böra utgöra ett verkligt kapitaltillskott för främjande av svensk utrikeshandel.

Därest prisutjämningskassornas överskottsmedel, såsom de sakkunniga föreslagit, skola tagas i anspråk för andra utrikeshandelsfrämjande åtgärder än nedbringande av priser på vissa importvaror, synes förvaltningen av medlen icke längre böra omhänderhavas av handelskommissionen. Olika sätt för förvaltningens ordnande kunna därvid givetvis tänkas komma i fråga. De sakkunniga vilja för sin del förordna, att överskottsmedlen överföras till handels- och sjöfartsfonden. Ur denna fond, som ju är väl känd inom handels- och sjöfartskretsar, utgå redan bidrag till bl. a. olika utrikeshandelsfrämjande åtgärder. Om överskottsmedlen överföras till fonden, skulle detta säkerligen innebära, att medlen skulle få en vidare användning än vad som annars skulle bliva fallet, varjämte samtidigt en samordning av den statliga extra bidragsgivningen till utrikeshandelsfrämjande åtgärder skulle komma till stånd. I samband med överförandet av medlen till handels- och sjöfartsfonden bör dock tydligt utsägas, att medlen i första hand böra komma till användning beträffande åtgärder, som kunna tänkas få mera bestående värde för svensk utrikeshandel, samt att icke endast medlens avkastning utan även kapitalbeloppet må tagas i anspråk.

KAP. VIII.

SVERIGEHUS I UTLANDET.

Under 1930-talet framfördes vid olika tillfällen förslag om att i vissa större städer utomlands inrätta s. k. Sverigehus i avsikt att därigenom söka främja de svenska kommersiella och kulturella förbindelserna med utlandet. Man tänkte sig därvid, att Sverigehusen i respektive städer skulle bli ett centrum i första hand för olika svenska näringsintressen men även för vissa officiella och kulturella institutioner. Sålunda skulle i Sverigehusen inrymmas ämbetslokaler för beskickning eller konsulat, där så var lämpligt, vidare affärskontor för svenska företag, utställningshallar, försäljnings- och demonstrationslokaler, turistbyråer och liknande. Av olika skäl kunde emellertid planerna på inrättande av Sverigehus icke realiseras före och under kriget, och efter kriget har endast ett Sverigehus inrättats, nämligen i Paris. Planer föreligga emellertid på att uppföra Sverigehus även i andra städer, bl. a. Istanbul och Buenos Aires.

Sverigehuset i Paris.

Ett av de länder, där planer på inrättande av Sverigehus först framfördes, var Frankrike. För något över tio år sedan väcktes nämligen i svenska affärskretsar i Paris förslag om att där söka få till stånd ett Sverigehus. Men icke endast bland svenskarna i Paris utan även bland ledande industrier och banker i Sverige visades stort intresse för det framförda projektet, och planerna hade 1939 framskridit så långt, att förslag om inköp av olika fastigheter framlagts. Krigsutbrottet medförde emellertid, att planerna på projektets genomförande måste skjutas på framtiden.

På våren 1945 beslöt styrelsen för svenska handelskammaren i Frankrike att återupptaga arbetet på att försöka få till stånd ett Sverigehus i Paris. Sedan styrelsen erhållit erbjudande att för 25 miljoner francs inköpa en för ändamålet lämplig fastighet — 125 Avenue des Champs-Élysées — lät styrelsen kalla cheferna för de svenska dotterbolagen i Paris och en del andra representanter för svenska industrier till ett sammanträde angående det planerade Sverigehuset. Vid detta sammanträde beslöts, att ett särskilt aktiebolag skulle bildas för inköp av nyssnämnda fastighet. Erforderliga medel för projektets genomförande beräknades kunna anskaffas genom att

svenska industriföretag, som hade fordringar infrusna i Frankrike, skulle vara villiga att placera dessa tillgångar i fastighetsbolaget.

Av olika skäl kunde köpet av fastigheten icke avslutas förrän den 30 mars 1946. Dessförinnan hade fastighetsbolaget »La Maison de Suède à Paris» bildats, och i avvaktan på affärens genomförande hade aktiekapitalet satts till endast 5 miljoner francs. Sedan köpet avslutats, beslöt man höja aktiekapitalet till 30 miljoner francs, av vilka 5 miljoner skulle användas dels för reparationer av byggnaden och dels såsom rörelsekapital. Under den tid, som köpeförhandlingarna pågingo, förändrades emellertid situationen beträffande de infrusna svenska fordringarna i Frankrike betydligt, och en del av dessa kunde hemföras till Sverige. Med anledning härav kom teckningen av aktier icke att äga rum i den omfattning, som ursprungligen beräknats, och då tiden för nyteckning utgick, hade olika företag samt enskilda personer tecknat aktier för sammanlagt icke fullt 20 miljoner francs, däri inberäknat tidigare tecknade 5 miljoner.

För att projektet skulle kunna genomföras på sätt som tidigare planerats måste således över 10 miljoner francs anskaffas från annat håll. Styrelsen för svenska handelskammaren i Paris beslöt då ingå med en anhållan till statens handelskommission, att de överskottsmedel, som funnos å den inom kommissionen upprättade prisutjämningskassan för varuutbytet med Frankrike, måtte överlämnas till handelskammaren för att användas till bl. a. inköp av aktier i Sverige. Sedan frågan underställts Kungl. Maj:ts prövning, bemyndigade Kungl. Maj:t den 25 oktober 1946 handelskommissionen att av överskottsmedlen å kassan utbetala ett belopp av högst 375 000 kronor till handelskammaren för inköp av aktier i Sverige. Samtidigt föreskrev Kungl. Maj:t, att av detta kapital skulle bildas en fond, som skulle förvaltas av handelskammarens styrelse och vars avkastning skulle användas till åtgärder för främjande av handelsförbindelserna mellan Sverige och Frankrike. Enligt de stadgar, som därefter utfärdats för fonden, skall avkastningen användas för mässor, utställningar och andra manifestationer, som kunna gagna det svensk-franska varuutbytet, samt för marknadsundersökningar.

Efter framställning från handelskammaren har Kungl. Maj:t genom beslut den 19 december 1947 medgivit, att ytterligare 200 000 kronor av överskottsmedlen i den franska prisutjämningskassan finge utbetalas till handelskammaren i Paris för att användas för reparationer och förbättringar av Sverige mot att nämnda fond tillfördes aktier till motsvarande belopp. Handelskammaren har härigenom såsom förvaltare av fonden tillförsäkrats ett betydande inflytande över Sverige skötsel. Bland övriga aktieägare märkas vidare flertalet av den svenska exportindustriens dotterföretag i Frankrike samt ett stort antal av medlemmarna i den svenska kolonien i Paris. Genom att flera av dessa aktieägare även äro representerade i handelskammarens styrelse kommer sambandet mellan handelskammaren och Sverige givetvis att ytterligare stärkas.

Sverigehuset, som är beläget i Paris' centrum endast några hundra meter från Triumfbågen, inrymmer lokaler för svenska konsulatet i Paris och Svenska handelskammaren i Frankrike samt Svenska institutets, Aktiebolaget Aero transports och Nordisk Resebyrås Paris-kontor. Vidare ha flera svenska firmor sina kontor i fastigheten. En speciell utställningshall för permanenta och tillfälliga utställningar av svenska varor finnes liksom även ett hotell med omkring femtio rum för svenska affärsmän och turister. Dessutom är det meningen, att i Sverigehuset även skola inrymmas bl. a. ett bibliotek och en bokhandel med svensk och fransk litteratur samt en svensk-fransk konsthall. Redan nu kan Sverigehuset sägas ha blivit ett verkligt svenskt centrum i Paris, och goda förutsättningar synas föreligga för att Sverigehuset på ett effektivt och samtidigt värdigt sätt skall kunna främja svenskt näringsliv och svensk kultur i Frankrike.

Förslag om inrättande av Sverigehus i Istanbul och Buenos Aires.

Såsom inledningsvis anförts föreligga planer på att inrätta Sverigehus bl. a. i Istanbul och Buenos Aires. Enligt de sakkunnigas uppfattning äro båda dessa städer väl lämpade för att där inrätta Sverigehus. Då de uppgjorda planerna i viss mån avvika dels från planläggningen av Sverigehuset i Paris och dels sinsemellan, ha de sakkunniga ansett det lämpligt att här i korthet redogöra för hur man tänkt sig inrättandet av Sverigehusen i ifrågavarande båda städer.

Vad då först angår det planerade Sverigehuset i *Istanbul*, vilja de sakkunniga till en början erinra om att Istanbul, såsom tidigare framhållits, ur kommersiell synpunkt är den viktigaste staden i Turkiet. I Istanbul finnes vidare den största svenska kolonien i Turkiet, och flertalet svenska affärsföretags representationer ha där sina huvudkontor. Med hänsyn till den stora betydelse Istanbul äger ur framför allt kommersiell synpunkt brukar svenske ministern i Turkiet åtminstone ett par månader om året uppehålla sig i denna stad.

Vid Stora Peragatan, som är huvudgatan i Istanbuls modernaste stadsdel, ligger Sveriges äldsta beskickningsfastighet, förvärvad 1758. De byggnader, som för närvarande finnas på tomten, äro bl. a. dels själva legationshuset, som är beläget i fastighetens trädgård ett femtiotal meter från Stora Peragatan, dels det s. k. konsulathuset, vilket även ligger en bit från gatan, och dels två envånings flygelbyggnader längs Stora Peragatan. I dessa flygelbyggnader finnas en del mindre butiker, som för närvarande i hyror lämna svenska staten en nettointäkt om cirka 7 000 turkiska pund om året. På grund av att gatan skall breddas, måste emellertid dessa flyglar, vilka för övrigt äro bristfälligt underhållna, förr eller senare rivas.

Med anledning av att beskickningsfastigheten sålunda icke kan bibehållas i sitt nuvarande skick och i avsikt att försöka på ett bättre sätt än vad som nu sker utnyttja fastigheten, har Sveriges nuvarande sändebud i Turkiet framlagt förslag om att de gamla flygelbyggnaderna längs Stora Peragatan skola ersättas med ett modernt Sverigehus. Därvid har särskilt framhållits beskickningsfastighetens ur kontors- och affärssynpunkt synnerligen förmånliga läge samt det goodwillvärde, som fastigheten ur svensk synpunkt äger därigenom att det i Istanbul är allmänt känt, att fastigheten tillhör svenska staten. Själva legationshuset och konsulathuset beröras däremot icke direkt av förslaget.

Sverigehuset, som är tänkt att uppföras i tre våningar, skulle enligt förslaget ägas av svenska staten, dels med hänsyn till att huset skulle komma att ligga på svenska beskickningens tomt och dels därför att man därigenom skulle tullfritt kunna importera vissa byggnadsmaterialier. Enligt de uppgjorda planerna skulle i byggnaden huvudsakligen inrymmas kontors-, affärs- och utställningslokaler.

Byggnadskostnaderna för Sverigehuset skulle enligt preliminära beräkningar komma att uppgå till närmare 500 000 kronor. För genomförandet av projektet har man tänkt sig, att en ekonomisk förening skulle bildas, i vilken svenska företag och enskilda personer, som äro intresserade för Sverigehuset, skulle teckna andelar. Man har därvid räknat med att på detta sätt få in minst 250 000—300 000 kronor, vilka medel därefter såsom lån skulle ställas till förfogande för uppförande av Sverigehuset. I den mån andelstecknarna disponera turkiska pund, skulle insatserna i första hand erläggas med dessa mot avräkning i svensk valuta efter gällande växelkurs. Hela det för byggnadens uppförande erforderliga beloppet torde dock icke kunna anskaffas från enskilt håll. Man hoppas emellertid att — i likhet med vad som skett beträffande Sverigehuset i Paris — återstoden skall komma att tillskjutas från de överskottsmedel, som innestå å den turkiska prisutjämningskassan.

Hyresinkomsterna från Sverigehuset i Istanbul beräknas komma att lämna ett årligt överskott å minst 25 000 kronor, sedan fastighetens omkostnader betalats, avsättning gjorts för nödvändiga reparationer samt 7 000 turkiska pund erlagts till svenska staten såsom ersättning för den nettoinkomst, som gatuflyglarna för närvarande lämna. Så länge lånet från föreningen icke återbetalats, är överskottet i första hand avsett att användas till betalning av räntor² och amortering å lånet. Återbetalningen av lånet beräknas taga en tid av 15—18 år och under denna tid är det meningen, att föreningen skall sköta förvaltningen av fastigheten och att fastigheten först därefter helt skall övertagas av staten.

Vad därefter angår planerna på upprättandet av ett Sverigehus i *Buenos Aires* ha dessa särskilt efter kriget vunnit ökad aktualitet. Kommersiellt och ekonomiskt är *Buenos Aires* en av de ledande städerna i hela Sydamerika. Sveriges handelsförbindelser med Argentina ha även under senare år kraftigt ökat, och stora möjligheter synas föreligga för en ytterligare

utvidgning av de kommersiella förbindelserna mellan de båda länderna. De flesta av Sveriges ledande exportindustrier äro representerade i Buenos Aires, därav en hel del med egna avdelningskontor, och i denna stad finnes den utan jämförelse största svenska kolonien i Sydamerika.

Svenska föreningen i Buenos Aires kan sägas utgöra ett nationellt centrum för svenskarna i denna stad, såväl för dem, som äro bosatta där, som för de mera tillfälligt besökande landsmännen. I och med att de kommersiella och kulturella förbindelserna mellan Sverige och Argentina utvidgats har föreningens verksamhet och betydelse även ökat, och behovet för föreningen att erhålla nya och bättre lokaler har gjort sig alltmera gällande. Med hänsyn till de kraftiga hyresstegringar, som under de senaste åren ägt rum i Buenos Aires, anses emellertid föreningens möjligheter att kunna hyra nya lokaler med någorlunda centralt läge vara mycket små, då föreningen, vars inkomster huvudsakligen utgöras av medlemsavgifter, icke är i stånd att betala de hyror, som för närvarande begäras för lokaler, belägna i stadens centrum. Emellertid har föreningen sedan flera år tillbaka haft planer på att uppföra ett eget hus, och arbetet med att söka genomföra dessa planer har på senaste tiden ytterligare påskyndats därigenom att den fastighet, i vilken föreningen nu har sina lokaler, inom en snar framtid skall rivas. Byggnadsfrågan har nu kommit så långt, att föreningen framlagt ett detaljerat förslag till uppförande av ett nytt hus, vilket skulle er-hålla karaktären av ett Sverigehus.

Enligt planerna skulle huset uppföras på en av Svenska föreningen ägd tomt, belägen vid Calle Venezuela. Denna gata kan visserligen för närvarande icke betraktas såsom en av stadens huvudgator, men läget får dock anses vara fördelaktigt, när tomten ligger icke långt från två av Buenos Aires' huvudstråk, nämligen Avenida de Mayo och Calle Perú. Härtill kommer att flera av de svenska affärshusen i Buenos Aires äro belägna vid Calle Perú eller i närheten av denna gata. De högt uppdrivna priserna för tomter inom Buenos Aires' centrum göra vidare, att det av ekonomiska skäl torde vara uteslutet att för närvarande förvärva en tomt vid någon av de nuvarande huvudgatorna.

Sverigehuset är avsett att uppföras i en bottenvåning samt ytterligare fyra våningar. Enligt projektet skulle i bottenvåningen finnas en stor utställningslokal mot gatan samt vidare kontorslokaler och lagerlokaler. I första våningen skulle inrymmas kontorslokaler samt dessutom lokaler för en eventuell svensk handelskammare, Argentina-Svenska kulturinstitutet m. m. I andra och tredje våningen skulle föreningen ha sina lokaler med matsal, sällskapsrum, bibliotek o. d., medan slutligen i fjärde våningen skulle inrymmas huvudsakligen gästrum för resande svenska affärsmän och turister samt bostad åt föreståndaren.

Enligt preliminära beräkningar skulle kostnaderna för Sverigehusets uppförande och inredande komma att uppgå till minst 1,5 miljoner pesos. För bestridande av dessa kostnader förfogar föreningen för närvarande över cirka 380 000 pesos i kontanter. Vidare har föreningen tänkt sig upp-

taga ett inteckningslån å 600 000 pesos, varjämte man hoppas kunna erhålla återstoden såsom bidrag från svenska staten. I skrivelse till statens handelskommission har föreningen även hemställt, att 600 000 kronor från de inom handelskommissionen upprättade prisutjämningskassorna måtte ställas till föreningens förfogande för det planerade Sverigehuset. Från olika svenska industrier skulle eventuellt vissa bidrag in natura kunna erhållas i form av gåvor eller tillhandagående till reducerat pris av byggnads-materialier och inventarier. Däremot torde man knappast kunna räkna med ytterligare kontantbidrag från näringslivets sida med hänsyn till att såväl föreningens kontantbelopp å cirka 300 000 pesos som det belopp, för vilket tomten inköpts, utgöras respektive utgjordes av medel, som tillskjutits från olika svenska industri-, affärs- och rederiföretag samt från enskilda affärs-män för uppförande av Sverigehuset. För att underlätta anskaffandet av de erforderliga medlen har man övervägt att bilda ett särskilt fastighetsbolag, som skulle stå såsom ägare av fastigheten och i vilket bidragsgivarna skulle erhålla aktier. Detta fastighetsbolag skulle i så fall från föreningen övertaga tomten, som för närvarande beräknas vara värd cirka 500 000 pesos, mot likvid i form av aktier, varjämte föreningen i bolaget skulle teckna aktier för sina nyssnämnda kontanttillgodohavanden.

De sakkunnigas yttrande.

Tanken att i vissa större städer utomlands inrätta Sverigehus förtjänar enligt de sakkunnigas uppfattning stort beaktande från det allmännas sida. Genom att olika svenska institutioner och företag få sina lokaler samlade i en enda byggnad uppnår man en för näringslivet tidsbesparande och även i övrigt värdefull centralisering. Sverigehusen kunna vidare beräknas få stor betydelse för sammanhållningen bland svenskarna i de städer, där sådana hus inrättas, enär dylika hus komma att utgöra en naturlig samlingspunkt för svenskarna på respektive platser. Även för resande svenska affärs-män torde dessa hus komma att vara till stor nytta därigenom att det i Sverigehusen kommer att finnas tillgång till arbetsrum, kontorsmaskiner och sekreterarhjälp. Dessutom utgöra Sverigehusen en skylt utåt för vårt land, och det reklamvärde, som därigenom uppnås, har säkerligen stor betydelse för icke endast våra kommersiella utan även kulturella förbindelser med utlandet.

Vad beträffar frågan angående i vilka städer dylika hus böra inrättas, torde några generella regler icke kunna uppställas. En grundläggande förutsättning för att ett Sverigehus bör komma till stånd är givetvis, att intresse för saken föreligger från det svenska näringslivets sida och att olika svenska industri- och handelsföretag även bidraga till att täcka kostnaderna. Frågan om huru förvaltningen av Sverigehusen bör ordnas liksom även vilka olika institutioner, som böra inrymmas i desamma, bör likaledes avgöras från fall till fall under hänsynstagande till förhållandena i

respektive länder, där Sverigehusen skola inrättas. Hellt allmänt kan man emellertid säga, att det svenska näringslivet bör i någon form deltaga i förvaltningen och att näringslivet i fråga om utnyttjandet av byggnaden bör vara väl och representativt företrätt. Särskilda utställningslokaler böra vidare finnas. Även turismen bör om möjligt beredas plats i Sverigehusen. Likaså bör man försöka inrymma någon institution, som representerar svensk kultur.

Inrättandet av Sverigehus torde främst vara ett ekonomiskt problem. I allmänhet torde det nämligen vara förenat med betydande svårigheter att anskaffa de engångsbelopp, som erfordras för projektens genomförande. De sakkunniga vilja emellertid i detta sammanhang peka på förefintligheten av de överskottsmedel, som finnas å de inom handelskommissionen upprättade prisutjämningskassorna. Därest dessa överskottsmedel användas till skapande av Sverigehus i utlandet, skulle ifrågavarande medel på ett bestående sätt komma det svenska näringslivet till gagn, och enligt de sakkunnigas uppfattning skulle en användning av medlen till nu nämnda ändamål vara en av de bästa tänkbara.

Såsom av den tidigare redogörelsen framgått ha förberedelserna att upprätta Sverigehus i Istanbul och Buenos Aires framskridit ganska långt, och från näringslivets sida synes intresse föreligga för projektens genomförande. För upprättandet av ett Sverigehus i Buenos Aires ha för övrigt, såsom tidigare nämnts, redan betydande medel ställts till förfogande av olika svenska industri-, affärs- och rederiföretag. Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle, om de framlagda projekten genomfördes, detta vara ägnat att i hög grad främja det svenska varuutbytet med Turkiet och Argentina och även i övrigt gagna svenska intressen i dessa båda länder. De sakkunniga anse därför, att projekten böra stödjas även från den svenska statens sida. Vad Sverigehuset i Istanbul beträffar har det material, som varit tillgängligt för de sakkunniga, icke varit så fullständigt, att de sakkunniga ansett sig kunna framlägga ett konkret förslag angående det stöd, som från statens sida bör lämnas. Detta projekt bör därför ytterligare utredas, och uppdraget att verkställa denna utredning bör, enligt de sakkunnigas mening, lämnas kommerskollegium. Vad åter Sverigehuset i Buenos Aires angår, torde några mera betydande bidrag från näringslivet, utöver vad som redan lämnats, icke kunna påräknas, och för att projektet skall kunna genomföras, synes det av Svenska föreningen begärda beloppet 600 000 kronor böra tillskjutas av staten. Dessa medel anse de sakkunniga böra tagas från överskottsmedlen i de nuvarande prisutjämningskassorna.

Under åberopande av vad sålunda anförts, få de sakkunniga föreslå, dels att det uppdrages åt kommerskollegium att verkställa ytterligare utredning rörande det framlagda förslaget att uppföra ett Sverigehus i Istanbul, därvid framför allt frågan, huruvida eller i vilken utsträckning staten bör bidra till att täcka kostnaderna för detta projekts genomförande, bör undersökas och dels att 600 000 kronor av överskottsmedlen i de inom handelskommissionen upprättade prisutjämningskassorna ställas till förfogande för uppförande av ett Sverigehus i Buenos Aires.

KAP. IX.

VISSA ORGANISATORISKA FRÅGOR.

I direktiven för utredningen framhålles bl. a., att den verksamhet, som bedrivs av de svenska handelskamrarna i utlandet, ofta försvåras av brist på medel samt av det förhållandet, att varje handelskammare är en fullt fristående enhet med mycket begränsade befordringsmöjligheter för de yngre tjänstemännen. Med anledning härav ifrågasättes, om icke de svenska handelskamrarnas i utlandet verksamhet skulle kunna bedrivas med ökad effektivitet, om ett samarbete komme till stånd med en moderorganisation i hemlandet. Denna organisation borde i så fall icke endast omfatta handelskamrarna utan även innesluta t. ex. marknadsundersökare och utrikeshandelsstipendiater. Direktiven förorda därför, att de sakkunniga ägna detta spörsmål sin uppmärksamhet liksom även frågan hur en dylik organisation bör samordnas med export- och importorganisationerna här i landet. Vidare framhålles, att de sakkunniga böra undersöka, i vilken form kommerskollegium samt export- och importorganisationerna böra samarbeta vid behandling av ärenden, som röra fördelningen av de statliga bidragen.

**Frågan om upprättandet av en moderorganisation i Sverige
för bl. a. de svenska handelskamrarna i utlandet.**

Såsom framhållits i kapitlet angående handelskamrarna (kap. III) är varje kammare en fullt självständig sammanslutning. Någon gemensam organisation för handelskamrarna finnes således icke. Emellertid ha kamrarna genomgående starka anknytningar såväl till olika myndigheter i Sverige, i första hand kommerskollegium, som framför allt till de svenska näringsorganisationerna på utrikeshandels område. Mellan handelskamrarna och näringsorganisationerna — särskilt Exportföreningen — har sedan flera år tillbaka rått ett intimt samarbete, som under årens lopp allt mera utbyggt och befäst. Helt naturligt har detta samarbete huvudsakligen avsett de löpande arbetsuppgifterna men har även i viss mån omfattat kamrarnas organisation och förvaltning. Sålunda har t. ex. Exportföreningen direkt biträtt med anskaffandet av arbetskraft till ett par av kamrarna. Vidare kan nämnas, att tjänstemän från några av de ledande näringsorganisationerna i en del fall beretts tillfälle att under viss tid tjänstgöra vid olika

kamrar. Helt allmänt kan man säga, att det rått ett mycket gott samarbete mellan handelskamrarna å ena samt statliga myndigheter och enskilda näringsorganisationer i hemlandet å andra sidan och att detta samarbete varit av stor betydelse för handelskamrarnas verksamhet och för vårt lands kommersiella förbindelser med utlandet.

Då i direktiven ifrågasattes, om icke en moderorganisation för handelskamrarna borde bildas, har den närmaste anledningen härtill varit att söka motverka handelskamrarnas nuvarande rekryteringssvårigheter, vilka bl. a. sammanhånga med det förhållandet, att varje handelskammare är en fullt fristående organisation med mycket begränsade möjligheter att erbjuda sina yngre tjänstemän rimliga befordringsutsikter. En dylik moderorganisation, som givetvis skulle ha sin tyngdpunkt i Sverige, skulle otvivelaktigt innebära vissa fördelar. Genom att inordna handelskamrarna under en större organisation skulle sålunda möjligheter öppnas för kamrarnas tjänstemän till förflyttning och befordran inom den större organisationen, vilket i sin tur givetvis skulle medföra, att det bleve lättare för kamrarna att förvärva kvalificerad arbetskraft. Vidare skulle handelskamrarnas tjänstemän få tillfälle att genom en allt efter behov upprepad tjänstgöring i hemlandet förnya och vidga sin kännedom om förhållanden i Sverige av betydelse för kamrarnas verksamhet. I denna större organisation skulle även de förut omnämnda handelssekreterarna och marknadsundersökarna kunna infogas, varigenom det skulle bliva lättare att finna lämpliga personer jämväl till dessa befattningar, enär, förutom personer från näringsorganisationer och företag, även handelskamrarnas tjänstemän skulle kunna komma i fråga. Samtidigt skulle handelskammartjänstemännens möjligheter till en rörlig och för deras fortsatta verksamhet även i övrigt värdefull tjänstgöring komma att öka. Vad slutligen utrikeshandelsstipendiaterna angår skulle även dessa i viss mån kunna knytas till denna tänkta större organisation och på så sätt få ett mera direkt stöd i sin verksamhet från hemlandet.

Från handelskamrarnas sida har emellertid framförts starka betänkligheter mot att en fast moderorganisation bildas. Kamrarna säga sig visserligen dela uppfattningen, att det skulle vara av stor betydelse om kamrarnas tjänstemän kunde få tillfälle att genom tjänstgöring i Sverige öka sina kunskaper om svenskt näringsliv och svenska förhållanden i allmänhet liksom även att det skulle vara av stort värde om avanceringsmöjligheterna för tjänstemännen kunde förbättras, men understryka samtidigt, att detta icke bör ske på bekostnad av kamrarnas nuvarande självständighet. Sålunda har t. ex. handelskammaren i New York framhållit, att, ehuru en intim samverkan med andra näringsorganisationer och med olika myndigheter är av största betydelse för en handelskammares verksamhet, kammarens fullständiga oberoende av andra organisationer och statliga myndigheter dock är en grundläggande förutsättning för att kammaren skall kunna utveckla full effektivitet. Kontrollen över en handelskammares verksamhet och förvaltning bör därför, enligt kamrarnas uppfattning, närmast utövas av enbart respektive kammares styrelse.

Enligt de sakkunnigas uppfattning böra handelskamrarna ha sin starkaste förankring på den plats där de äro belägna och kamrarnas verksamhet bör planeras och drivas med hänsyn tagen framför allt till förhållandena i domicillandet. Om en gemensam organisation för handelskamrarna upprättades i Sverige, från vilken organisation kamrarnas tjänstemän i vissa fall skulle tagas, skulle risk finnas, att tyngdpunkten lätt kunde flyttas över till moderorganisationen och den värdefulla lokala förankringen i verksamhetslandet därmed delvis gå förlorad. Med anledning härav anse de sakkunniga i likhet med handelskamrarna, att, även om vissa fördelar skulle kunna vinnas genom inrättandet av en moderorganisation, dessa fördelar dock icke äro av sådan betydelse, att en gemensam central organisation för handelskamrarna bör framtvingas. Samtidigt härmed vilja de sakkunniga emellertid understryka betydelsen av att det nuvarande samarbetet mellan handelskamrarna samt olika näringsorganisationer och myndigheter i Sverige får fortsätta samt ytterligare utvidgas och befästas. Särskilt vilja de sakkunniga i detta sammanhang peka på önskvärdheten av att ett på frivillig väg ordnat ömsesidigt utbyte av tjänstemän från handelskamrarna och näringsorganisationerna kommer till stånd. Härigenom skulle kontakten mellan kamrarna och hemlandet stärkas utan att kamrarnas lokala förankring i verksamhetslandet därför skulle behöva rubbas.

Upprättandet av en rådgivande nämnd för vissa utrikes-handelsfrämjande åtgärder.

Den statliga befattningen med frågor rörande sådana utrikeshandelsfrämjande åtgärder, för vilka tidigare redogjorts i detta betänkande, handläggas närmast under handelsdepartementet av kommerskollegium och inom kollegium av handels- och administrativa byrån. Såsom framgått av vad som tidigare sagts, syfta dessa åtgärder till att främja det svenska näringslivet. Det är därför helt naturligt, att ett visst samarbete äger rum mellan kommerskollegium och näringslivet i dessa frågor. Den kontakt, som för närvarande finnes, består emellertid huvudsakligen i att kollegium i vissa av dessa ärenden inhämtar yttranden från någon eller några av de ledande näringsorganisationerna. Sålunda kan nämnas, att kollegium i ärenden rörande exportstipendier och handelsstudiestipendier brukar inhämta yttranden från de ledande näringsorganisationerna. Beträffande marknadsundersökarna ha dessa, i den mån de erhållit bidrag av statsmedel, hittills uteslutande hämtats från Exportföreningen och någon egentlig kontakt i dessa frågor med andra organisationer har kommerskollegium icke haft. Då det gäller medelsanvisningen till de svenska handelskamrarna i utlandet och fördelningen av dessa medel har något direkt samarbete mellan kommerskollegium och de olika näringsorganisationerna i Sverige icke förekommit. Det samarbete, som för närvarande äger rum mellan kollegium och näringslivet i dessa frågor, inskränker sig med andra ord till att kollegium i vissa fall

inhämtar yttranden från någon eller några av de ledande näringsorganisationerna.

För att få till stånd ett mera kontinuerligt samarbete och för att bereda näringslivet — till vars gagn ifrågavarande åtgärder ju äro avsedda — ökade möjligheter att göra sina synpunkter gällande i hithörande frågor, anse de sakkunniga, att till kommerskollegii förfogande bör ställas en särskild *rådgivande nämnd för utrikeshandelsfrämjande åtgärder*. I denna nämnd böra olika grenar av näringslivet vara företrädde. Nämndens uppgift skulle i första hand vara att yttra sig i frågor som röra statens medelsanvisning till utrikeshandelsfrämjande åtgärder och fördelningen av de statliga bidragen. Sålunda skulle nämnden höras angående de olika anslagsäskandena, fördelningen av bidragen till handelskamrarna, utdelandet av utrikeshandelsstipendier, utsändandet av marknadsundersökare och handelssekreterare, inrättandet av nya handelskamrar, anordnandet av kommersiella utställningar och varumässor i utlandet, upprättandet av Sverigehus o. s. v. Dessutom skulle inom ramen för nämndens behörighet falla även frågor, som utan att direkt sammanhånga med den statliga medelsanvisningen dock äro av betydelse för den utrikeshandelsfrämjande verksamheten t. ex. frågor rörande marknadsundersökares, handelssekreterares eller stipendiats rapporteringsskyldighet och liknande. Nämndens befogenhet bör emellertid icke begränsas till att endast avgiva yttranden i frågor, som av kommerskollegium underställts nämnden, utan denna bör även självständigt kunna upptaga till behandling hithörande spörsmål och föreslå kollegium de åtgärder, som kunna anses vara påkallade. Enligt de sakkunnigas uppfattning är denna initiativrätt av stor betydelse. Givetvis bör nämnden emellertid endast kunna upptaga frågor, som falla inom kommerskollegii verksamhetsområde och som icke äro av allmänt handelspolitisk natur.

Såsom nämndens ordförande bör chefen för handels- och administrativa byrån i kommerskollegium fungera, medan övriga ledamöter böra representera näringslivet. De sakkunniga vilja förorda, att antalet av näringslivets representanter bestämmes till fem ordinarie medlemmar, av vilka två böra vara väl erfarna beträffande exporten, två beträffande importen och en beträffande rederinäringen. Dessa sistnämnda ledamöter böra förordnas för viss tid, förslagsvis två år, och utses av Kungl. Maj:t, som tillika bör förordna ersättare för dem. Ledamotskapet i nämnden bör vara oavlönat. Till nämndens förfogande bör stå en sekreterare, som utses av nämnden och som för sin tjänstgöring uppbär visst arvode från staten, av de sakkunniga beräknat till 1 000 kronor om året.

Vissa garantier synas böra skapas för att nämnden icke skall kunna skjutas åt sidan eller nedsjunka till en tom formalitet. Sålunda bör nämnden sammanträda på vissa bestämda tider. Vidare bör kommerskollegium i frågor, som ligga inom nämndens behörighetsområde och som kunna tänkas ha betydelse eller intresse för näringslivet, vara skyldigt att innan beslut fattas inhämta nämndens yttrande. Likaledes bör det åligga kollegium

att till vederbörlig behandling upptaga de förslag, som nämnden kan föreslå. I den mån ett ärende, som handlagts av nämnden, skall underställas Kungl. Maj:ts prövning, skall kollegium vid sitt yttrande föga även nämndens yttrande i saken, och har nämnden anfört från kollegii beslut skiljaktig mening, bör kollegium yttra sig över denna.

Om en dylik rådgivande nämnd inrättas, skulle enligt de sakkunnigas uppfattning förutsättningar skapas dels att beträffande utrikeshandelsfrämjande åtgärder tillföra kommerskollegium värdefulla synpunkter från det praktiska livet och tillgodose behovet av ett mera kontinuerligt samarbete mellan kollegium och näringslivet och dels att bereda de närmast berörda grenarna inom näringslivet tillfälle att erhålla kännedom om och följa de åtgärder, som från statens sida företagas för att främja den svenska utrikeshandeln. Vidare skulle, genom att det nuvarande ofta ganska tidsödande remissförfarandet i många fall skulle komma att försvinna, en värdefull tidsvinst uppnås. Förslag till instruktion för nämnden bifogas (bil. 6).

Under återopande av vad sålunda anförts få de sakkunniga föreslå, att en nämnd med i huvudsak de uppgifter och den sammansättning, som här ovan angivits, tillsättes samt att till nämndens förfogande ställes ett årligt belopp av 1 000 kronor för arvode åt sekreterare.

KAP. X.

SAMMANFATTNING.

De sakkunniga ha inledningsvis framhållit, att den svenska utrikeshandeln efter det senaste världskriget ställts inför betydande svårigheter och att man dessutom måste räkna med en stark konkurrens på världsmarknaden inom en icke alltför avlägsen framtid. Det är därför av vikt, att vi i Sverige söka anpassa oss efter det förändrade läge som inträtt. Det åt de sakkunniga anförtrodda uppdraget syftar emellertid icke till en allmän översyn av vad som från statens sida för närvarande bör göras för främjande av svensk utrikeshandel, utan utredningsuppdraget är begränsat till vissa speciella åtgärder (kap. I). De sakkunniga vilja vidare framhålla, att åtskilliga främmande länder, däribland Norge och Schweiz, vidtagit omfattande åtgärder och iklätt sig stora kostnader för att främja utrikeshandeln och då i synnerhet exporten (kap. II).

1. De sakkunniga ha ägnat *de svenska handelskamrarna i utlandet* särskild uppmärksamhet. Kamrarnas organisation och medelsbehov ha genomgåts och frågan vad som kan göras för att tillförsäkra kamrarna ökat ekonomiskt stöd från näringslivets sida har beaktats. De sakkunniga ha funnit, att det nuvarande systemet med handelskamrarna såsom organisatoriskt sett fullt självständiga sammanslutningar är tillfredsställande och bör bibehållas. I fråga om upprättandet av nya handelskamrar anse de sakkunniga, att viss återhållsamhet bör iakttagas. En grundläggande förutsättning för att staten skall medverka vid bildandet av en ny handelskammare bör vara, att rent svenska intressen tillförsäkras ett utslagsgivande inflytande över kammarens verksamhet och att det svenska näringslivet är väl företrätt på den ort, där en handelskammare skall inrättas. Enligt de sakkunnigas uppfattning är det ett allmänt intresse, att de bestående handelskamrarnas verksamhet får fortsätta och ytterligare utvecklas. För att underlätta kamrarnas medlemsrekrytering och därigenom stärka kamrarnas ekonomi förordade de sakkunniga, att den nuvarande svenska skattelagstiftningen ändras så, att avdrag för medlemsavgifter medgivs kamrarnas medlemmar. Enligt de sakkunnigas uppfattning är det olämpligt, att kamrarnas verksamhet göres beroende av särskilda understöd från enskilda företag eller organisationer. I den mån kamrarnas egna inkomster icke förslå att täcka de ökade medelsbehov, som efter kriget uppstått, böra därför medel tillskjutas av staten, vilka medel i princip böra utgå från anslag under

tionde huvudtiteln. Vid bestämmandet av de statliga bidragen bör givetvis en avvägning ske under hänsynstagande till föreliggande behov men en viss stabilitet i bidragsgivningen bör dock samtidigt eftersträvas. Med hänsyn till nuvarande förhållanden få de sakkunniga föreslå, att det under tionde huvudtiteln upptagna anslaget till nu bestående svenska handelskamrar i utlandet höjes från 102 000 kronor till 165 000 kronor och att sistnämnda belopp fördelas så, att handelskamrarna i New York och London erhålla 60 000 kronor vardera, handelskammaren i Paris 20 000 kronor samt handelskammaren i Sydney 25 000 kronor. Därutöver torde i framtiden bidrag från samma anslag böra utgå till den under 1948 bildade handelskammarsavdelningen i San Francisco. I vilken utsträckning denna avdelning kommer att vara beroende av statsbidrag är emellertid för närvarande omöjligt att avgöra (kap. III).

2. De hittills inledda *orienterande marknadsundersökningarna* få anses ha givit vid handen, att denna form för bistånd från det allmännas sida vid upparbetandet av vidgade marknader för svensk export och import är ändamålsenlig. De sakkunniga föreslå, att denna verksamhet intensifieras och sprides över flera geografiska områden. Beslutanderätten i frågor rörande utsändande av marknadsundersökare och utbetalande av medel från marknadsundersökningsanslaget bör överflyttas från Kungl. Maj:t till kommerskollegium. Kostnaderna böra i första hand bestridas av staten. Medelsanvisningen bör liksom hittills ske i form av reservationsanslag under tionde huvudtiteln och anslagets storlek bestämmas med hänsyn till föreliggande behov. De sakkunniga ha ansett, att storleken av nuvarande anslag till orienterande marknadsundersökningar, 80 000 kronor, för närvarande kan anses tillräckligt, dock under förutsättning att medel, på sätt i punkt 3 här nedan sägs, anvisas för utsändande av s. k. handelssekreterare (kap. IV).

3. I avsikt att förstärka utrikesrepresentationen med ekonomisk och kommersiell sakkunskap i vissa länder, som äro eller kunna bliva av betydelse för svensk utrikeshandel, föreslå de sakkunniga, att till beskickningar och konsulat i sådana länder knyts personer med erfarenhet från praktisk verksamhet på utrikeshandelns område. Dessa personer, som de sakkunniga valt att kalla *handelssekreterare*, böra anställas på kontrakt för en tid av minst två år och böra ur anställningssynpunkt hållas åtskilda från våra vanliga diplomatiska och konsulära tjänstemän. För att anställningsförhållandet klart skall framgå, böra de avlönas från anslag under tionde huvudtiteln. Bidragen till handelssekreterarna ha de sakkunniga föreslagit skola utgå från samma anslag som bidragen till marknadsundersökarna. Frågan om utsändandet av handelssekreterare skall avgöras av kommerskollegium, dock att i varje särskilt fall utrikesdepartementets medgivande skall inhämtas. För utsändande av handelssekreterare föreslå de sakkunniga, att 120 000 kronor ställas till förfogande (kap. V).

4. Exportstipendier och handelsstudiestipendier föreslås av de sakkunniga skola erhålla den gemensamma benämningen *utrikeshandelsstipendier*. Någon ändring i vad det gäller stipendiemedlens användning är emellertid

därmed icke avsedd att äga rum. Sålunda skola stipendierna fortfarande utdelas till personer, som i främmande länder antingen önska direkt verka för att främja varuutbytet med Sverige (exportstipendiater) eller som där vilja förvärva praktiska insikter i handelsyrket (handelsstudiestipendiater). Bestämmelserna angående stipendierna ha föreslagits skola intagas i en och samma kungörelse. Sakkunniga ha vidare föreslagit, att stipendiemedlen, av vilket slag de vara må, skola utbetalas kvartalsvis i förskott av kommerskollegium. Rapporteringsskyldighet, som för närvarande endast åligger exportstipendiater, skall enligt förslaget gälla samtliga stipendiater. Enligt de sakkunnigas uppfattning kunna stipendierna väntas få ökad betydelse för främjande av våra handelsförbindelser med främmande länder. De sakkunniga förorda, att medel ställas till förfogande för fortsatt stipendieutdelning samt föreslå att anslaget för nämnda ändamål höjes från nuvarande 15 000 kronor till 60 000 kronor (kap. VI).

5. Frågan om avvecklingen av de inom statens handelskommission upprättade *prisutjämningskassorna* har under den senaste tiden blivit aktuell. I anledning härav ha de sakkunniga framlagt förslag rörande användningen av de å kassorna inestående medlen. De sakkunniga föreslå, att, sedan prisutjämningsförfarandet upphört, överskottsmedlen i de olika kassorna överföras till handels- och sjöfartsfonden och att medlen helt tagas i anspråk för utrikeshandelsfrämjande åtgärder, företrädesvis av mera varaktig karaktär, såsom t. ex. uppförande av Sverigehus eller andra liknande investeringar till gagn för svensk export och import. Förutom medlens avkastning skall enligt förslaget även själva kapitalbeloppet kunna tagas i anspråk (kap. VII).

6. De sakkunniga ha vidare uppehållit sig vid frågan om inrättandet av *Sverigehus* i vissa större städer utomlands. Enligt de sakkunniga förtjänar denna fråga stort beaktande från det allmännas sida. Genom att olika svenska institutioner och företag få sina lokaler samlade i en byggnad, uppnår man en för näringslivet värdefull och tidsbesparande centralisering. Samtidigt verkar ett Sverigehus sammanhållande bland de svenskar, som finnas å platsen, och även för resande svenska affärsmän komma Sverigehusen många gånger att vara av stor betydelse genom att det där finnes tillgång till arbetsrum, kontorsmaskiner och sekreterarhjälp. Dessutom utgöra Sverigehusen en skylt utåt för vårt land, och det reklamvärde, som därigenom uppnås, torde ha stor betydelse icke endast för våra kommersiella utan även för våra kulturella förbindelser med utlandet. De sakkunniga föreslå, *dels* att det uppdrages åt kommerskollegium att utreda frågan om att upprätta ett Sverigehus i Istanbul *och dels* att 600 000 kronor av överskottsmedlen i de inom handelskommissionen upprättade prisutjämningskassorna ställas till förfogande för uppförande av ett Sverigehus i Buenos Aires (kap. VIII).

7. Frågor rörande utrikeshandelsfrämjande åtgärder skola enligt de sakkunnigas förslag liksom hittills närmast under Kungl. Maj:t i handelsdepartementet handläggas av kommerskollegium. De sakkunniga ha emellertid funnit det önskvärt, att representanter för utrikeshandeln beredas vidgade

möjligheter att deltaga i behandlingen av hithörande frågor. De sakkunniga föreslå, att vid kommerskollegii sida ställes en *rådgivande nämnd för utrikeshandelsfrämjande åtgärder*. Nämndens uppgift bör emellertid icke endast vara att fungera såsom rådgivande organ åt kommerskollegium utan därutöver självständigt kunna taga initiativ och således tillföra kommerskollegium nya synpunkter från det praktiska livet. De sakkunniga ha ansett det särskilt viktigt, att nämndens initiativrätt garanteras. Nämnden bör bestå av chefen för handels- och administrativa byrån, ordförande, samt ytterligare fem ledamöter jämte suppleanter. Av ledamöterna böra två vara väl erfarna beträffande exporten, två beträffande importen och en beträffande rederinäringen. Ledamotskap i nämnden skall vara oavlönat. Till nämndens förfogande skall finnas en sekreterare, som utses av nämnden och som för sin tjänstgöring uppbär visst arvode från staten, av de sakkunniga beräknat till 1 000 kronor för år. — De sakkunniga, som även upptagit till behandling frågan om bildandet av en moderorganisation för bl. a. de svenska handelskamrarna i utlandet, ha icke ansett sig böra föreslå bildandet av en sådan organisation (kap. IX).

8. De *årliga statliga bidragen* till de av de sakkunniga nu föreslagna utrikeshandelsfrämjande åtgärderna skulle således komma att utgöra: till de svenska handelskamrarna i utlandet 165 000 kr. (f. n. 102 000 kr.), för orienterande marknadsundersökningar och för utsändande av handelssekreterare 200 000 kr. (f. n. för det förra ändamålet 80 000 kr.), för utrikeshandelsstipendier 60 000 kr. (f. n. 15 000 kr.) samt för arvode till sekreterare i nämnden för utrikeshandelsfrämjande åtgärder 1 000 kr. eller således sammanlagt 346 000 kr. mot för närvarande 197 000 kr.

Särskilt yttrande av herr Sjöman.

Majoritetens förslag om inrättandet av handelssekreterarebefattningar kan jag icke biträda. Jag delar visserligen uppfattningen, att en representation snarast möjligt bör komma till stånd å de platser, som föreslagits, men anser att den förordade anställningsformen ävensom sättet för rekryteringen icke äro lämpliga. Under kontraktstiden skulle enligt majoriteten handelssekreteraren intaga en fullt officiell ställning. Det understrykes, att han under inga förhållanden får framstå såsom representant för visst företag. Han borde alltså av allmänheten, som ej kan förväntas få kännedom om de speciella anställningsvillkoren, komma att jämföras med en tjänsteman inom den allmänna utrikesförvaltningen och tillgodonjuta samma förtroende. Också endast under dessa förutsättningar kan han tänkas fylla den föreslagna uppgiften.

Tyvärr skulle emellertid så snart det blivit känt, att vederbörande komme att återinträda eller redan återinträtt i det företag eller den organisation, varifrån han rekryterats, den misstanken uppkomma, att företaget respektive organisationen dragit en icke tillbörlig nytta av de informationer, förbindelser och förtroenden, som vederbörande handelssekreterare erhållit i sin tjänst. Sådana misstankar, om än obefogade, komma givetvis att väsentligt reducera värdet av handelssekreterareinstitutet. Detta i och för sig synes mig emellertid icke som ett tillräckligt skäl för att avstyrka förslaget. Jag anser det nämligen ej uteslutet, att handelssekreterarna likväl skulle kunna bliva till gagn.

Det för mig avgörande är, att det misstroende, som skulle uppkomma bland allmänheten gentemot handelssekreterarna, skulle genom människors benägenhet att generalisera vara ägnat att skada förhållandet i första hand till utrikesförvaltningens ordinarie tjänstemän, men i andra hand även till statens tjänstemän och organ i allmänhet. Erfarenheten av affärsmännens sjunkande förtroende för särskilt kriskommissionerna visar, att frågan om rekryteringen av och avlöningsförmånerna för statstjänstemännen bör ägnas ökad uppmärksamhet. Kriskommissionernas tjänstemän ha i viss utsträckning tagits från det privata näringslivet, vilket i många fall varit nödvändigt och understundom måhända önskvärt. Å andra sidan ha enskilda företag genom lockande förmåner dragit till sig tjänstemän från kriskommissionerna. Denna »omsättning» har givit upphov till misstankar likartade med dem, som jag befarar skulle komma att riktas mot handelssekreterarna och vilka misstankar varit ägnade att skada förhållandet mellan å ena sidan staten och å andra sidan allmänheten. Det samarbete och den kontakt mellan stat och enskilt näringsliv, som tidigare så ivrigt efterlysts, kan uppnås på andra vägar än genom ett utbyte av anställda. Man bör enligt mitt förmenande

Sammanställning av svenska handelskammarens i New York inkomster och utgifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947 ävensom beräknade inkomster och utgifter under år 1948.

	1938	1939	1944	1945	1946	1947	1948
<i>Inkomster.</i>	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$ (beräknade)
Medlemsavgifter	13 294: 51	13 269: 10	12 958: 23	19 189: 83	22 298: 25	38 080: 88	35 000: —
Tidskrift.....	38 551: 21	37 602: 23	32 287: 40	30 713: 19	35 120: 09	37 966: 44	39 500: —
Diverse inkomster ..	406: 47	399: 48	252: 37	1 030: 52	874: 04	1 363: 61	1 000: —
Privata bidrag.....	5 500: —	2 700: —	150: —	—	200: —	—	4 400: —
Statsbidrag	6 950: 63	8 194: —	9 032: 39	14 741: 61	22 210: 58	19 164: 23	—
Underskott.....	—	1 153: 85	3 954: 71	1 757: 02	—	31: 63	16 700: —
Summa	64 702: 82	63 318: 66	58 635: 10	67 432: 17	80 702: 96	96 606: 79	96 600: —
<i>Utgifter.</i>							
Löner och pensioner	22 905: 13	24 309: 54	26 434: 78	31 493: 12	38 713: —	44 054: 30	48 700: —
Hyra	3 104: 03	3 904: 08	3 608: 72	4 501: 36	4 800: —	4 800: —	6 500: —
Tidskrift.....	31 195: 69	22 424: 95	20 265: 69	21 666: 04	26 535: 03	29 464: 55	27 700: —
Allm. omkostnader..	7 233: 92	12 680: 09	8 325: 91	9 771: 65	10 130: 45	18 287: 94	13 700: —
Överskott	264: —	—	—	—	524: 48	—	—
Summa	64 702: 82	63 318: 66	58 635: 10	67 432: 17	80 702: 96	96 606: 79	96 600: —

Sammanställning av svenska handelskammarens i London inkomster och utgifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947 ävensom beräknade inkomster och utgifter under år 1948.

	1938	1939	1944	1945	1946	1947	1948
<i>Inkomster.</i>	£	£	£	£	£	£	£ (beräknade)
Medlemsavgifter	2 446	2 345 0 0	2 768 10 0	4 126 6 0	5 286 8 3	5 426 8 11	5 538 0 0
Tidskrift och årsbok	1 213	1 168 15 7	506 11 9	597 5 10	578 16 3	804 4 0	770 0 0
Diverse inkomster ..	75	57 6 1	98 17 10	111 1 9	264 18 4	227 19 10	220 0 0
Privata bidrag.....	385	147 9 6	—	623 9 11	—	—	—
Statsbidrag	2 061	2 060 3 3	1 885 16 10	2 593 10 1	2 206 18 0	2 206 18 0	—
Underskott	—	—	211 9 10	—	1 630 2 1	3 024 0 5	5 679 5 0
Summa	6 130	5 778 14 5	5 471 6 3	8 051 13 7	9 967 2 11	11 689 11 2	12 207 5 0
<i>Utgifter.</i>							
Löner och pensioner	3 152	3 127 13 1	2 283 6 8	4 012 1 5	5 947 17 4	6 821 17 7	7 200 0 0
Hyra	600	747 9 6	1 500 0 0	1 500 0 0	1 500 0 0	1 500 0 0	1 500 0 0
Tidskrift och årsbok	1 130	922 7 1	935 15 5	1 226 11 6	1 222 4 5	1 776 9 6	1 850 0 0
Allm. omkostnader..	429	941 5 0	752 4 2	1 019 8 2	1 297 1 2	1 591 4 1	1 657 5 0
Överskott	819	39 19 9	—	293 12 6	—	—	—
Summa	6 130	5 778 14 5	5 471 6 3	8 051 13 7	9 967 2 11	11 689 11 2	12 207 5 0

Sammanställning av svenska handelskammarens i Paris inkomster och utgifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947.

	1938	1939	1944	1945	1946	1947
<i>Inkomster.</i>	Frs	Frs	Frs	Frs	Frs	Frs (preliminära uppgifter)
Medlemsavgifter	51 550:—	75 748:—	284 568:47	323 582:12	681 304:70	1 251 130:—
Publikationer	11:10	22 556:85	—	—	—	—
Diverse inkomster ..	58 036:45	48 946:25	—	—	—	—
Bidrag av Sukab ..	—	—	71 460:—	71 180:—	—	—
Statsbidrag	173 330:—	179 688:75	¹ 160 400:49	² 161 460:90	³ 444 059:04	⁴ 434 458:07
Underskott	6 051:67	7 768:68	57 394:10	158 178:96	144 616:93	253 159:21
Summa	288 979:22	334 708:53	573 823:06	714 401:98	1 269 980:67	1 938 747:28
<i>Utgifter.</i>						
Löner	235 150:80	243 665:—	356 924:55	401 760:—	784 525:—	1 124 539:—
Hyra	22 905:50	29 386:—	18 180:—	18 180:—	18 180:—	191 309:—
Tidskrifter	—	4 379:70	—	—	—	—
Allm. omkostnader	30 922:92	57 277:83	198 718:51	294 461:98	467 275:67	622 899:28
Summa	288 979:22	334 708:53	573 823:06	714 401:98	1 269 980:67	1 938 747:28

¹ Häri är ej inräknat år 1944 beviljat extra statsbidrag till den del detta täckt förlusten för 1943, eller 77 787:60 frs.

² Häri är ej inräknat år 1945 beviljat extra statsbidrag till den del detta täckt förlusten för 1944, eller 57 394:10 frs.

³ Häri är ej inräknat år 1946 beviljat extra statsbidrag till den del detta täckt förlusten för 1945, eller 158 178:96 frs.

⁴ Häri är ej inräknat år 1947 beviljat extra statsbidrag till den del detta täckt förlusten för 1946, eller 144 116:93 frs.

Bilaga 4.

Sammanställning¹ av svenska handelskammarens i Sydney inkomster och utgifter under åren 1938 och 1939 samt 1944—1947 ävensom beräknade inkomster och utgifter under 1948.

	1938	1939	1944	1945	1946	1947	1948
<i>Inkomster.</i>	£ A	£ A	£ A	£ A	£ A	£ A (prelimin. uppgifter)	£ A (beräknade)
Medlemsavgifter....	863·2·0	869·8·0	669·12·6	880·8·6	941·17·0	1 072·11·6	1 538·0·0
Tidskrifter	810·9·11	872·5·2	601·9·0	634·17·5	654·0·9	647·2·1	812·0·0
Diverse inkomster ..	141·7·8	150·11·3	60·6·5	38·12·11	91·13·5	124·4·5	50·0·0
Statsbidrag	835·6·4	1 125·0·4	1 140·18·5	1 138·5·6	1 335·5·6	1 333·12·5	—
Underskott	—	—	—	—	564·12·2	1 500·11·2	2 029·0·0
Summa	2 650·5·11	3 017·4·9	2 472·6·4	2 692·4·4	3 587·8·10	4 678·1·7	4 429·0·0
<i>Utgifter.</i>							
Löner och pensioner	1 277·12·5	1 340·0·0	1 160·10·6	1 013·18·3	1 429·9·2	¹ 1 921·5·9	1 714·0·0
Hyra	² 359·0·10	² 360·7·3	110·13·4	110·13·4	110·13·4	110·13·4	111·0·0
Tidskrifter	848·19·4	916·0·8	462·13·4	1 192·5·3	1 603·19·4	1 509·12·9	1 676·0·0
Allm. omkostnader	142·7·7	372·10·4	479·1·10	374·5·10	443·7·0	1 136·9·9	928·0·0
Överskott.....	22·5·9	28·6·6	259·7·4	1·1·8	—	—	—
Summa	1 650·5·11	2 017·4·9	2 472·6·4	2 692·4·4	3 587·8·10	4 659·0·0	4 429·0·0

¹ Häri ingår en engångsutgift å £ A 500 till avgående sekreteraren.

² Häri ingår även vissa kontorskostnader.

KUNGL. MAJ:TS KUNGÖRELSE

med allmänna bestämmelser för statens utrikeshandelsstipendier;

given Stockholms slott den

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna som följer.

1 §.

Utrikeshandelsstipendier må av kommerskollegium från det i riksstaten för detta ändamål upptagna anslaget utdelas till personer, som önska i främmande länder

- a) antingen verka för avsättning av svenska exportartiklar, import till Sverige av råvaror och andra förnödenheter samt transithandeln över Sverige
- b) eller förvärva praktiska insikter i handelsyrket.

2 §.

Ansökan om utrikeshandelsstipendium göres skriftligen hos kommerskollegium. Det åligger kollegium att i tidningar som kollegium bestämmer minst en gång varje år härom låta införa tillkännagivande.

Ansökan skall innehålla uppgift å det ändamål, vartill stipendiemedlen skola användas, och å det land eller de länder, där sökanden har för avsikt att bedriva sin verksamhet, samt vara åtföljd av åldersbevis, bevis om genomgången teoretisk och praktisk utbildning och de handlingar i övrigt, som sökanden vill åberopa. Stipendiat, som söker fortsatt stipendium, skall vid sin ansökan foga intyg från vederbörande beskickning eller konsulat om sökandens dittillsvarande verksamhet såsom stipendiat.

3 §.

Kommerskollegium har att över inkommen ansökan inhämta yttrande från nämnden för utrikeshandelsfrämjande åtgärder ävensom, i den omfattning kollegium finner påkallat, från organisationer inom näringslivet eller andra sakkunniga. Vid utdelning av stipendium skall kollegium taga hänsyn bland annat till sökandens språkkunskaper samt redan förvärvade praktiska insikter i handelsyrket.

4 §.

Kommerskollegium äger meddela de föreskrifter rörande stipendiats åligganden, som prövas erforderliga för vinnande av det med stipendiet avsedda ändamålet.

5 §.

Stipendiat åligger

att inom tid, som vid stipendiets utdelande bestämmes, inställa sig i det land, som blivit bestämt, och därstädes för det med stipendiet avsedda syftet uppehålla sig under minst ett år;

att under hela verksamhetstiden hålla såväl kommerskollegium som vederbörande svenska beskickning eller konsulat underrättade om sin adress;

att varje kvartal till kommerskollegium insända berättelse rörande sin verksamhet under närmast föregående kvartal;

saamt att i övrigt ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som kollegium kan hava meddelat.

Stipendiat må icke antaga titel, som kan giva honom sken av att innehava officiellt uppdrag eller eljest intaga officiell ställning.

6 §.

Stipendium utbetalas kvartalsvis i förskott av kommerskollegium.

7 §.

Kommerskollegium äger, därest i visst fall särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva ändring av tiden för stipendiats inställelse och uppehåll å verksamhetsområdet samt undantag från stipendiats skyldighet att insända rapport och från den i 6 § stadgade ordningen för stipendiums utbetalande.

Den kungörelse träder i kraft den 1 juli 1949, från och med vilken dag kungörelsen den 16 september 1932 (nr 441) med allmänna bestämmelser för statens exportstipendier och kungörelsen den 26 maj 1939 (nr 216) med allmänna bestämmelser för statens handelsstudiestipendier skola upphöra att gälla.

Det alla som vederbör etc.

Bilaga 6.

KUNGL. MAJT:S INSTRUKTION

för nämnden för utrikeshandelsfrämjande åtgärder;

given Stockholms slott den

1 §.

Nämnden för utrikeshandelsfrämjande åtgärder har till uppgift att vara ett rådgivande organ åt kommerskollegium i frågor, som röra främjandet av svensk utrikeshandel.

2 §.

Det åligger nämnden särskilt att till kommerskollegium avgiva yttrande i ärenden angående

- a) statens medelsanvisning till utrikeshandelsfrämjande åtgärder;
- b) fördelningen av statsbidrag till de svenska handelskamrarna i utlandet;
- c) utsändandet av marknadsundersökare och handelssekreterare;
- d) utdelandet av utrikeshandelsstipendier;
- e) anordnandet av svenska varumässor och kommersiella utställningar i utlandet samt
- f) övriga frågor som av kollegium hänskjutas till nämnden.

3 §.

Nämnden äger att på eget initiativ upptaga till behandling frågor rörande främjandet av svensk utrikeshandel samt föreslå kommerskollegium de åtgärder, som

nämnden finner påkallade; dock att nämndens befogenhet härutinnan är begränsad till frågor, som falla inom kollegii verksamhetsområde och som icke äro av allmänt handelspolitisk natur.

4 §.

Nämnden består av chefen för kommerskollegii handels- och administrativa byrå, ordförande, samt ytterligare fem av Kungl. Maj:t för två år i sänder utsedda ledamöter, som skola vara väl erfarna två beträffande exporten, två beträffande importen och en beträffande rederinäringen.

För annan ledamot än ordföranden förordnar Kungl. Maj:t ersättare.

5 §.

Nämnden utser inom sig vice ordförande samt tillsätter sekreterare.

6 §.

Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden en gång varje kalenderkvar- tal samt dessutom när ordföranden finner ärendena föranleda därtill eller två ledamöter anhålla därom.

Nämnden är beslutför, då ordföranden samt minst tre andra ledamöter äro närvarande och deltaga i beslutet. Såsom nämndens beslut gäller den mening, varom de flesta förena sig. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

7 §.

Vid nämndens sammanträde föres protokoll. Det åligger ledamot att låta till protokollet anteckna sin mening, därest denna icke överensstämmer med fattat beslut.

8 §.

Sekreteraren åligger att svara för diarietföring av inkommande ärenden, föra protokoll vid nämndens sammanträden, ombesörja utskrifter av nämndens protokoll och yttranden samt i övrigt fullgöra de göromål, som av ordföranden överlämnas till honom.

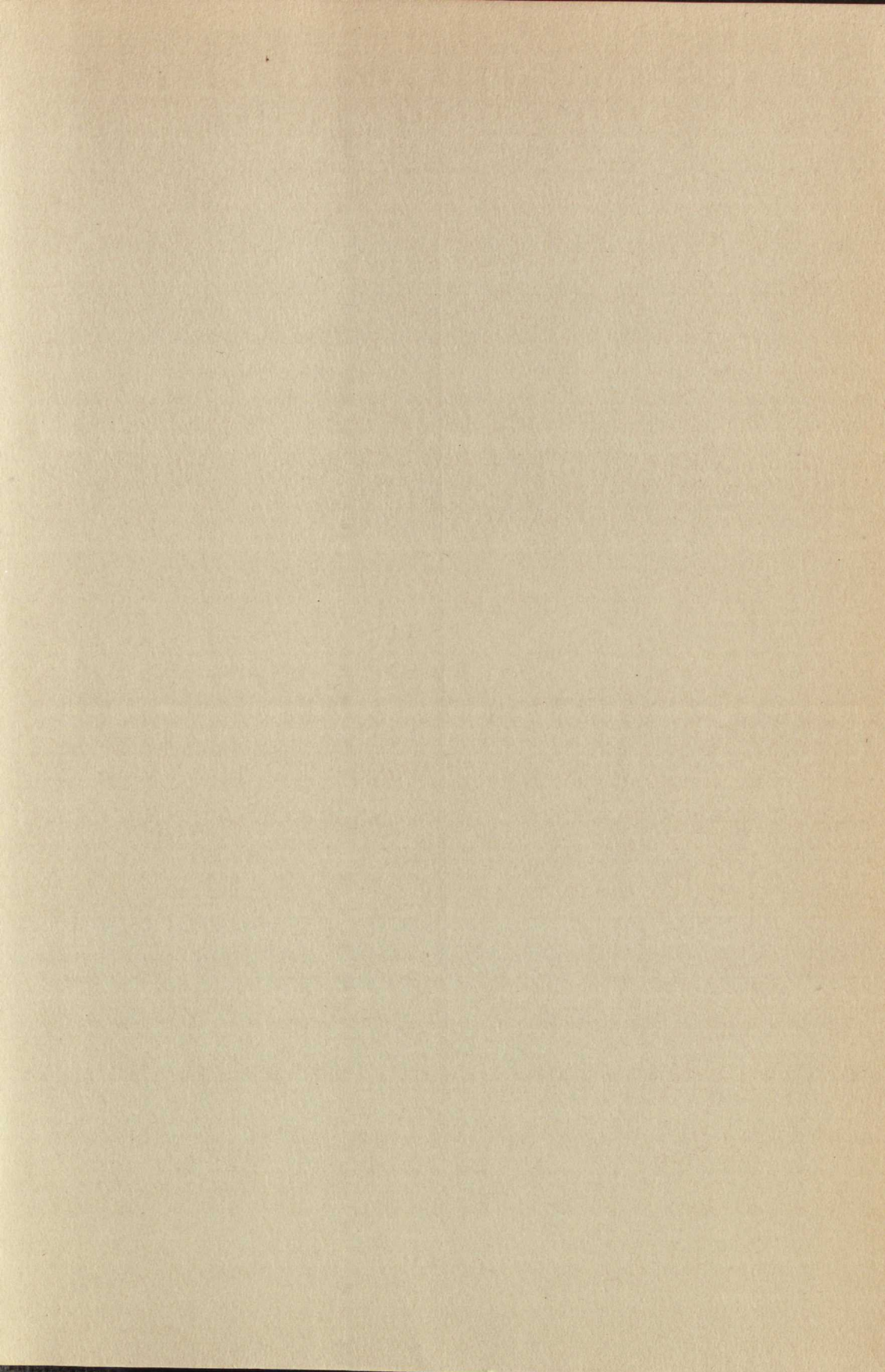
9 §.

Kungl. Maj:t bestämmer ersättning till nämndens sekreterare.

10 §.

Utgående expedition i ärende, som handlagts vid sammanträde med nämnden, undertecknas av ordföranden eller den ledamot han därtill utser.

Denna instruktion träder i kraft den _____

Statens offentliga utredningar 1948

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.
Betänkande med förslag till ändrad butikstängningslagstiftning. [3]
Markutredningen. 1. Betänkande med förslag till vissa ändringar i expropriationslagstiftningen. [4]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års allmänna skattekommitté. 2. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser ang. beskattning av livförsäkringsanstalter och livförsäkringstagare m. m. [22]

Politi.

Parlamentariska undersökningskommissionen ang. flyktväsendet och säkerhetstjänst. 3. Betänkande ang. säkerhetstjänstens verksamhet. [7]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkande. 4. Förslag ang. partiellt arbetsföras anställning i allmän tjänst. [11]

Förslag till sjuarbetstidslag. [16]

Betänkande med förslag till lag om nykterhetsvård m. m. [23]

Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 8. Tiden juli 1946—juni 1947. [26]

Hälso- och sjukvård.

Den öppna läkarvården i riket. [14] Bilagor. [24]

Allmänt näringsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 2:6—7. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Jönköpings län och Kronobergs län. [6] 2:16. Skaraborgs län. [15] 2:5. Östergötlands län. [25]

Den svenska spritfabrikationen och dess avsättningsförhållanden. [19]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med förslag rörande organisation och avlöningsförhållanden m. m. vid lantmäteristyrelsen och länslantmäterikontoren. [1]

Betänkande med utredning och förslag rörande organisationen av verksamheten för jordbrukets yttre och inre rationalisering. [2]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Betänkande med förslag till ny Kungl. Maj:ts förordning ang. explosiva varor m. m. [8]
Betänkande rörande vissa utrikeshandelsfrämjande åtgärder. [29]

Kommunikationsväsen.

Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 3. Smalspåriga järnvägar i Östra Småland och Östergötland. [9]

Betänkande ang. skärgårdstrafiken m. m. [10]

Betänkande ang. statens järnvägars organisation. Del 1. Den centrala ledningen. [13]

Betänkande rörande vägnämndernas och länsvägnämndernas arbetsuppgifter m. m. [18]

Betänkande med förslag till åtgärder för höjande av trafiksäkerheten. [20]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

Trädgårdsundervisningen. [5]

Statens trädgårdsförsök. [12]

Betänkande ang. utbildning av sjuksköterskor och annan sjukvårdspersonal. [17]

Ungdomen och arbetet. Ungdomsvårdskommitténs betänkande del 6. [21]

1946 års skolkommisionens betänkande med förslag till riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling. [27]

Betänkande med förslag till nya mellaninstanser för folkskoleväsendet. [28]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.